
Underhållsbidrag och bidragsförskott

Del B
Lagtext och bilagor

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015



National Library
of Sweden

Betänkande av Underhållsbidrags- och
bidragsförskottsutredningen -93

SOU

1995:26

Underhållsbidrag och bidragsförskott

Del B
Lagtext och bilagor

Betänkande av Underhållsbidrags- och
bidragsförskottsutredningen -93

SOU

1995:26

Ref KB

Dec

50w



Statens offentliga utredningar
1995:26
Socialdepartementet

Underhållsbidrag och bidragsförskott

Del B
Lagtext och bilagor

Betänkande av
Underhållsbidrags- och bidragsförskottsutredningen -93
Stockholm 1995

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningskontor
Arkiv- och informationsenheten
103 33 Stockholm
Fax: 08-790 09 86
Telefon: 08-763 24 81

Innehållsförteckning

Del B

Författningsförslag

1. Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	551
2. Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	560
3. Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	561
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	562
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott	564
6. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)	574
7. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande	576
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn	581
9. Förslag till lag om skyldighet för de allmänna försäkringskassorna att hjälpa enskilda i frågor rörande underhållsbidrag till barn	583

BILAGOR

1 Utredningens direktiv (Dir. 1993:82)	587
2 Vuxnas normalbehov	601
3 Bostadskostnader	605
4 Barns behov	609
5 Hur beräknar man underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden i olika fall?	613
6 En förälders inkomst och förmågan att betala underhållsbidrag	625
7 Ekonomin före och efter en skilsmässa	631
8 En jämförelse mellan den i dag allmänt använda metoden och den föreslagna nettokvotdelningsmetoden med en höjning av normalbeloppet för ensamstående föräldrar	641

9	Ytterligare en jämförelse mellan dagens sätt att beräkna underhållsbidrag och den föreslagna beräkningsmetoden	661
10	Ytterligare en jämförelse mellan den i dag använda beräkningsmetoden och den av utredningen föreslagna	663
11	Sammanboende	667
12	Erfarenheterna av försäkringskassornas medverkan vid avtal om underhållsbidrag till barn, m.m.	677
13	Test av nettokvotdelningsmetoden på fastställda underhållsbidrag	695

Författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

*dels att 7 kap. 11 § skall upphöra att gälla,
dels att 6 kap. 6 a, 15 och 17* §§ samt 7 kap. 1, 3, 4, 8-10 och 14 §§ skall
ha följande lydelse,
dels att det i balken skall införas en ny paragraf, 7 kap. 20 §, av följande
lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.
6 a §

Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall rätten fästa avseende särskilt vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

*Var och en av föräldrarna skall
efter sin förmåga i skäligen omfattning
ta del i kostnaderna för de resor som
föranleds av barnets behov av kon-*

¹ Balken omtryckt 1990:1526.

* Paragrafen i dess lydelse enligt SFS 1994:1433 som träder i kraft den 1 juli 1995.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

takt med en förälder som bor på annan ort än barnet.

15 §²

Barnets vårdnadshavare har ett ansvar för att barnets behov av umgänge med en förälder som inte är vårdnadshavare eller med någon annan som står barnet särskilt nära så långt möjligt tillgodoses. Vårdnadshavaren skall, om inte särskilda skäl talar mot det, lämna sådana upplysningar rörande barnet som kan främja umgänget.

Motsätter sig barnets vårdnadshavare det umgänge som begärs av en förälder som inte är vårdnadshavare, beslutar rätten på talan av denna förälder i frågan om umgänge efter vad som är bäst för barnet.

Motsätter sig barnets vårdnadshavare det umgänge som begärs av en förälder som inte är vårdnadshavare, beslutar rätten på talan av denna förälder i frågan om umgänge efter vad som är bäst för barnet. *Rätten får därvid, jämte andra villkor för umgänget, besluta hur barnets föräldrar skall ta del i kostnader för resor i samband med barnets umgänge med en förälder som bor på annan ort än barnet.*

Motsätter sig barnets vårdnadshavare det umgänge som begärs av någon annan än en förälder, beslutar rätten på talan av socialnämnden i frågan om umgänge efter vad som är bäst för barnet.

Vid beslut enligt andra och tredje styckena skall rätten beakta risken för att barnet i samband med utövande av umgänge utsätts för övergrepp, olovligen bortförs eller kvarhålls eller annars far illa.

17 §³

Frågor om vårdnad eller umgänge tas upp av rätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Sådana frågor kan tas upp även i samband med äktenskapsmål. Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågorna upp av Stockholms tingsrätt.

² Senaste lydelse 1993:213.

³ Senaste lydelse 1994:1433.

Nuvarande lydelse

Frågor om vårdnad som avses i 4-8 och 10 §§ samt 10 b § andra stycket samt frågor om umgänge som avses i 15 § handläggs i den ordning som är föreskriven för tvistemål. Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem och är föräldrarna överens i saken, får de väcka talan genom gemensam ansökan.

Övriga frågor om vårdnad handläggs i den ordning som gäller för domstolsärenden.

I mål om vårdnad kan underhållsbidrag för barnet yrkas utan stämning.

Dom i mål om vårdnad eller umgänge får meddelas utan huvudförhandling, om parterna är överens i saken.

Föreslagen lydelse

I samband med dom i mål om vårdnad enligt femte stycket får rätten utan huvudförhandling även meddela dom i frågan om underhåll, om sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen och inte heller begärs av någon av parterna. Innan målet avgörs skall parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det.

7 kap.

1 §

Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan vid denna tidpunkt eller återupptas skolgången innan barnet fyller nitton år, är föräldrarna dock intill dess barnet fyller tjuogoett år underhållsskyldiga så länge skol-

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år. Till skolgång räknas studier i

Nuvarande lydelse

gången pågår. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga.

Föreslagen lydelse

grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

3 §

När underhållsbidrag bestäms enligt 2 § får den bidragsskyldige förbehålla sig ett belopp för eget eller annans underhåll enligt andra-fjärde styckena.

Förbehållsbelopp för den bidragsskyldiges eget underhåll innefattar alla vanliga levnadskostnader. Bostadskostnaden beräknas för sig efter vad som är skäligt. De andra levnadskostnaderna beräknas med ledning av ett normalbelopp. För år räknat utgör normalbeloppet 120 procent av gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

När underhållsbidrag bestäms enligt 2 § får det inte bestämmas till ett högre belopp än att den bidragsskyldige har kvar medel för sitt eget underhåll.

Vid beräkningen av vad den bidragsskyldige behöver för sitt eget underhåll skall alla vanliga levnadskostnader beaktas. Bostadskostnaden beräknas för sig efter vad som är skäligt. De andra levnadskostnaderna beräknas med ledning av ett normalbelopp. För en bidragsskyldig som lever tillsammans med en annan vuxen och antingen är gift eller har eller har haft gemensamt barn med denne är normalbeloppet för år räknat 120 procent av gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. För andra bidragsskyldiga är beloppet 147 procent av basbeloppet.

Nuvarande lydelse

Om det finns särskilda skäl får ett belopp förbehållas för underhåll åt make som den bidragsskyldige varaktigt bor tillsammans med. Med make jämställs annan som den bidragsskyldige varaktigt bor tillsammans med, om de har barn gemensamt. Förbehållsbeloppet bestäms enligt andra stycket. Normalbeloppet utgör dock 60 procent av basbeloppet.

Oberoende av vad som annars gäller om en förälders underhållsskyldighet mot två eller flera barn får den bidragsskyldige för underhåll åt varje hemmavarande barn förbehålla sig ett belopp som, tillsammans med vad som utges till barnet av den andra föräldern eller för dennas räkning, för år utgör 40 procent av gällande basbelopp. Rätten kan dock bestämma ett annat förbehållsbelopp om det föranleds av omständigheterna i det särskilda fallet.

Föreslagen lydelse

Om det föreligger synnerliga skäl får högre levnadskostnader beaktas när underhållsbidraget bestäms. Detta gäller dock inte bostadskostnader. När högre levnadskostnader beaktas skall det ske för en begränsad tid om det inte är uppenbart att det är opåkallat med en tidsbegränsning.

4 §

Har förälder som enligt 2 § skall betala underhållsbidrag haft barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn, får föräldern vid fullgörande av sin bidragsskyldighet tillgodoräkna sig ett avdrag för varje helt dygn av barnets

Har en förälder som enligt 2 § skall betala underhållsbidrag under en kalendermånad haft barnet hos sig i minst sex hela dygn, får föräldern vid fullgörande av sin bidragsskyldighet tillgodoräkna sig ett avdrag för varje helt dygn av barnets vistel-

Nuvarande lydelse

vistelse med 1/40 av det underhållsbidrag som räknat för kalendermånad gäller under tiden för vistelsen. Sådant avdrag får dock inte göras på underhållsbidrag som belöper på senare tid än sex månader från utgången av den kalendermånad då vistelsen *upphörde*. Detsammanlagda avdragsbelopp som tillgodoräknas föräldern vid ett tillfälle skall, om det slutar på örestal, avrundas till närmast lägre krontal.

Föreligger särskilda skäl kan rätten förordna om andra villkor för avdragsrätten än som anges i första stycket. Mot parts bestridande får sådant förordnande dock inte meddelas för tiden innan talan har väckts.

Rätt till avdrag föreligger ej i fall då underhållsbidraget har fastställts med beaktande av att den bidragsskyldiga föräldern i väsentlig mån fullgör sin underhållsskyldighet genom att ha barnet hos sig.

8 §

Talan om att underhållsbidrag skall fastställas får inte bifallas för längre tid tillbaka än *tre* år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det.

Föreslagen lydelse

se med 1/40 av det underhållsbidrag som räknat för kalendermånad gäller under tiden för vistelsen. Sådant avdrag får dock inte göras på underhållsbidrag som belöper på senare tid än sex månader från utgången av den kalendermånad då vistelsen *ägde rum*. Det sammanlagda avdragsbelopp som tillgodoräknas föräldern vid ett tillfälle skall, om det slutar på örestal, avrundas till närmast lägre krontal.

Talan om att underhållsbidrag skall fastställas får inte bifallas för längre tid tillbaka än *fem* år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det.

9 §⁴

Rätten att kräva ut fastställt underhållsbidrag *går förlorad fem* år efter den *ursprungligen gällande* förfallodagen, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Rätten att kräva ut fastställt underhållsbidrag *upphör tio* år efter den *ursprungliga* förfallodagen, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

⁴ Senaste lydelse 1994:1963.

Nuvarande lydelse

Har utmätning för underhållsbidraget skett före den tidpunkt som anges i första stycket eller har den bidragsskyldige blivit försatt i konkurs på grund av ansökan som har gjorts före denna tidpunkt, får betalning för fordringen tas ut ur den utmäta egendomen eller erhållas i konkursen även därefter.

Har före den tidpunkt som anges i första stycket ansökan gjorts om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847), får underhållsbidraget krävas ut inom tre månader från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord har följt, ackordsfrågan avgjordes. Kommer ackord till stånd, får fordringen krävas ut inom tre månader från det att ackordet skulle ha fullgjorts. Har utmätning för underhållsbidraget eller konkursansökan gjorts inom tid som nu har angetts, gäller vad som föreskrivs i andra stycket.

Avtal i strid mot denna paragraf är ogiltigt.

Föreslagen lydelse

10 §

Dom eller avtal om underhåll kan jämkas av rätten, om ändring i förhållandena föranleder det. För tiden innan talan har väckts får jämkning dock mot parts bestridande *göras endast på så sätt att obetalda bidrag sätts ned eller tas bort.*

Avtal om underhåll kan också jämkas av rätten, om avtalet är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Beslut om att erhållna bidrag skall betalas tillbaka får dock meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Har fastställt underhållsbidrag, som utges fortlöpande, under en tid av *sex* år inte ändrats till beloppet på annat sätt än som avses i 1 § lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag, kan rätten för tiden efter det att talan har väckts ompröva vad som har bestämts om underhållet, utan att anledning till jämkning enligt första eller andra stycket behöver åberopas.

Dom eller avtal om underhåll kan jämkas av rätten, om ändring i förhållandena föranleder det. För tiden innan talan har väckts får jämkning dock mot parts bestridande *inte göras på så sätt att betalda bidrag sätts ned eller tas bort.*

Har fastställt underhållsbidrag, som utges fortlöpande, under en tid av *fyra* år inte ändrats till beloppet på annat sätt än som avses i 1 § lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag, kan rätten för tiden efter det att talan har väckts ompröva vad som har bestämts om underhållet, utan att anledning till jämkning enligt första eller andra stycket behöver åberopas.

Nuvarande lydelse

Dom eller avtal om underhållsbidrag för tid intill dess barnet har nått en viss ålder utgör inte hinder att pröva frågan om bidrag för tiden därefter.

14 §

I mål om underhåll till barn *har socialnämnd som enligt 11 § skall tillse att barnet tillförsäkras underhåll rätt att föra talan för barnet. Var och en som kan föra talan för barnet skall beredas tillfälle att yttra sig i målet.*

Underhållsbidrag får bestämmas till olika belopp för särskilda delar av underhållstiden.

Underhåll till barn får *ej* mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter *det* barnet fyllt arton år, innan det kan tillförlitligt bedömas om underhållsskyldighet föreligger därefter.

Föreslagen lydelse

I mål om underhåll till barn *skall var och en som kan föra talan för barnet beredas tillfälle att yttra sig.*

Underhåll till barn bör, om inte särskilda skäl talar mot det, bestämmas för tiden till och med juni månad det år då barnet fyller nitton år. Underhåll till barn får inte mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter juni månad det år barnet fyllt nitton år, innan det kan tillförlitligt bedömas om underhållsskyldighet föreligger därefter.

20 §

I de fall en förälder skall fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till barnet skall föräldrarna och barnet lämna varandra de upplysningar rörande sina ekonomiska förhållanden som har betydelse för underhållsskyldigheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

Har talan om underhållsbidrag väckts före ikraftträdandet gäller alltså äldre bestämmelser i fråga om socialnämnds rätt att föra talan för barnet.

2. Bestämmelsen i 7 kap. 9 § i dess nya lydelse tillämpas på underhållsbidrag för vilka den ursprungliga förfallodagen inträtt den 31 december 1991 eller senare.

3. Mål om underhåll som har inletts i en domstol före ikraftträdandet, skall prövas enligt äldre bestämmelser.

4. För bidragsskyldighet som har bestämts enligt äldre bestämmelser gäller i fråga om jämkning och omprövning de nya bestämmelserna.

Har ett mål om jämkning eller omprövning inletts före ikraftträdandet gäller dock 7 kap. 10 § i dess äldre lydelse.

Bestämmelsen i 7 kap. 10 § första stycket i dess äldre lydelse om möjligheten att mot parts bestridande jämka en dom eller ett avtal om underhåll för tiden innan talan väckts tillämpas fortfarande på underhåll som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

5. Har rätten att få underhållsbidrag fastställt för tid före talans väckande enligt 7 kap. 8 § i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte bestämmelsen i 7 kap. 8 § i dess nya lydelse.

Har ett mål om underhållsbidrag inletts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 8 § i dess äldre lydelse även annars.

6. Har underhållsskyldigheten enligt 7 kap. 1 § andra stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 7 kap. 1 § andra stycket i dess nya lydelse.

2 Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 12 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap. 12 §

När makarna eller en av dem yrkar äktenskapsskillnad får målet prövas utan huvudförhandling. Detta gäller också andra frågor i målet, om makarna är överens om dem.

I samband med dom enligt första stycket får rätten utan huvudförhandling även meddela dom i frågan om underhållsbidrag, om sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen och inte heller begärs av någon av parterna. Innan målet avgörs skall parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

3 Förslag till Lag om ändring i utsökningsbalken

Avser förslaget i prop. 1994/95:49.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 1 a § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
1 a §

Utmätning på grund av att gäldenären enligt lag på särskilda tider skall betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, eget barn eller annans barn skall avse samtliga bidrag som är förfallna vid verkställighetstillfället. Sökanden kan dock begära att verkställigheten skall begränsas till vissa bidragsbelopp.

Utmätning får inte ske för underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken sedan tre år har förflutit från den ursprungliga förfallodagen.

Utmätning får inte ske för underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken sedan tre år har förflutit från den ursprungliga förfallodagen. *Utmätning får inte ske för underhållsbidrag enligt föräldrabalken sedan tio år har förflutit från den ursprungliga förfallodagen.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997 och tillämpas på underhållsbidrag för vilka den ursprungliga förfallodagen inträtt den 31 december 1991 eller senare.

4 Förslag till lag om ändring i Lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.
2 §²

Rätt till *barnpension* har barn som inte har fyllt 18 år.

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studie-stödslagen (1973:349), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier. *Enförutsättning för rätt till barnpension enligt detta stycke är att barnet bedriver studier som här avses när det fyller 18 år eller återupptar sådana studier innan det fyller 19 år.*

Om ett barn som har fyllt 18 år bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studie-stödslagen (1973:349), har det rätt till barnpension även för sådan tid, dock längst till och med juni månad det år då barnet fyller 20 år. Med tid för sådana studier likställs tid för ferier samt tid då barnet på grund av sjukdom inte kan bedriva sina studier.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1988:881.

Nuvarande lydelse

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension. *Detsamma gäller ett barn som uppbär studielån oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen.*

Föreslagen lydelse

Ett barn som deltar i undervisning som omfattar kortare tid än åtta veckor är inte på grund av bestämmelserna i andra stycket berättigat till barnpension.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. Har rätten till barnpension enligt 8 kap. 2 § andra stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 8 kap. 2 § andra stycket i dess nya lydelse.

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:143) om bidragsförskott¹
dels att nuvarande 4 a § skall betecknas 4 b §,
dels att 2-5, 7, 12*, 15, 16, 18 och 22 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 1 a, 1 b, 4 a och 12 a §§,
av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Makar anses bo varaktigt tillsammans med sina gemensamma barn om inte sökanden visar annat.

När barnet och den underhållsskyldige är folkbokförda på samma adress anses de bo varaktigt tillsammans om inte sökanden visar annat.

1 b §

Om det kommer fram uppgifter som gör det sannolikt att barnet och den underhållsskyldige bor varaktigt tillsammans åligger det sökanden att visa att de inte gör det. Om sökanden inte förmår att göra det skall försäkringskassan avslå ansökan eller, om bidragsförskott lämnas, dra in detta.

¹ Lagen omtryckt 1976:277.

* Paragrafen i dess lydelse enligt SFS 1994:1442 som träder i kraft den 1 juli 1995.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Bidragsförskott lämnas inte om
a) vårdnadshavaren *uppenbarligen utan giltigt skäl* underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag *eller faderskap* till barnet fastställt;

b) det finns grundad anledning anta att den underhållsskyldige i *vederbörlig ordning* betalar fastställt underhållsbidrag som inte understiger vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 4 § första stycket;

c) det är uppenbart att den underhållsskyldige på något annat sätt sörjt eller sörjer för att barnet får motsvarande underhåll.

Bidragsförskott lämnas inte om vårdnadshavaren underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag till barnet fastställt. *Om det föreligger synnerliga skäl får bidragsförskott ändå lämnas.*

Bidragsförskott lämnas inte heller, om

a) det finns grundad anledning anta att den underhållsskyldige i *rätt tid och på rätt sätt* betalar fastställt underhållsbidrag som inte understiger vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 4 § första stycket;

b) det är uppenbart att den underhållsskyldige på något annat sätt sörjt eller sörjer för att barnet får motsvarande underhåll;

c) *barnet saknar rätt till underhåll från sina föräldrar enligt bestämmelserna i föräldrabalken på grund av barnets egna inkomster, tillgångar eller sociala förmåner.*

3 §

Bidragsförskott utgår från och med den månad, varunder rätt därtill inträtt, dock ej för längre tid tillbaka än *tre månader* före ansökningsmånaden.

Bidragsförskott utgår från och med den månad, varunder rätt därtill inträtt, dock ej för längre tid tillbaka än *en månad* före ansökningsmånaden.

² Senaste lydelse 1988:885.

Nuvarande lydelse

Bidragsförskott utgår till och med den månad, varunder barnet fyllt aderton år eller rätten till förskott eljest upphört.

4 §³

Bidragsförskott utgör för år räknat 14 080 kronor.

Om det finns grundad anledning anta att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning, utgör bidragsförskottet skillnaden mellan förskottsbelopp enligt första stycket samt *underhållsbidragets belopp*.

Om det underhållsbidrag som har blivit fastställt uppenbarligen understiger vad den underhållsskyldige bör erlægga i bidrag, lämnas inte bidragsförskott enligt första stycket med högre belopp än underhållsbidraget. I fall som avses i andra stycket lämnas inget bidragsförskott.

Föreslagen lydelse

Om det finns grundad anledning anta att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning, utgör bidragsförskottet skillnaden mellan förskottsbelopp enligt första stycket samt *underhållsbidraget eller det lägre belopp som kan följa av bestämmelserna i 4 a §*.

4 a §

I fråga om storleken av bidragsförskott som inte motsvaras av något fastställt underhållsbidrag gäller även bestämmelserna i denna paragraf.

För den förälder som barnet varaktigt bor tillsammans med eller, om endast en av föräldrarna är vårdnadshavare, denna förälder beräknas en bidragsgrundande inkomst. Uppgår den bidragsgrundande inkomsten till sju och ett halvt basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring men inte åtta basbelopp, skall den del av bidragsförskottet som avses i första stycket

³ Senaste lydelse 1994:1953.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

minskas med en tredjedel. Om den bidragsgrundande inkomsten uppgår till åtta basbelopp men inte åtta och ett halvt basbelopp, skall minskning ske med två tredjedelar. Om den bidragsgrundande inkomsten uppgår till åtta och ett halvt basbelopp eller mera, utgår inte något bidragsförskott som inte svarar mot fastställt underhållsbidrag.

Är föräldern gift och lever makarna tillsammans skall den bidragsgrundande inkomsten beräknas gemensamt. Endast hälften av makens inkomst räknas dock in i den bidragsgrundande inkomsten. Makar anses leva tillsammans om inte sökanden visar annat.

Får föräldern eller dennas make underhållsbidrag för ett eller flera barn skall den bidragsgrundande inkomsten höjas med det belopp som svarar mot underhållsbidraget. Om ett eller flera barn får barnpension, skall inkomsten höjas med ett belopp som svarar mot pensionen.

Om föräldern eller dennas make bidrar till underhållet av eget barn, skall den bidragsgrundande inkomsten minskas med, för varje sådant barn, ett belopp som svarar mot hälften av basbeloppet.

Vid tillämpningen av denna paragraf skall om skäl inte visas för annat med makar jämsställas man och kvinna som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1) har eller har haft gemensamt barn eller

2) är folkbokförda på samma adress.

Vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten skall vidare bestämmelserna i 4-6 §§ lagen (1993:737) om bostadsbidrag tillämpas. Skälig hänsyn skall också tas till om familjen disponerar över en anseelig förmögenhet.

Om barnets inkomst beräknad i enlighet med bestämmelserna i 4-6 §§ lagen om bostadsbidrag överstiger ett basbelopp, skall den del av inkomsten som överstiger ett basbelopp räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

5 §⁴

Frågor om bidragsförskott handhas av riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Beslut om bidragsförskott fattas av den allmänna försäkringskassa hos vilken barnets vårdnadshavare är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Finnes ej försäkringskassa enligt vad i andra stycket sägs fattas beslut om bidragsförskott av den kassa hos vilken barnet är inskrivet eller skulle ha varit inskrivet om det uppfyllt det nämnda åldersvillkoret.

Beslut om att minska bidragsförskott enligt 4 a § andra stycket fattas dock av den försäkringskassa som avses i 15 §.

Beslut om att minska bidragsförskott enligt 4 b § andra stycket fattas dock av den försäkringskassa som avses i 15 §.

⁴ Senaste lydelse 1986:1414.

Nuvarande lydelse

Bestämmelsen i 20 kap. 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring om förordnande till dess slutligt beslut kan fattas gäller även i ärenden enligt denna lag.

7 §⁵

Sedan bidragsförskott sökts skall försäkringskassan omedelbart sända meddelande om ansökningen till den underhållsskyldige under förutsättning att hans vistelseort är känd eller kan utrönas. Meddelandet skall innehålla en uppmaning till den underhållsskyldige att han skall yttra sig muntligen eller skriftligen inom en viss tid, om han har något att invända mot ansökningen. I meddelandet skall även lämnas underrättelse om föreskrifterna i 1 § första och andra styckena, 2 § *b) och c)* samt 4 § andra stycket.

När försäkringskassan har meddelat beslut i ärendet, skall sökande och vårdnadshavare skriftligen underrättas om beslutet. Har förskott beviljats, skall därvid lämnas underrättelse om föreskrifterna i 12 och 13 §§. Beslut om bidragsförskott i annat fall än som avses i 4 § andra stycket, skall skriftligen delges den underhållsskyldige. Har förskott beviljats, skall därvid lämnas underrättelse om föreskrifterna i 2 § *b) och c)* samt 16 §.

Föreslagen lydelse

Sedan bidragsförskott sökts skall försäkringskassan omedelbart sända meddelande om ansökningen till den underhållsskyldige under förutsättning att hans vistelseort är känd eller kan utrönas. Meddelandet skall innehålla en uppmaning till den underhållsskyldige att han skall yttra sig muntligen eller skriftligen inom en viss tid, om han har något att invända mot ansökningen. I meddelandet skall även lämnas underrättelse om föreskrifterna i 1 § första och andra styckena, 2 § *andra stycket a) och b)* samt 4 § andra stycket.

När försäkringskassan har meddelat beslut i ärendet, skall sökande och vårdnadshavare skriftligen underrättas om beslutet. Har förskott beviljats, skall därvid lämnas underrättelse om föreskrifterna i 12 och 13 §§. Beslut om bidragsförskott i annat fall än som avses i 4 § andra stycket, skall skriftligen delges den underhållsskyldige. Har förskott beviljats, skall därvid lämnas underrättelse om föreskrifterna i 2 § *andra stycket a) och b)* samt 16 §.

⁵ Senaste lydelse 1988:885.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §⁶

Vårdnadshavare och den som eljest uppbär bidragsförskott för barnet är skyldiga att ofördröjligen till försäkringskassan anmäla sådan omständighet som kan påverka rätten till och storleken av bidragsförskottet.

I de fall bidragsförskott utgår skall den upplysningsskyldighet som föräldrar och barn har enligt 7 kap. 20 § föräldrabalken även fullgöras gentemot den försäkringskassa som avses i 5 §.

12 a §

Försäkringskassan får underlåta att besluta om ändring av bidragsförskott som inte motsvaras av något fastställt underhållsbidrag om ändringen i den bidragsgrundande inkomsten enligt 4 a § endast skulle påverka denna del av bidragsförskottet med 100 kr per månad.

15 §⁷

I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag inträder den försäkringskassa hos vilken den underhållsskyldige är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring intill belopp som har lämnats i bidragsförskott i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige. Är den underhållsskyldige ej inskriven och skulle han ej heller under angiven förutsättning ha varit inskriven hos allmän försäkringskassa, inträder Stockholms läns allmänna försäkringskassa i barnets rätt.

⁶ Senaste lydelse 1994:1442.

⁷ Senaste lydelse 1978:858.

Nuvarande lydelse

Har den underhållsskyldige rätt till avdrag på underhållsbidraget enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken därför att han har haft barnet hos sig, skall han, för att avdraget skall kunna beaktas vid återkrav av bidragsförskott enligt första stycket, anmäla detta till försäkringskassan inom tre månader från utgången av den kalendermånad då vistelsen *upphörde*. Den underhållsskyldige skall genom intyg av den andra föräldern eller, om sådant intyg inte kan erhållas, på annat sätt styrka att han har haft barnet hos sig under den tid som avdraget avser.

Oavsett vad som har bestämts genom dom eller avtal beaktas avdrag som avses i andra stycket endast om den underhållsskyldige har haft barnet hos sig *under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn*.

Föreslagen lydelse

Har den underhållsskyldige rätt till avdrag på underhållsbidraget enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken därför att han har haft barnet hos sig, skall han, för att avdraget skall kunna beaktas vid återkrav av bidragsförskott enligt första stycket, anmäla detta till försäkringskassan inom tre månader från utgången av den kalendermånad då vistelsen *ägde rum*. Den underhållsskyldige skall genom intyg av den andra föräldern eller, om sådant intyg inte kan erhållas, på annat sätt styrka att han har haft barnet hos sig under den tid som avdraget avser.

Oavsett vad som har bestämts genom dom eller avtal beaktas avdrag som avses i andra stycket endast om den underhållsskyldige har haft barnet hos sig *i minst sex hela dygn under en kalendermånad*.

16 §⁸

Den underhållsskyldige skall, så länge bidragsförskott utgår, till den försäkringskassa som avses i 15 § erlagga fastställt underhållsbidrag som svarar mot förskottet, allteftersom underhållsbidraget förfaller till betalning. Betalning av underhållsbidraget som sker till barnet innan den underhållsskyldige enligt 7 § andra stycket har delgetts beslutet om bidragsförskott får dock återopas mot kassan.

Om den underhållsskyldige inte till försäkringskassan betalar fastställt underhållsbidrag som svarar mot förskottet i rätt tid utgår en förseningsavgift på 150 kr. Om beloppet inte är betalt inom 30 dagar utgår ytterligare en förseningsavgift på 150 kr.

⁸ Senaste lydelse 1986:1414.

Nuvarande lydelse

Försäkringskassa som avses i 15 § får besluta att återkrav gentemot den underhållsskyldige för det allmännas räkning skall eftergivnas helt eller delvis. Eftergift får meddelas om det är påkallat av ändring i den underhållsskyldiges ekonomiska förhållanden. Eftergift får också i övrigt meddelas om det framstår som skäligt med hänsyn till den underhållsskyldiges personliga förhållanden eller av annan särskild anledning.

Föreslagen lydelse

Avgifterna påförs av den försäkringskassa som avses i 15 § och skall betalas inom den tid som försäkringskassan bestämmer. Den underhållsskyldige skall underrättas om försäkringskassans beslut.

Försäkringskassans beslut om förseningsavgift får verkställas enligt bestämmelserna i utsökningsbalken utan hinder av att beslutet inte har vunnit laga kraft.

En fordran på förseningsavgift preskriberas tio år efter beslutsdagen.

18 §⁹

Försäkringskassa som avses i 15 § får efterge statens fordran på den underhållsskyldige om

1. det är påkallat av att den underhållsskyldiges ekonomiska förhållanden har ändrats,

2. det framstår som skäligt med hänsyn till den underhållsskyldiges personliga förhållanden, eller

3. det framstår som skäligt av annan särskild anledning.

⁹ Senaste lydelse 1978:858.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*22 §¹⁰

Ärende enligt 18 § skall i allmän försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd. Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Ärende enligt 18 § skall i allmän försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd, om ärendet

1. avser en skällighets- eller bedömningsfråga av väsentlig ekonomisk betydelse för den underhållsskyldige eller

2. av något annat särskilt skäl bör prövas i nämnden.

Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas och domstols beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 13 § skall göras av socialförsäkringsnämnd, om det belopp som utbetalats för mycket överstiger 10 procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring.

Ett beslut i ett ärende enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte något annat anges i beslutet eller bestäms av den domstol som har att pröva beslutet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.
 2. Bestämmelsen i 3 § i dess nya lydelse tillämpas på ansökningar som görs den 1 januari 1997 eller senare.

¹⁰ Senaste lydelse 1991:1984.

6 Förslag till Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 7 c § studiestödslagen (1973:349)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

7 c §

Om en studerande, som avses i 7 § första stycket, har vårdnaden om barn som inte har fyllt 16 år eller som har fyllt 16 år och går i grundskola eller motsvarande skolform förhöjs vuxenstudiebidraget med barntillägg.

Barntillägget utgår för varje barn med 1,39 procent av basbeloppet för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 15 dagar för heltidsstuderande och 30 dagar för deltidstuderande. Motsvarande gäller om den studerande är skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som inte har fyllt 16 år eller som har fyllt 16 år och går i grundskola eller motsvarande skolform.

För en tidsperiod som omfattar mindre än 15 dagar för heltidsstuderande och mindre än 30 dagar för deltidstuderande utgår barntillägg för varje barn och kalenderdag med 0,09 procent av basbeloppet för heltidsstuderande och med 0,045 procent av basbeloppet för deltidstuderande.

Även om båda föräldrarna enligt första stycket har rätt till barntillägg, utgår endast ett barntillägg. Detta betalas ut till fadern, eller, om föräldrarna är ense om det, till modern. Är en av föräldrarna skyldig att utge underhållsbidrag som avses i första stycket, betalas dock tillägget alltid ut till denne. Om det finns synnerliga skäl, får barntillägg utgå till var och en av föräldrarna.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om bidragsförskott enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott eller förlängt bidragsförskott enligt lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande lämnas för barn för vilket barntillägg utgår, skall barntillägget på begäran av den allmänna försäkringskassa som avses i 15 § lagen om bidragsförskott för den studerandes räkning betalas till försäkringskassan. Understiger försäkringskassans fordran mot den studerande för bidragsförskott barntilläggets belopp skall överskjutande belopp betalas ut till den studerande.

I fråga om försäkringskassans beslut om en sådan begäran som avses i femte stycket gäller bestämmelserna i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av en försäkringskassas beslut samt överklagande av en försäkringskassas eller en domstols beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande

dels att 2, 4, 5, 10 och 12 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen införs en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn som går i skolan när det fyller 18 år eller återupptar skolgången innan det fyller 19 år så länge barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott. *Detsamma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalningspliktiga studiemedel oberoende av föräldrarnas ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen.*

Förskottet utgår från och med månaden efter det barnet fyllt 18 år till och med den månad rätten till förskottet upphör. Förskottet lämnas dock inte för längre tid tillbaka än

Förlängt bidragsförskott lämnas för barn under den tid som barnet bedriver studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349), dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller deltidstudier medför dock inte rätt till förlängt bidragsförskott.

Förskottet utgår från och med månaden efter det barnet fyllt 18 år till och med den månad rätten till förskottet upphör. Förskottet lämnas dock inte för längre tid tillbaka än

¹ Senaste lydelse 1986:380.

Nuvarande lydelse

tre månader före ansökningsmånaden.

Föreslagen lydelse

en månad före ansökningsmånaden.

4 §

Förlängt bidragsförskott lämnas inte, om

a) faderskapet till barnet inte är fastställt och bidragsförskott enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott inte har lämnats för den månad då barnet fyllde 18 år;

b) barnet uppenbarligen utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag fastställt;

c) det föreligger grundad anledning anta att den underhållsskyldige i vederbörlig ordning betalar fastställt underhållsbidrag som inte understiger vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 5 §;

d) det är uppenbart att den underhållsskyldige på annat sätt sørjt eller sørjer för att barnet erhåller motsvarande underhåll;

e) barnet har ingått äktenskap.

Förlängt bidragsförskott lämnas inte, om barnet underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag fastställt. Om det föreligger synnerliga skäl får bidragsförskott ändå lämnas.

Förlängt bidragsförskott lämnas inte heller, om

a) faderskapet till barnet inte är fastställt och bidragsförskott enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott inte har lämnats för den månad då barnet fyllde 18 år;

b) det föreligger grundad anledning anta att den underhållsskyldige i rätt tid och på rätt sätt betalar fastställt underhållsbidrag som inte understiger vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 5 §;

c) det är uppenbart att den underhållsskyldige på annat sätt sørjt eller sørjer för att barnet erhåller motsvarande underhåll;

d) barnet har ingått äktenskap;

e) barnet saknar rätt till underhåll från sina föräldrar enligt bestämmelserna i föräldrabalken på grund av barnets egna inkomster, tillgångar eller sociala förmåner.

Nuvarande lydelse

Det förlängda bidragsförskottets storlek bestäms enligt 4 och 4 a §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

Föreslagen lydelse

5 §

Det förlängda bidragsförskottets storlek bestäms enligt 4 och 4 b §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

5 a §

I fråga om storleken av förlängt bidragsförskott som inte motsvaras av något fastställt underhållsbidrag gäller även bestämmelserna i denna paragraf.

För den förälder som barnet varaktigt bor tillsammans med beräknas en bidragsgrundande inkomst. Uppgår den bidragsgrundande inkomsten till sju och ett halvt basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring men inte åtta basbelopp, skall den del av det förlängda bidragsförskottet som avses i första stycket minskas med en tredjedel. Om den bidragsgrundande inkomsten uppgår till åtta basbelopp men inte åtta och ett halvt basbelopp, skall minskning ske med två tredjedelar. Om den bidragsgrundande inkomsten uppgår till åtta och ett halvt basbelopp eller mera, utgår inte något förlängt bidragsförskott som inte svarar mot fastställt underhållsbidrag.

Är den förälder som barnet varaktigt bor tillsammans med gift och lever makarna tillsammans skall den bidragsgrundande inkomsten beräknas gemensamt. Endast hälften av makens

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

inkomst räknas dock in i den bidragsgrundande inkomsten. Makar anses leva tillsammans om inte sökanden visar annat.

Får den förälder som barnet varaktigt bor tillsammans med eller dennes make underhållsbidrag för ett eller flera barn skall den bidragsgrundande inkomsten höjas med det belopp som svarar mot underhållsbidraget. Om ett eller flera barn får barnpension, skall inkomsten höjas med ett belopp som svarar mot pensionen.

Om den förälder som barnet varaktigt bor tillsammans med eller dennes make bidrar till underhållet av eget barn, skall den bidragsgrundande inkomsten minskas med, för varje sådant barn, ett belopp som svarar mot hälften av basbeloppet.

Vid tillämpningen av denna paragraf skall om skäl inte visas för annat med makar jämställas man och kvinna som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och

1) har eller har haft gemensamt barn eller

2) är folkbokförda på samma adress.

Vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten skall vidare bestämmelserna i 4-6 §§ lagen (1993:737) om bostadsbidrag tillämpas. Skälig hänsyn skall också tas till om familjen disponerar över en anseelig förmögenhet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om barnets inkomst beräknad i enlighet med bestämmelserna i 4-6 §§ lagen om bostadsbidrag överstiger ett basbelopp, skall den del av inkomsten som överstiger ett basbelopp räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

10 §

Både den som uppbär förlängt bidragsförskott för ett barn och barnet är skyldiga att ofördröjligen till försäkringskassan anmäla sådana omständigheter som kan påverka rätten till och storleken av förskottet.

I de fall förlängt bidragsförskott utgår skall den upplysningsskyldighet som föräldrar och barn har enligt 7 kap. 20 § föräldrabalken även fullgöras gentemot den försäkringskassa som avses i 5 § lagen om bidragsförskott.

12 §

I fråga om förlängt bidragsförskott tillämpas även 5 §, 6 § andra stycket, 8 §, 9 § andra och fjärde styckena, 10 §, 11 § andra stycket, 13-16 §§, 17 § första stycket och 18-24 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

I fråga om förlängt bidragsförskott tillämpas även 1 a §, 1 b §, 5 §, 6 § andra stycket, 8 §, 9 § andra och fjärde styckena, 10 §, 11 § andra stycket, 12 a, 13-16 §§, 17 § första stycket och 18-24 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.
 2. Bestämmelsen i 2 § andra stycket i dess nya lydelse tillämpas på ansökningar som görs den 1 januari 1997 eller senare.
 3. Har rätten till förlängt bidragsförskott enligt 2 § första stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 2 § första stycket i dess nya lydelse.

8 Förslag till Lag om ändring i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn

Härigenom föreskrivs att 3 och 7 §§ lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Bidraget lämnas efter ansökan från och med den månad under vilken bidragsrätten inträtt, dock inte för längre tid tillbaka än *tre månader* före ansökningsmånaden. Bidraget lämnas till och med den månad, under vilken barnet fyller 18 år eller rätten till bidrag annars upphör.

Går barnet i skolan *när det fyller* 18 år eller återupptas skolgången innan barnet fyller 19 år, kan bidraget efter särskild ansökan utgå *så länge* skolgången pågår, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Till skolgång räknas studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studie-
hjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349). Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller del-
tidsstudier medför dock inte rätt till bidrag. *Detsamma gäller studier för vilka barnet uppbär återbetalnings-
pliktiga studiemedel oberoende av förälderns ekonomi enligt 3 kap. 12 § tredje stycket studiestödslagen.*

Bidraget lämnas efter ansökan från och med den månad under vilken bidragsrätten inträtt, dock inte för längre tid tillbaka än *en månad* före ansökningsmånaden. Bidraget lämnas till och med den månad, under vilken barnet fyller 18 år eller rätten till bidrag annars upphör.

Går barnet i skolan *efter fyllda* 18 år, kan bidraget efter särskild ansökan utgå *under den tid som* skolgången pågår, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Till skolgång räknas studier som ger rätt till förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studie-
hjälp enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349). Studier som omfattar kortare tid än åtta veckor eller del-
tidsstudier medför dock inte rätt till bidrag.

¹ Senaste lydelse 1986:381.

Nuvarande lydelse

Bidrag efter det att barnet fyllt 18 år lämnas endast om barnet varaktigt bor tillsammans med adoptivföräldern eller någon som var vårdnadshavare för barnet när det fyllde 18 år. Sådant bidrag söks och uppbärs av den som sålunda sammanbor med barnet.

Föreslagen lydelse

7 §

I övrigt gäller i tillämpliga delar i fråga om det särskilda bidraget vad som föreskrivs om bidragsförskott i 5 och 6 §§, 7 § andra stycket, 8-10 §§, 11 § andra stycket, 12-14 §§ samt 19-24 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

I övrigt gäller i tillämpliga delar i fråga om det särskilda bidraget vad som föreskrivs om bidragsförskott i 2 § *andra stycket c)*, 4 a §, 5 och 6 §§, 7 § andra stycket, 8-10 §§, 11 § andra stycket, 12 § *första stycket*, 12 a, 13, 14 §§ samt 19-24 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.
 2. Har rätten till det särskilda bidraget enligt 3 § andra stycket i dess äldre lydelse upphört före ikraftträdandet gäller inte 3 § andra stycket i dess nya lydelse.

9 Förslag till Lag om skyldighet för de allmänna försäkringskassorna att hjälpa enskilda i frågor rörande underhållsbidrag till barn

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vad som sägs om vårdnadshavare i denna lag gäller, i fall då barnet står under båda föräldrarnas vårdnad, den av föräldrarna som varaktigt bor tillsammans med barnet.

2 § Den allmänna försäkringskassa hos vilken barnets vårdnadshavare är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han eller hon uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall erbjuda föräldrar och barn hjälp med att räkna fram och träffa avtal om underhållsbidrag till barn i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. föräldrabalken.

Om barnets vårdnadshavare inte är inskriven i någon allmän försäkringskassa och det beror på något annat förhållande än att vårdnadshavaren inte uppfyller åldersvillkoret skall hjälpen erjudas av den allmänna försäkringskassa hos vilken barnet är inskrivet eller skulle ha varit inskrivet om det uppfyllt åldersvillkoret.

3 § Den försäkringskassa som avses i 2 § får uppdra åt annan försäkringskassa att lämna hjälpen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

9. 1945-1946
10. 1947-1948
11. 1949-1950
12. 1951-1952

13. 1953-1954
14. 1955-1956
15. 1957-1958
16. 1959-1960
17. 1961-1962
18. 1963-1964
19. 1965-1966
20. 1967-1968
21. 1969-1970
22. 1971-1972
23. 1973-1974
24. 1975-1976
25. 1977-1978
26. 1979-1980
27. 1981-1982
28. 1983-1984
29. 1985-1986
30. 1987-1988
31. 1989-1990
32. 1991-1992
33. 1993-1994
34. 1995-1996
35. 1997-1998
36. 1999-2000
37. 2001-2002
38. 2003-2004
39. 2005-2006
40. 2007-2008
41. 2009-2010
42. 2011-2012
43. 2013-2014
44. 2015-2016
45. 2017-2018
46. 2019-2020
47. 2021-2022
48. 2023-2024
49. 2025-2026
50. 2027-2028
51. 2029-2030
52. 2031-2032
53. 2033-2034
54. 2035-2036
55. 2037-2038
56. 2039-2040
57. 2041-2042
58. 2043-2044
59. 2045-2046
60. 2047-2048
61. 2049-2050
62. 2051-2052
63. 2053-2054
64. 2055-2056
65. 2057-2058
66. 2059-2060
67. 2061-2062
68. 2063-2064
69. 2065-2066
70. 2067-2068
71. 2069-2070
72. 2071-2072
73. 2073-2074
74. 2075-2076
75. 2077-2078
76. 2079-2080
77. 2081-2082
78. 2083-2084
79. 2085-2086
80. 2087-2088
81. 2089-2090
82. 2091-2092
83. 2093-2094
84. 2095-2096
85. 2097-2098
86. 2099-2100
87. 2101-2102
88. 2103-2104
89. 2105-2106
90. 2107-2108
91. 2109-2110
92. 2111-2112
93. 2113-2114
94. 2115-2116
95. 2117-2118
96. 2119-2120
97. 2121-2122
98. 2123-2124
99. 2125-2126
100. 2127-2128
101. 2129-2130
102. 2131-2132
103. 2133-2134
104. 2135-2136
105. 2137-2138
106. 2139-2140
107. 2141-2142
108. 2143-2144
109. 2145-2146
110. 2147-2148
111. 2149-2150
112. 2151-2152
113. 2153-2154
114. 2155-2156
115. 2157-2158
116. 2159-2160
117. 2161-2162
118. 2163-2164
119. 2165-2166
120. 2167-2168
121. 2169-2170
122. 2171-2172
123. 2173-2174
124. 2175-2176
125. 2177-2178
126. 2179-2180
127. 2181-2182
128. 2183-2184
129. 2185-2186
130. 2187-2188
131. 2189-2190
132. 2191-2192
133. 2193-2194
134. 2195-2196
135. 2197-2198
136. 2199-2200
137. 2201-2202
138. 2203-2204
139. 2205-2206
140. 2207-2208
141. 2209-2210
142. 2211-2212
143. 2213-2214
144. 2215-2216
145. 2217-2218
146. 2219-2220
147. 2221-2222
148. 2223-2224
149. 2225-2226
150. 2227-2228
151. 2229-2230
152. 2231-2232
153. 2233-2234
154. 2235-2236
155. 2237-2238
156. 2239-2240
157. 2241-2242
158. 2243-2244
159. 2245-2246
160. 2247-2248
161. 2249-2250
162. 2251-2252
163. 2253-2254
164. 2255-2256
165. 2257-2258
166. 2259-2260
167. 2261-2262
168. 2263-2264
169. 2265-2266
170. 2267-2268
171. 2269-2270
172. 2271-2272
173. 2273-2274
174. 2275-2276
175. 2277-2278
176. 2279-2280
177. 2281-2282
178. 2283-2284
179. 2285-2286
180. 2287-2288
181. 2289-2290
182. 2291-2292
183. 2293-2294
184. 2295-2296
185. 2297-2298
186. 2299-2300
187. 2301-2302
188. 2303-2304
189. 2305-2306
190. 2307-2308
191. 2309-2310
192. 2311-2312
193. 2313-2314
194. 2315-2316
195. 2317-2318
196. 2319-2320
197. 2321-2322
198. 2323-2324
199. 2325-2326
200. 2327-2328
201. 2329-2330
202. 2331-2332
203. 2333-2334
204. 2335-2336
205. 2337-2338
206. 2339-2340
207. 2341-2342
208. 2343-2344
209. 2345-2346
210. 2347-2348
211. 2349-2350
212. 2351-2352
213. 2353-2354
214. 2355-2356
215. 2357-2358
216. 2359-2360
217. 2361-2362
218. 2363-2364
219. 2365-2366
220. 2367-2368
221. 2369-2370
222. 2371-2372
223. 2373-2374
224. 2375-2376
225. 2377-2378
226. 2379-2380
227. 2381-2382
228. 2383-2384
229. 2385-2386
230. 2387-2388
231. 2389-2390
232. 2391-2392
233. 2393-2394
234. 2395-2396
235. 2397-2398
236. 2399-2400
237. 2401-2402
238. 2403-2404
239. 2405-2406
240. 2407-2408
241. 2409-2410
242. 2411-2412
243. 2413-2414
244. 2415-2416
245. 2417-2418
246. 2419-2420
247. 2421-2422
248. 2423-2424
249. 2425-2426
250. 2427-2428
251. 2429-2430
252. 2431-2432
253. 2433-2434
254. 2435-2436
255. 2437-2438
256. 2439-2440
257. 2441-2442
258. 2443-2444
259. 2445-2446
260. 2447-2448
261. 2449-2450
262. 2451-2452
263. 2453-2454
264. 2455-2456
265. 2457-2458
266. 2459-2460
267. 2461-2462
268. 2463-2464
269. 2465-2466
270. 2467-2468
271. 2469-2470
272. 2471-2472
273. 2473-2474
274. 2475-2476
275. 2477-2478
276. 2479-2480
277. 2481-2482
278. 2483-2484
279. 2485-2486
280. 2487-2488
281. 2489-2490
282. 2491-2492
283. 2493-2494
284. 2495-2496
285. 2497-2498
286. 2499-2500
287. 2501-2502
288. 2503-2504
289. 2505-2506
290. 2507-2508
291. 2509-2510
292. 2511-2512
293. 2513-2514
294. 2515-2516
295. 2517-2518
296. 2519-2520
297. 2521-2522
298. 2523-2524
299. 2525-2526
300. 2527-2528
301. 2529-2530
302. 2531-2532
303. 2533-2534
304. 2535-2536
305. 2537-2538
306. 2539-2540
307. 2541-2542
308. 2543-2544
309. 2545-2546
310. 2547-2548
311. 2549-2550
312. 2551-2552
313. 2553-2554
314. 2555-2556
315. 2557-2558
316. 2559-2560
317. 2561-2562
318. 2563-2564
319. 2565-2566
320. 2567-2568
321. 2569-2570
322. 2571-2572
323. 2573-2574
324. 2575-2576
325. 2577-2578
326. 2579-2580
327. 2581-2582
328. 2583-2584
329. 2585-2586
330. 2587-2588
331. 2589-2590
332. 2591-2592
333. 2593-2594
334. 2595-2596
335. 2597-2598
336. 2599-2600
337. 2601-2602
338. 2603-2604
339. 2605-2606
340. 2607-2608
341. 2609-2610
342. 2611-2612
343. 2613-2614
344. 2615-2616
345. 2617-2618
346. 2619-2620
347. 2621-2622
348. 2623-2624
349. 2625-2626
350. 2627-2628
351. 2629-2630
352. 2631-2632
353. 2633-2634
354. 2635-2636
355. 2637-2638
356. 2639-2640
357. 2641-2642
358. 2643-2644
359. 2645-2646
360. 2647-2648
361. 2649-2650
362. 2651-2652
363. 2653-2654
364. 2655-2656
365. 2657-2658
366. 2659-2660
367. 2661-2662
368. 2663-2664
369. 2665-2666
370. 2667-2668
371. 2669-2670
372. 2671-2672
373. 2673-2674
374. 2675-2676
375. 2677-2678
376. 2679-2680
377. 2681-2682
378. 2683-2684
379. 2685-2686
380. 2687-2688
381. 2689-2690
382. 2691-2692
383. 2693-2694
384. 2695-2696
385. 2697-2698
386. 2699-2700
387. 2701-2702
388. 2703-2704
389. 2705-2706
390. 2707-2708
391. 2709-2710
392. 2711-2712
393. 2713-2714
394. 2715-2716
395. 2717-2718
396. 2719-2720
397. 2721-2722
398. 2723-2724
399. 2725-2726
400. 2727-2728
401. 2729-2730
402. 2731-2732
403. 2733-2734
404. 2735-2736
405. 2737-2738
406. 2739-2740
407. 2741-2742
408. 2743-2744
409. 2745-2746
410. 2747-2748
411. 2749-2750
412. 2751-2752
413. 2753-2754
414. 2755-2756
415. 2757-2758
416. 2759-2760
417. 2761-2762
418. 2763-2764
419. 2765-2766
420. 2767-2768
421. 2769-2770
422. 2771-2772
423. 2773-2774
424. 2775-2776
425. 2777-2778
426. 2779-2780
427. 2781-2782
428. 2783-2784
429. 2785-2786
430. 2787-2788
431. 2789-2790
432. 2791-2792
433. 2793-2794
434. 2795-2796
435. 2797-2798
436. 2799-2800
437. 2801-2802
438. 2803-2804
439. 2805-2806
440. 2807-2808
441. 2809-2810
442. 2811-2812
443. 2813-2814
444. 2815-2816
445. 2817-2818
446. 2819-2820
447. 2821-2822
448. 2823-2824
449. 2825-2826
450. 2827-2828
451. 2829-2830
452. 2831-2832
453. 2833-2834
454. 2835-2836
455. 2837-2838
456. 2839-2840
457. 2841-2842
458. 2843-2844
459. 2845-2846
460. 2847-2848
461. 2849-2850
462. 2851-2852
463. 2853-2854
464. 2855-2856
465. 2857-2858
466. 2859-2860
467. 2861-2862
468. 2863-2864
469. 2865-2866
470. 2867-2868
471. 2869-2870
472. 2871-2872
473. 2873-2874
474. 2875-2876
475. 2877-2878
476. 2879-2880
477. 2881-2882
478. 2883-2884
479. 2885-2886
480. 2887-2888
481. 2889-2890
482. 2891-2892
483. 2893-2894
484. 2895-2896
485. 2897-2898
486. 2899-2900
487. 2901-2902
488. 2903-2904
489. 2905-2906
490. 2907-2908
491. 2909-2910
492. 2911-2912
493. 2913-2914
494. 2915-2916
495. 2917-2918
496. 2919-2920
497. 2921-2922
498. 2923-2924
499. 2925-2926
500. 2927-2928
501. 2929-2930
502. 2931-2932
503. 2933-2934
504. 2935-2936
505. 2937-2938
506. 2939-2940
507. 2941-2942
508. 2943-2944
509. 2945-2946
510. 2947-2948
511. 2949-2950
512. 2951-2952
513. 2953-2954
514. 2955-2956
515. 2957-2958
516. 2959-2960
517. 2961-2962
518. 2963-2964
519. 2965-2966
520. 2967-2968
521. 2969-2970
522. 2971-2972
523. 2973-2974
524. 2975-2976
525. 2977-2978
526. 2979-2980
527. 2981-2982
528. 2983-2984
529. 2985-2986
530. 2987-2988
531. 2989-2990
532. 2991-2992
533. 2993-2994
534. 2995-2996
535. 2997-2998
536. 2999-3000
537. 3001-3002
538. 3003-3004
539. 3005-3006
540. 3007-3008
541. 3009-3010
542. 3011-3012
543. 3013-3014
544. 3015-3016
545. 3017-3018
546. 3019-3020
547. 3021-3022
548. 3023-3024
549. 3025-3026
550. 3027-3028
551. 3029-3030
552. 3031-3032
553. 3033-3034
554. 3035-3036
555. 3037-3038
556. 3039-3040
557. 3041-3042
558. 3043-3044
559. 3045-3046
560. 3047-3048
561. 3049-3050
562. 3051-3052
563. 3053-3054
564. 3055-3056
565. 3057-3058
566. 3059-3060
567. 3061-3062
568. 3063-3064
569. 3065-3066
570. 3067-3068
571. 3069-3070
572. 3071-3072
573. 3073-3074
574. 3075-3076
575. 3077-3078
576. 3079-3080
577. 3081-3082
578. 3083-3084
579. 3085-3086
580. 3087-3088
581. 3089-3090
582. 3091-3092
583. 3093-3094
584. 3095-3096
585. 3097-3098
586. 3099-3100
587. 3101-3102
588. 3103-3104
589. 3105-3106
590. 3107-3108
591. 3109-3110
592. 3111-3112
593. 3113-3114
594. 3115-3116
595. 3117-3118
596. 3119-3120
597. 3121-3122
598. 3123-3124
599. 3125-3126
600. 3127-3128
601. 3129-3130
602. 3131-3132
603. 3133-3134
604. 3135-3136
605. 3137-3138
606. 3139-3140
607. 3141-3142
608. 3143-3144
609. 3145-3146
610. 3147-3148
611. 3149-3150
612. 3151-3152
613. 3153-3154
614. 3155-3156
615. 3157-3158
616. 3159-3160
617. 3161-3162
618. 3163-3164
619. 3165-3166
620. 3167-3168
621. 3169-3170
622. 3171-3172
623. 3173-3174
624. 3175-3176
625. 3177-3178
626. 3179-3180
627. 3181-3182
628. 3183-3184
629. 3185-3186
630. 3187-3188
631. 3189-3190
632. 3191-3192
633. 3193-3194
634. 3195-3196
635. 3197-3198
636. 3199-3200
637. 3201-3202
638. 3203-3204
639. 3205-3206
640. 3207-3208
641. 3209-3210
642. 3211-3212
643. 3213-3214
644. 3215-3216
645. 3217-3218
646. 3219-3220
647. 3221-3222
648. 3223-3224
649. 3225-3226
650. 3227-3228
651. 3229-3230
652. 3231-3232
653. 3233-3234
654. 3235-3236
655. 3237-3238
656. 3239-3240
657. 3241-3242
658. 3243-3244
659. 3245-3246
660. 3247-3248
661. 3249-3250
662. 3251-3252
663. 3253-3254
664. 3255-3256
665. 3257-3258
666. 3259-3260
667. 3261-3262
668. 3263-3264
669. 3265-3266
670. 3267-3268
671. 3269-3270
672. 3271-3272
673. 3273-3274
674. 3275-3276
675. 3277-3278
676. 3279-3280
677. 3281-3282
678. 3283-3284
679. 3285-3286
680. 3287-3288
681. 3289-3290
682. 3291-3292
683. 3293-3294
684. 3295-3296
685. 3297-3298
686. 3299-3300
687. 3301-3302
688. 3303-3304
689. 3305-3306
690. 3307-3308
691. 3309-3310
692. 3311-3312
693. 3313-3314
694. 3315-3316
695. 3317-3318
696. 3319-3320
697. 3321-3322
698. 3323-3324
699. 3325-3326
700. 3327-3328
701. 3329-3330
702. 3331-3332
703. 3333-3334
704. 3335-3336
705. 3337-3338
706. 3339-3340
707. 3341-3342
708. 3343-3344
709. 3345-3346
710. 3347-3348
711. 3349-3350
712. 3351-3352
713. 3353-3354
714. 3355-3356
715. 3357-3358
716. 3359-3360
717. 3361-3362
718. 3363-3364
719. 3365-3366
720. 3367-3368
721. 3369-3370
722. 3371-3372
723. 3373-3374
724. 3375-3376
725. 3377-3378
726. 3379-3380
727. 3381-3382
728. 3383-3384
729. 3385-3386
730. 3387-3388
731. 3389-3390
732. 3391-3392
733. 3393-3394
734. 3395-3396
735. 3397-3398
736. 3399-3400
737. 3401-3402
738. 3403-3404
739. 3405-3406
740. 3407-3408
741. 3409-3410
742. 3411-3412
743. 3413-3414
744. 3415-3416
745. 3417-3418
746. 3419-3420
747. 3421-3422
748. 3423-3424
749. 3425-3426
750. 3427-3428
751. 3429-3430
752. 3431-3432
753. 3433-3434
754. 3435-3436
755. 3437-3438
756. 3439-3440
757. 3441-3442
758. 3443-3444
759. 3445-3446
760. 3447-3448
761. 3449-3450
762. 3451-3452
763. 3453-3454
764. 3455-3456
765. 3457-3458
766. 3459-3460
767. 3461-3462
768. 3463-3464
769. 3465-3466
770. 3467-3468
771. 3469-3470
772. 3471-3472
773. 3473-3474
774. 3475-3476
775. 3477-3478
776. 3479-3480
777. 3481-3482
778. 3483-3484
779. 3485-3486
780. 3487-3488
781. 3489-3490
782. 3491-3492
783. 3493-3494
784. 3495-3496
7

BILAGOR



Bilaga 1**Kommittédirektiv****De allmänna försäkringskassornas medverkan vid fastställande av underhållsbidrag, m.m.**

Dir. 1993:82

Beslut vid regeringssammanträde 1993-06-10

Chefen för Socialdepartementet, statsrådet B. Westerberg, anför efter samråd med statsrådet Laurén.

Mitt förslag

En särskild utredare tillkallas för att se över reglerna om fastställande av underhållsbidrag m.m.

Utredarens huvuduppgifter blir att överväga

- om de allmänna försäkringskassorna kan ges en mer framträdande roll när underhållsbidrag till barn skall fastställas,
- om statens kostnader för bidragsförskott kan minskas,
- om reglerna i 7 kap. föräldrabalken om bestämmande av underhållsbidrag kan göras enklare,
- om reglerna i lagen (1964:143) om bidragsförskott är ändamålsenligt utformade,
- hur de negativa verkningarna av samordningen av reglerna för underhållsbidrag och bidragsförskott kan undanröjas eller minskas

- vem som skall betala kostnader som uppkommer i samband med att ett barn umgås med en förälder som är bosatt på annan ort än barnet.

Utredaren skall lämna förslag till de lagändringar som han finner lämpliga. Utredaren skall vidare utförligt belysa förslagets ekonomiska och andra konsekvenser för staten, kommunerna och enskilda.

Bakgrund

Nuvarande regler

Underhållsbidrag

Reglerna i 7 kap. föräldrabalken om underhållsskyldighet bygger på tanken att föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms, skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner. I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del, var och en efter sin förmåga.

En förälder som inte bor varaktigt tillsammans med sitt barn skall fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till barnet. Detta gäller både om föräldern inte har vårdnaden om barnet och om föräldern har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern och barnet varaktigt bor tillsammans endast med den andra föräldern.

När underhållsbidrag skall bestämmas får den bidragsskyldige föräldern förbehålla sig ett normalbelopp för sina egna levnadskostnader (årligen 120 procent av basbeloppet enligt lagen [1962:381] om allmän försäkring) och ett skäligt belopp för bostadskostnad. Vidare får den underhållsskyldige förbehålla sig ett belopp för egna hemmavarande barns försörjning (årligen 40 procent av basbeloppet för varje barn). Avräkning skall dock göras för vad som betalas till sådana barn av resp. barns andra förälder eller för dennes räkning, t.ex. genom bidragsförskott. Om det finns särskilda skäl, får den underhållsskyldige vidare förbehålla sig ett belopp för underhåll åt en make som den underhållsskyldige bor tillsammans med (årligen 60 procent av basbeloppet). Med make jämställs den som den underhållsskyldige bor tillsammans med, om de har barn tillsammans.

Om en underhållsskyldig förälder har haft barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn, får föräldern vid fullgörande av sin bidragsskyldighet tillgodoräkna sig ett avdrag för varje helt dygn av barnets vistelse med 1/40 av det underhållsbidrag som räknat för kalendermånad gäller under tiden för vistelsen. Rätten till avdrag gäller inte, om underhållsbidraget har fastställts med beaktande av att den bidragsskyldige föräldern i väsentlig

mån fullgör sin underhållsskyldighet genom att ha barnet hos sig.

Underhållsskyldigheten varar till dess barnet fyller arton år. Går barnet i skolan vid denna tidpunkt eller återupptas skolgången innan barnet fyller nitton år, är föräldrarna dock intill dess barnet fyller tjuogoett år underhållsskyldiga så länge skolgången pågår. Till skolgång räknas studier i grundskolan och gymnasieskolan samt annan jämförlig grundutbildning. Underhållsbidrag får inte, mot den underhållsskyldiges bestridande, bestämmas för tid efter det att barnet fyllt arton år, innan det tillförlitligt kan bedömas om föräldern är underhållsskyldig därefter.

Underhållsbidrag fastställs genom dom eller avtal. Ett skriftligt avtal om underhållsbidrag kan enligt 3 kap. 1 och 19 §§ utsökningsbalken verkställas som en lagakraftgäande dom.

Talan om underhållsbidrag väcks av barnet. Sådan talan kan också väckas i samband med mål om fastställande av faderskapet till barn, i äktenskapsmål eller i mål om vårdnaden om barn.

I sådana fall där faderskapspresumtion inte gäller enligt 1 kap. 1 § föräldrabalken skall socialnämnden sörja för att faderskapet fastställs. Socialnämnden skall också se till att barnet tillförsäkras underhåll och nämnden har rätt att föra talan för barnet i mål om underhåll till barnet. Socialnämnden bör även i andra fall hjälpa föräldrar att fastställa underhållsbidrag (jfr prop. 1978/79:12 s. 95).

Dom eller avtal om underhållsbidrag kan jämkas av rätten, om ändring i förhållandena föranleder det. Avtal om underhåll kan också jämkas av rätten, om avtalet är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Även om inte någon av dessa förutsättningar finns kan ett underhållsbidrag som betalas fortlöpande omprövas av rätten, om det inte har ändrats under en tid av sex år på annat sätt än vad som avses i 1 § lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag.

I 7 kap. föräldrabalken regleras även styvförälders underhållsskyldighet gentemot barn som styvföräldern varaktigt bor tillsammans med. Som förutsättning för underhållsskyldigheten gäller att styvföräldern även varaktigt bor tillsammans med förälder som har vårdnaden om barnet och är gift med föräldern eller har barn tillsammans med föräldern. Underhållsskyldigheten gäller dock inte till den del barnet kan få underhåll från den förälder som inte varaktigt bor tillsammans med barnet.

Bidragsförskott

Enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott betalas bidragsförskott till barn som inte bor tillsammans med båda sina föräldrar. Bidragsförskottet består av två delar; ett egentligt förskott, som svarar mot fastställt underhållsbidrag, och ett utfyllnadsbidrag som utgör skillnaden mellan det fastställda underhållsbidraget och bidragsförskottets garantinivå.

Bidragsförskott bestäms i förhållande till den förälder som inte har vårdnaden om barnet. Har föräldrarna gemensam vårdnad om barnet bestäms bidragsförskottet i förhållande till den förälder som inte varaktigt bor tillsammans med barnet. I vissa fall kan bidragsförskottet bestämmas även i förhållande till båda föräldrarna. Om en bidragsskyldig förälder inte betalar ett fastställt underhållsbidrag, kan barnet få bidragsförskott, vilket per år uppgår till 40 procent av basbeloppet. Om det fastställda underhållsbidraget inte uppgår till ett belopp som per år motsvarar 40 procent av basbeloppet (den s.k. garantinivån), får barnet mellanskillnaden i form av utfyllnadsbidrag. I den mån bidragsförskottet motsvarar det fastställda underhållsbidraget inträder försäkringskassan i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige föräldern.

I 2 § lagen om bidragsförskott föreskrivs undantag från rätten till bidragsförskott. Bidragsförskott lämnas inte, om vårdnadshavaren uppenbarligen utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap fastställt, och inte heller om det finns grundad anledning anta att den underhållsskyldige i vederbörlig ordning betalar fastställt underhållsbidrag som inte understiger vad som skall utgå i bidragsförskott. Vidare undantas också fall där det är uppenbart att den underhållsskyldige på något annat sätt sörjt eller sörjer för att barnet får motsvarande underhåll. Enligt 4 § tredje stycket lämnas inte utfyllnadsbidrag om det fastställda underhållsbidraget uppenbarligen understiger vad den underhållsskyldige bör erlagga i bidrag.

Mål om bidragsförskott handläggs i allmän förvaltningsdomstol med länsrätt som första instans. Enligt 20 kap. 12 § lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämmer Riksförsäkringsverket om verket skall vara part i målet. Även om verket beslutat att inte vara part i målet, får domstolen förelägga verket att svara i målet. Genom denna reglering kan allmän försäkringskassa inte inta ställning som part i mål om bidragsförskott.

Umgängeskostnader

Föräldrabalken innehåller inte någon bestämmelse som reglerar föräldrarnas inbördes ansvar för umgängeskostnader. I rättspraxis har sådana kostnader beaktats i samband med fastställande av underhållsbidrag (se NJA 1992 s. 93 och Göta hovrätt, avd 1, dom 1992-01-07, DT 1001). I mål om umgänge har Högsta domstolen uttalat att särskilda villkor för umgänget kan föreskrivas för var umgänget skall påbörjas respektive avslutas eller vem av föräldrarna som skall svara för resekostnader och andra utgifter i samband med umgänget (se NJA 1990 s. 219).

Något särskilt offentligt stöd för umgängeskostnader finns inte. I viss utsträckning finns det dock rätt till socialbidrag för sådana kostnader (se RÅ 84 2:6 och RÅ 1984 ref. 109).

Frågornas tidigare behandling

Riksdagens revisorer granskade under åren 1983-1985 bidragsförskottssystemet och dess anknytning till reglerna om underhållsbidrag. Revisorerna kritiserade de gällande reglerna på flera punkter (se Förslag 1985/86:17).

Ett väsentligt inslag i revisorernas kritik var att reglerna om bidragsförskott medförde alltför stora kostnader för staten. Revisorerna pekade på att underhållsbidragen genomsnittligt hade legat på en oförändrad nivå sedan år 1981 medan bidragsförskottsnivån hade stigit i takt med ändringarna i basbeloppet. Detta hade medfört att utfyllnadsbidraget hade kommit att utgöra en större del av bidragsförskottet. Enligt revisorerna var orsaken till att underhållsbidragen genomsnittligt hade stannat på en viss nivå reglerna om underhållsbidrag i kombination med utfärdade tillämpningsföreskrifter. Orsaken till de ökade kostnaderna för bidragsförskott angavs vara att bidragsförskottsnivån hade höjts. Revisorerna pekade också på att sambandet mellan reglerna om bidragsförskott och reglerna om underhållsbidrag i vissa fall leder till oönskade konsekvenser. Enligt reglerna om bidragsförskott har barnet rätt till bidragsförskott så snart det inte lever med båda sina föräldrar. Detta gäller även om barnet inte har behov av underhållsbidrag, t.ex. därför att barnet har egna inkomster eller därför att den förälder som barnet bor hos ensam kan försörja barnet. Reglerna medför också att utfyllnadsbidraget höjs, om vårdnadshavarens ekonomi förbättras och underhållsbidraget därför sänks.

Revisorerna anförde också att den avtalsfrihet som råder mellan föräldrarna när underhållsbidrag skall bestämmas medför att försäkringskassan måste kontrollera att underhållsbidraget är riktigt innan bidragsförskott kan betalas ut och att denna kontrollverksamhet hade medfört att statens administrationskostnader hade stigit snabbt.

Mot bakgrund av detta föreslog revisorerna att man i första hand skulle utreda ett helt nytt system för statens stöd till barn som inte lever tillsammans med båda sina föräldrar. Revisorerna föreslog också att man i samband med en sådan översyn skulle se över vissa bestämmelser i föräldrabalkens regler om underhållsbidrag.

Lagutskottet (yttr. 1985/86:LU2y) tillstyrkte förslaget om att en utredning skulle tillsättas och att den skulle behandla också frågor om underhållsbidrag. Utskottet erinrade också om att reglerna om underhåll har betydelse inte endast när bidragsförskott utbetalas och om att en betydande andel av de barn som bor med endast en av sina föräldrar inte får bidragsförskott.

Socialutskottet anförde (bet. 1985/86:SoU29) att det var särskilt angeläget att få till stånd en allsidig belysning och diskussion av de grundläggande frågorna om bidragsförskottets konstruktion och dess anknytning till föräldrabalkens regler om underhållsbidrag. Utskottet ansåg att ett mera fullständigt faktaunderlag behövdes i fråga om den ekonomiska och sociala situationen för såväl de underhållsskyldiga föräldrarna som de underhållsberättigade barnen och deras

vårdnadshavare.

På begäran av riksdagen (bet. 1985/86:SoU29, rskr. 1985/86:354) tillkallades våren 1987 en kommitté (S 1986:05) med uppgift att göra en översyn av reglerna för underhållsbidrag och bidragsförskott. Kommittén, som antog namnet 1987 års Underhållsbidragskommitté, avslutade sitt arbete våren 1990 med att avge betänkandena Samhällsstöd till underhållsberättigade barn I-III (SOU 1990:8 och SOU 1990:48). I betänkandena presenterades tre olika modeller för samhällsstöd till ensamstående föräldrar med barn. Frågor om underhållsbidrag och de underhållsskyldigas situation behandlades inte av kommittén utan överlämnades till Socialdepartementet. Kommitténs förslag remissbehandlades.

Därefter har bidragsförskottsreglerna och deras anknytning till reglerna om underhållsbidrag övervägts i en interdepartemental arbetsgrupp. I departementspromemorian Ensamförälderstöd (Ds 1992:53) anvisade arbetsgruppen ett förslag till lösning. Förslaget innebär att statsstödet till ensamföräldrar frikopplas från underhållsbidraget och betalas i form av ett behovsprövat bidrag, utformat ungefär som bostadsbidraget. Enligt promemorian innebär förslaget att det statliga stödet i större utsträckning skulle kunna riktas till dem som bäst behöver det och att den förälder som barnet bor hos skulle få ett större intresse av att få ett så högt underhållsbidrag som möjligt fastställt. Promemorian har remissbehandlats. Många remissinstanser med administrativt ansvar har tillstyrkt förslaget. Andra har kritiserat det, bl.a. därför att det skulle leda till att föräldrar med relativt normala inkomster skulle få lägre bidrag än hittills och att det skulle medföra besvärande marginaleffekter. Vidare har det påpekats att de föreslagna reglerna skulle skapa konflikter mellan föräldrar genom att vårdnadshavaren skulle tvingas att själv kräva underhållsbidrag direkt av den andra föräldern.

Ett barns umgänge med en förälder som är bosatt på annan ort kan hindras av att kostnaderna för umgänget, t.ex. resekostnader, är så höga att föräldrarna inte har råd med dem. Umgänget kan också hindras av att föräldrarna inte kan komma överens om hur resekostnaderna skall fördelas mellan dem. Riksdagen har i flera sammanhang understrukt barns behov av nära och goda relationer till båda sina föräldrar och det angelägna i att barn, när föräldrarna inte bor tillsammans, får tillfälle till ett nära och ofta återkommande umgänge med båda föräldrarna. Lagutskottet har i anledning av motioner vid flera tillfällen (bet. 1987/88:LU33, 1990/91:LU13, 1990/91:LU29, 1991/92:LU30 och 1992/93:LU22) och senast våren 1993 uttalat att det är mycket angeläget att problemet med umgängeskostnader snarast får sin lösning.

Behovet av en utredning

Jag anser att de argument som har framförts mot förslagen i departementspromemorian är vägande. Starka skäl talar för att det även framdeles bör finnas en

samordning mellan reglerna för underhållsbidrag och reglerna för bidragsförskott. Det är dock angeläget att de negativa verkningarna av denna samordning undanröjs eller i vart fall minskas så långt som möjligt.

Jag vill emellertid framhålla att den delen av bidragsförskottet som innebär förskott i egentlig mening inte har kritiserats. I den delen fungerar reglerna i huvudsak tillfredsställande och bör inte nu ändras mer än vad som blir nödvändigt till följd av andra ändringar. Även utfyllnadsbidraget bör dock enligt min mening finnas kvar som en grundläggande inkomstgaranti för ensamföräldrar. I denna del kan det dock behöva göras vissa regelförändringar.

En av de oftast påtalade bristerna i de nuvarande reglerna är att försäkringskassorna, som har att besluta om bidragsförskott, endast i begränsad omfattning kan påverka hur stora underhållsbidrag som skall betalas, trots att underhållsbidragets storlek i de flesta fall avgör hur stort bidragsförskottet skall vara. Ett sätt att minska de negativa verkningarna av bidragsförskottets koppling till underhållsbidragen kan vara att ge försäkringskassorna ett större ansvar för att avtal eller yrkande om underhållsbidrag läggs på en riktig nivå. Det bör därför undersökas om försäkringskassorna kan ges en mer aktiv roll i förfarandet när underhållsbidrag fastställs eller jämkas. I detta sammanhang bör göras en bedömning av i vilken mån försäkringskassornas medverkan kan bidra till en sänkning av statens utgifter för bidragsförskott.

Det bör övervägas i vilken utsträckning enskilda personer behöver hjälp från det allmänna när underhållsbidrag skall fastställas. Det bör också övervägas om socialnämndernas arbete med att se till att barn tillförsäkras underhåll kan flyttas till någon annan myndighet och hur långt den myndighetens ansvar i så fall skall sträcka sig.

Enligt min mening finns det inte anledning att ompröva föräldrabalkens grundläggande principer om föräldrarnas underhållsskyldighet. Även i fortsättningen bör alltså gälla att ett barns föräldrar skall svara för barnets underhåll efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga och vidare att föräldrarna sinsemellan skall ta del i kostnaderna för barnets underhåll, var och en efter sin förmåga.

Föräldrabalkens bestämmelser om underhållsbidrag ger ganska detaljerade regler för hur underhållsbidrag skall bestämmas. Ett skäl till att ha en detaljerad reglering är rättvisaspekten, dvs. att underhållsbidrag i varje enskilt fall skall fastställas så att det så långt som möjligt motsvarar barnets behov och att underhållsskyldigheten fördelas mellan föräldrarna efter den förmåga som de har med hänsyn till vars och ens ekonomiska förhållanden. Ett annat skäl för detaljerade och precisa regler är att föräldrarna själva skall kunna beräkna underhållsbidragets storlek och träffa avtal om det. Detta syfte motverkas dock om reglerna är invecklade. Reglerna om beräkning av underhållsbidrag har kritiserats just för att vara alltför komplicerade. Det bör därför prövas om reglerna kan förenklas utan att de bakomliggande principerna rubbas.

Som riksdagen har framhållit är det angeläget att komma till rätta med problemet med umgängeskostnader. Det statsfinansiella läget medger emellertid inte att staten tar på sig några ökade kostnader. Det kan göra det svårt att finna en helt tillfredsställande lösning på detta problem. Det bör dock inte hindra att man undersöker hur de tillgängliga resurserna inom bidragsförskottssystemet skall användas för att ge största möjliga utbyte.

Från olika håll har påtalats även andra brister i de nuvarande reglerna. Några sådana frågor bör också tas upp i förevarande sammanhang.

Arbetet med att utreda de nämnda frågorna bör uppdras åt en särskild utredare.

Utredningsuppdraget

Bidragsförskott m.m.

Som jag tidigare har slagit fast bör utgångspunkten för utredningen vara att nuvarande regler för fastställande av underhållsbidrag i princip skall behållas och att det även i fortsättningen skall finnas ett utfyllnadsbidrag som i regel garanterar vårdnadshavaren ett visst bidrag per barn.

Den kritik som Riksdagens revisorer har riktat mot det nuvarande systemet avser bl.a. de negativa verkningarna av sammankopplingen mellan reglerna för bidragsförskott och reglerna om underhållsbidrag. Som jag tidigare har nämnt innebär de nuvarande reglerna att bidragsförskott i vissa fall betalas även till barn som inte har behov av det, antingen på grund av att barnet har egna inkomster eller på grund av att den ena eller båda föräldrarna har förmåga att svara för barnets behov av underhåll. Enligt nuvarande regler betalas utfyllnadsbidrag även om underhållsbidraget har bestämts till ett lågt belopp därför att den förälder som barnet bor tillsammans med har förmåga att ensam eller till större delen försörja barnet. Sådana effekter är svåra att undvika när utfyllnadsbidragets belopp bestäms av underhållsbidragets storlek. Effekterna är dock otillfredsställande och utredaren bör undersöka om de kan begränsas. Därvid bör han utreda hur undantagsreglerna i 2 § bidragsförskottslagen tillämpas. En möjlighet kan vara att dessa regler görs till ett instrument för försäkringskassorna att vägra bidragsförskott i sådana fall där barnet inte behöver stöd av det allmänna trots att underhållsbidraget är lågt. Det innebär att den villkorliga rätten till utfyllnadsbidrag i sådana situationer kan behöva modifieras, t.ex. med hänsyn till att barnet har större förmögenhet.

Om ett fastställt underhållsbidrag understiger bidragsförskottets nivå, betalas mellanskillnaden i form av utfyllnadsbidrag. Underhållsbidragets storlek har alltså en direkt inverkan på statens utgifter för utfyllnadsbidrag. Enligt de nuvarande reglerna i föräldrabalken kan föräldrarna avtala om underhållsbidragets storlek. Om frågan om underhållsbidrag prövas av domstol, är domstolen

bunden av parternas yrkanden. Detta gör det möjligt för föräldrarna att få underhållsbidrag fastställt till ett lägre belopp än vad som motsvarar föräldrarnas respektive ekonomiska förmåga. Samtidigt ger reglerna rätt till bidragsförskott i sådana fall, dock att utfyllnadsbidrag inte lämnas om underhållsbidraget på grund härav fastställts till ett uppenbart för lågt belopp.

Detta är uppenbarligen inte någon bra ordning. I stället måste åtgärder vidtas för att hindra att underhållsbidraget fastställs till ett lägre belopp än vad som motsvarar föräldrarnas respektive förmåga. En möjlighet att åstadkomma det kan vara att ge försäkringskassorna en mer aktiv roll när underhållsbidrag skall fastställas. I första hand bör utredaren pröva en lösning som innebär att försäkringskassan, när den betalar bidragsförskott, får en partsställning gentemot den underhållsskyldige (intill gränsen för vad som utbetalats eller skall utbetalas som bidragsförskott, dvs. den s.k. garantinivån). Därmed blir det försäkringskassans sak att föra talan mot den underhållsskyldige om fastställande av underhållsbidrag och om jämkning av ett redan fastställt underhållsbidrag. Denna lösning ger upphov till en del frågor som utredaren bör besvara.

En fråga är vem som skall vara den underhållsskyldiges motpart i ett mål om underhållsbidrag. Olika situationer kan uppkomma. Det ter sig naturligt om försäkringskassan är ensam part i det fallet att det underhållsbidrag som yrkas inte överstiger bidragsförskottets nivå (den s.k. garantinivån). Däremot kan barnet knappast förvägras att få föra talan om underhållsbidrag utöver bidragsförskottsnivån. I en omvänd situation, när en underhållsskyldig förälder vill ha ett fastställt underhållsbidrag jämkat, uppstår frågan om han skall föra talan mot barnet, mot försäkringskassan eller mot båda. Andra processuella frågor kan behöva särskilda lösningar, t.ex. forumfrågor och frågor om rättegångskostnader. Det bör belysas i vad mån valda lösningar påverkar förvaltningsprocessen i mål om bidragsförskott. En samordning av de processuella frågorna i allmän domstol och förvaltningsdomstol bör så långt möjligt eftersträvas.

Utredaren bör här beakta den belastning som de s.k. skenprocesserna rörande underhållsbidrag utgör för de allmänna domstolarna och för rättshjälpsanslaget (jfr prop. 1992/93:109, s. 24). Utredaren bör vara fri att söka andra lösningar på detta problem.

I sammanhanget bör utredaren vidare beakta Sveriges deltagande i internationellt samarbete för fastställande och indrivning av underhållsbidrag. Sverige är bundet av 1956 års New York-konvention om indrivning av underhållsbidrag och 1958 och 1973 års Haagkonventioner om erkännande och verkställighet av avgöranden angående underhållsskyldighet. Vid sidan av det samarbete som grundar sig på konventionerna har det utvecklats en annan form av internationellt samarbete för indrivning av underhållsbidrag, nämligen s.k. reciprocitetsförklaringar. Detta innebär att staterna konstaterar att man har i stort sett överensstämmande lagstiftning och att man därför kan lämna varandra bistånd för indrivning av underhållsbidrag. Sådana reciprocitetsöverenskommelser har

Sverige träffat med Australien och ett stort antal amerikanska delstater.

Utredaren bör också undersöka om Sverige har några andra internationella förpliktelser som kan lägga hinder i vägen för den skisserade lösningen.

En annan organisatorisk fråga som utredaren bör belysa är i vilken utsträckning offentliga organ bör ge enskilda råd och hjälp med att räkna ut underhållsbidrag och träffa avtal om det. Underhållsbidragsfrågan aktualiseras ofta i en situation som är besvärlig för den enskilde och den har ofta stor ekonomisk betydelse. Redan av det skälet är det angeläget att det finns möjligheter till hjälp. Härtill kommer att det kan vara ekonomiskt lönsamt för det allmänna att medverka till en frivillig uppgörelse, om alternativet är en domstolsprocess.

De nuvarande reglerna ålägger socialnämnderna en skyldighet att se till att barn som är födda utom äktenskap tillförsäkras underhåll. Dessa regler har kritiserats i olika hänseenden, bl.a. för att de gör skillnad mellan barn födda i äktenskap och barn födda utom äktenskap. Vidare har det sagts att uppgiften är betungande för kommunerna och saknar naturligt samband med socialnämndernas övriga uppgifter. Det bör övervägas om socialnämnden skall ha kvar denna uppgift. Det bör också övervägas om möjligheten att få hjälp från det allmänna när det gäller att beräkna underhållsbidraget skall vara begränsad på det sätt som gäller i dag eller om den bör utvidgas också till föräldrar, vars barn är födda inom äktenskapet.

Det ligger nära till hands att pröva om uppgiften kan flyttas till de allmänna försäkringskassorna. En försöksverksamhet har bedrivits i flera kommuner där försäkringskassorna har tagit över socialnämndens uppgift att bistå enskilda vid fastställande av underhållsbidrag. Erfarenheterna av denna försöksverksamhet bör redovisas. Om utredaren föreslår att uppgiften skall läggas på försäkringskassorna, bör han vara uppmärksam på att reglerna utformas så att de enskilda inte onödigtvis behöver vända sig till flera olika myndigheter för att få hjälp med alla de frågor som skall lösas i en skilsmässosituation. Vidare bör utredaren ta ställning till om en skyldighet för försäkringskassorna att bistå enskilda bör vara begränsad till de fall där bidragsförskott betalas och till om det av principiella och praktiska skäl finns hinder mot att förena en skyldighet för försäkringskassan att ge bistånd till enskilda med en eventuell partsställning för försäkringskassan.

Någon ränta utgår i dag inte för skulder för bidragsförskott. Inte heller räknas skulden upp i förhållande till inflationen. Utredaren bör pröva om reglerna kan ändras så att det blir mindre förmånligt för den underhållsskyldige att skuld för bidragsförskott uppstår.

Avgiftsbeläggning av skuldbetalningar eller skulduppräknings efter samma principer som i studiemedelssystemet kan vara alternativa vägar för att uppnå en sådan förändring.

Underhållsbidrag

Även om nuvarande regler för beräkning av underhållsbidrag bör behållas anser jag att det bör prövas om reglerna kan förenklas och beräkningen göras mer schablonmässig än i dag, utan att man ger avkall på rimliga rättvise- och rättssäkerhetsaspekter.

Den ekonomiska och sociala situationen för vårdnadshavare har belysts i tidigare utredningar. Det är angeläget att också belysa de underhållsskyldigas ekonomiska situation. Det bör vidare kartläggas i vilken utsträckning och på vilket sätt praxis i underhållsmål varierar. I de nordiska grannländerna fastställs underhållsbidrag i större utsträckning av administrativa organ. Reglerna är också mer schabloniserade. Utredaren bör redovisa erfarenheterna härav samt pröva vilka fördelar och nackdelar som är förenade med att överföra delar av de systemen till Sverige.

Mot bakgrund vad som kommer fram vid sådana undersökningar bör utredaren lämna förslag som innebär att beräkningen av underhållsbidrag förenklas. Därvid bör dock beaktas vissa omständigheter som begränsar möjligheterna till en schablonisering. När det gäller reglerna om vårdnad och umgänge har lagstiftaren på senare år lagt allt större vikt vid att barnet får umgås med båda sina föräldrar. Vidare har det ansetts angeläget att uppmuntra samförståndslösningar. En följd av detta torde bli att vårdnads- och umgängesfrågor framdeles i allt större utsträckning kommer att få individuella lösningar som är anpassade efter förhållandena i det enskilda fallet. En sådan utveckling bör inte motverkas genom alltför schabloniserade regler om underhållsbidrag.

I olika sammanhang har framförts kritik mot att beräkningen av underhållsbidrag är för generös. Inriktningen på och storleken av de olika förbehållsbeloppen har ifrågasatts. Särskilt har därvid nämnts de förbehåll som kan få göras för bostadskostnader och ny make/sambo. Utredaren bör bedöma om nuvarande förbehållsbelopp är rimliga eller om begränsningar kan göras.

I anslutning till översynen av reglerna om beräkning av underhållsbidrag bör utredaren ta upp några särskilda frågor.

En vanlig situation är att underhållsbidrag till barn fastställs för tiden fram till dess att barnet fyller arton år. Om barnet går i skolan vid den tidpunkten eller återupptar skolgången innan det fyller nitton år, måste underhållsbidrag fastställas på nytt, antingen genom avtal mellan föräldrarna eller genom dom. Underhållsbidrag kan då bestämmas för den tid skolgången varar, dock längst till dess barnet fyller tjuogoett år. Reglerna om bidragsförskott är något annorlunda utformade. Bidragsförskott betalas till och med den månad barnet fyller arton år. Om barnet går i skolan vid denna tidpunkt eller återupptar skolgången innan det fyller nitton år, lämnas bidragsförskott så länge skolgången varar, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller tjugo år. De flesta ungdomar fortsätter sin skolgång i gymnasieskolan, ibland efter ett studieavbrott. Det finns därför skäl att överväga om underhållsreglerna kan utformas så att underhålls-

bidraget från början fastställs för längre tid än till dess barnet fyller arton år. Det bör också övervägas om underhållsskyldigheten skall kvarstå mot ungdomar som går i skolan mellan arton och tjuogoett år, oavsett om den underhållsberättigade har gjort avbrott i sina studier eller inte. Dessutom bör utredaren föreslå en samordning av de olika åldersgränser som gäller dels enligt reglerna om underhållsbidrag och bidragsförskott, dels enligt reglerna om flerbarnstillägg och reglerna inom studiehjälpssystemet.

Utredaren bör pröva om preskriptionstiden för underhållsbidrag bör förlängas.

Frågor om underhållsbidrag handläggs ofta i mål om äktenskapsskillnad. En vanlig situation är att makarna är överens i samtliga frågor utom underhållsbidraget. Rätten kan då med stöd av 14 kap. 12 § äktenskapsbalken meddela deldom utan huvudförhandling i frågor som makarna är överens om. Däremot kan dom inte samtidigt meddelas på handlingarna i frågan om underhållsbidrag, inte ens om alla uppgifter finns och parternas inställning framgår av handlingarna. Rätten kan i stället, när de indispositiva delarna av målet är avgjorda, ta upp frågan underhållsbidrag för sig och avgöra den på handlingarna enligt rättegångsbalkens regler för dispositiva tvistemål. Utredaren bör överväga om reglerna i äktenskapsbalken och rättegångsbalken kan samordnas så att frågorna kan avgöras på handlingarna i ett sammanhang.

Utredaren bör även i övrigt vara fri att lämna de förslag som behövs för att anpassa underhållsbidragen till vad som är avsett inom ramen för gällande lagstiftning och till vad som är rimligt när det gäller att fördela kostnaderna för barnen mellan särlevande föräldrar.

I uppdraget ligger också att pröva om en ökad användning av schabloner vid prövning av underhållsbidrag kan leda till att underhållsbidragen bättre svarar mot lagstiftningens intentioner.

Umgängeskostnader

Om ett barn skall umgås med en förälder som är bosatt på annan ort än barnet, kan särskilda kostnader uppkomma. Det kan vara frågan om resekostnader för barnet eller någon av föräldrarna. Är barnet litet, kan det vara nödvändigt att någon av föräldrarna eller någon annan vuxen följer med barnet under resan. Om den förälder som barnet skall umgås med reser till den ort där barnet bor, kan det bli fråga om kostnader för både resa och hotellrum.

Föräldrabalken innehåller inte någon bestämmelse som reglerar föräldrarnas ansvar för umgängeskostnader som uppkommer när barnet umgås med den förälder som är bosatt på annan ort. Om föräldrarna har gemensam vårdnad förutsätts de komma överens om kostnaderna. I de fall då föräldrarna saknar en överenskommelse eller de inte har ekonomiska resurser kan barnets möjligheter att umgås med den förälder som inte bor tillsammans med barnet minska eller helt upphöra. Det rådande rättsläget har länge ansetts otillfredsställande och

lagstiftning har övervägts i flera sammanhang (jfr bet. 1992/93:LU22 s. 33 f).

En lösning som innebär att barn kan umgås med en förälder som är bosatt på annan ort än barnet oavsett föräldrarnas ekonomiska förhållanden, förutsätter att ett samhällsstöd införs. Ett samhällsstöd skulle emellertid, oavsett hur det utformas, medföra stora kostnader för staten. Tillgängliga resurser medger inte det. För de föräldrar som inte har någon som helst möjlighet att bekosta resor i samband med umgänge återstår dock möjligheten till bidrag till resor enligt socialtjänstlagen. Allmänt sett torde dock förbättringar komma till stånd, om föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga kunde utnyttjas mer systematiskt än de nuvarande reglerna medger. Klargörande regler kan också undanröja anledning till konflikter mellan föräldrarna och därmed främja umgänget.

Utredaren bör undersöka om reglerna om underhåll kan utformas så att ansvaret för umgängeskostnader fördelas mellan föräldrarna. Därvid bör dock beaktas att utformningen inte får bli sådan att det uppstår nya kostnader för bidragsförskott som inte finansieras genom andra ändringar i regelsystemet.

Andra frågor

Det bör stå utredaren fritt att inom ramen för befintliga resurser föreslå andra tekniska ändringar i de regelsystem som skall ses över.

Övrigt

Utredaren bör ha avslutat sitt arbete senast den 30 september 1994.

Utredaren bör under arbetets gång informera berörda huvudorganisationer och bereda dem tillfälle att framföra synpunkter.

Utredaren bör belysa förslagets verkningar för jämställdheten mellan kvinnor och män.

För utredaren gäller direktiven till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning (dir. 1984:5), om beaktande av EG-aspekter i utredningsverksamheten (dir. 1988:43) och om redovisning av regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50).

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndiga Chefen för Socialdepartementet,

att tillkalla en särskild utredare - omfattad av kommittéförordningen (1976:119) - att utreda de frågor jag har nämnt och

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt den särskilda utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta femte huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

Bilaga 2

Vuxnas normalbehov

De siffror som redovisas i de två tabellerna nedan beträffande posterna livsmedel, kläder och skor, förbrukningsvaror, hygien, lek och fritid, möbler, husgeråd, TV och radio, dagstidning, telefon m.m., hushållsel och hemförsäkring har tagits fram ur Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna?" för år 1994. Vad gäller livsmedel har antagits att alla mål äts i hemmet eller att matlåda tas med till lunch.

Vad gäller budgetposten "möbler, husgeråd, TV, radio m.m." är en förutsättning för beräkningarna att en och två personer bor i två rum och kök, tre och fyra personer bor i tre rum och kök osv. Posten bygger dels på antalet hushållsmedlemmar, dels på bostadens storlek. Konsumentverkets beräkningar av budgetposten bygger vidare på antagandet att ett 1-2 personers hushåll består av vuxna personer och att ett 3-7 personers hushåll består av två vuxna med 1-5 barn.

Kostnader för resor till och från arbetet har tagits upp till ett belopp som motsvarar kostnaden för SL:s månadskort i Stor-Stockholm.

Fackföreningsavgifter har beaktats med 190 kr i månaden. Fackföreningsavgifterna skiljer sig från fackförbund till fackförbund. Det belopp som här tagits upp överensstämmer med det som tas upp i Sparbankens fickekonom för år 1994.

I Socialstyrelsens vägledande norm för socialbidrag år 1994 beräknas den normala kostnaden för läkar- och tandvård uppgå till 56 kr per månad för ensamstående och 114 kr per månad för sammanboende. Dessa siffror har använts här.

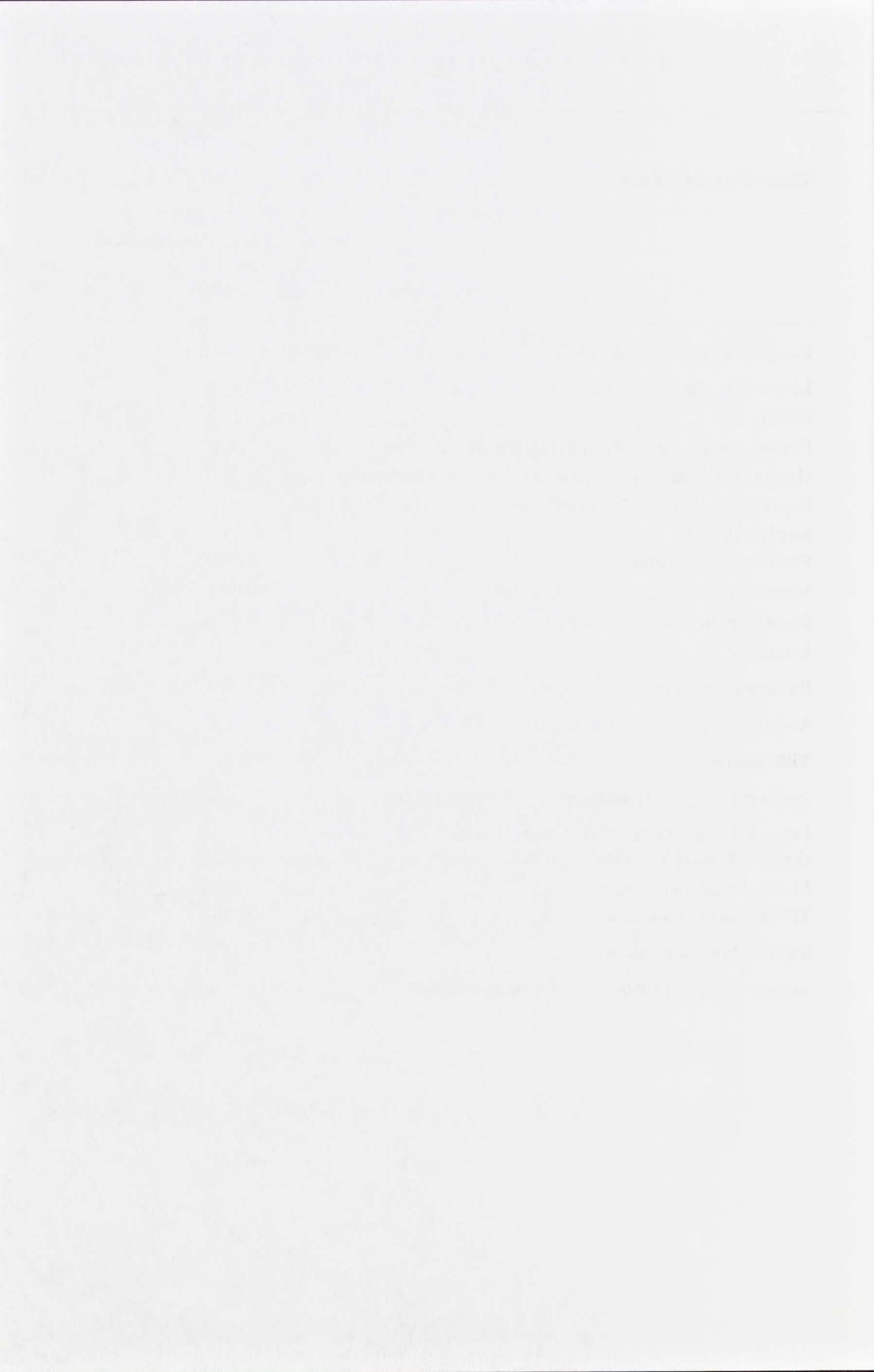
För sammanboende har två fackföreningsavgifter och två månadskort beaktats.

Tabell 1 Ensamstående

	Man 31-49 år	Kvinna 31-49 år
Poster som enligt prop. 1978/79:12 skall ingå i normalbeloppet		
Livsmedel: alla mål äts hemma eller matlåda till lunch	1 690	1 380
Kläder, skor	440	440
Förbrukningsvaror (tvätt- och rengöringsmedel, papper m.m.)	100	100
Hygien (tvål, tandkräm, blöjor, mensskydd, hårklippning m.m.)	160	200
Dagstidning, telefon, TV-avgift samt brev, kort och frimärken	430	430
Hemförsäkring	50	50
Fackföreningsavgifter	190	190
Normala utgifter för läkar- och tandvård	56	56
Kostnader för resor till och från arbetet	355	355
Hushållsel	180	180
Summa kostnader	= 3 651	= 3 381
Kostnader i procent av basbeloppet	124,5 %	115,3 %
Tillkommer		
Poster som ingår i Konsumentverkets beräkningar		
Lek och fritid (skivor, böcker m.m. Cyklar, skidor och skridskor köps begagnade)	280	280
Möbler, husgeråd, TV, radio	370	370
Tillkommande kostnader	= 650	= 650
Summa kostnader totalt	= 4 301	= 4 031
Summa kostnader totalt i procent av basbeloppet	146,6 %	137,4 %

Tabell 2 Sammanboende

	Sammanboende man och kvinna, 31-49 år
Poster som enligt prop. 1978/79:12 skall ingå i normalbeloppet	
Livsmedel: alla mål äts hemma eller matlåda till lunch	2 670
Kläder, skor	880
Förbrukningsvaror (tvätt- och rengöringsmedel, papper m.m.)	150
Hygien (tvål, tandkräm, blöjor, mensskydd, hårklippning m.m.)	360
Dagstidning, telefon, TV-avgift samt brev, kort och frimärken	450
Hemförsäkring	60
Fackföreningsavgifter	380
Normala utgifter för läkar- och tandvård	114
Kostnader för resor till och från arbetet	710
Hushållsel	200
Summa kostnader	= 5 974
Kostnader i procent av basbeloppet	203,7 %
Tillkommer	
Poster som ingår i Konsumentverkets beräkningar	
Lek och fritid (skivor, böcker m.m. Cyklar, skidor och skridskor köps begagnade)	560
Möbler, husgeråd, TV, radio	460
Tillkommande kostnader	= 1 020
Summa kostnader totalt	= 6 994
Summa kostnader totalt i procent av basbeloppet	238,4 %



Bilaga 3

Bostadskostnader

Nedan redovisas de normer för högsta godtagbara bostadskostnad som gällde år 1991 enligt Socialstyrelsens och RFV:s normer för beräkning av underhållsbidrag. Att 1991 års siffror redovisas beror på att en jämförelse skall kunna göras med det statistiska material som utredningen tagit fram, vilket material hänförs sig till år 1991.

Högsta godtagbara bostadskostnad (före avdrag för eventuellt bostadsbidrag) enligt normerna år 1991 (Socialstyrelsens meddelandeblad nr 24/90 och nr 7/91)

	Stor-Sthlm	Stor-Gbg	> 75 000 invånare	< 75 000 invånare
1-2 vx	3 950 (3 425)	4 375 (3 775)	3 750 (3 225)	3 500 (3 025)
+ 1 barn	4 625 (4 000)	5 200 (4 500)	4 250 (3 675)	4 200 (3 625)
+ 2 barn	5 800 (5 000)	6 500 (5 625)	5 300 (4 575)	5 250 (4 525)
+ 3 barn	6 650 (5 750)	7 475 (6 475)	6 100 (5 275)	6 025 (5 200)

Siffrorna inom parentes anger de normer som gällde före den 15 mars 1991.

Boendeutgifter per månad enligt den statistik utredningen tagit fram med hjälp av SCB redovisas i det följande. I boendeutgiften ingår månadshyra/månadsavgift, boränta och driftskostnader enligt schablon. Hänsyn har inte tagits till eventuella bostadsbidrag. I vissa fall är de redovisade siffrorna osäkra med hänsyn till att de observationer de grundar sig på är få.

Uha	Medelvärde	Medianvärde
– ensamstående	2 774 kr	2 541 kr
– sammanboende	4 494 kr	4 146 kr
Bof		
– ensamstående	3 633 kr	3 576 kr
– sammanboende	4 725 kr	4 461 kr

Utredningen har också försökt belysa hur stor andel av de bidragsansvariga resp. boföräldrarna som har en högre bostadskostnad än högsta godtagbara. Någon exakt jämförelse är dock inte möjlig eftersom SCB har en annan regionindelning än Socialstyrelsen och Riksförsäkringsverket.

SCB:s indelning:

- Region 1 = Stockholm/Södertälje A-region (A-regioner består av en kommun eller flera till varandra gränsande kommuner, som bedömts utgöra en lokal arbetsmarknad)
- Region 2 = Göteborgs A-region
- Region 3 = Malmö/Lund/Trelleborgs A-region samt större städer (kommuner med mer än 90 000 invånare inom en radie av 30 km från kommuncentrum)
- Region 4 = Övriga regioner

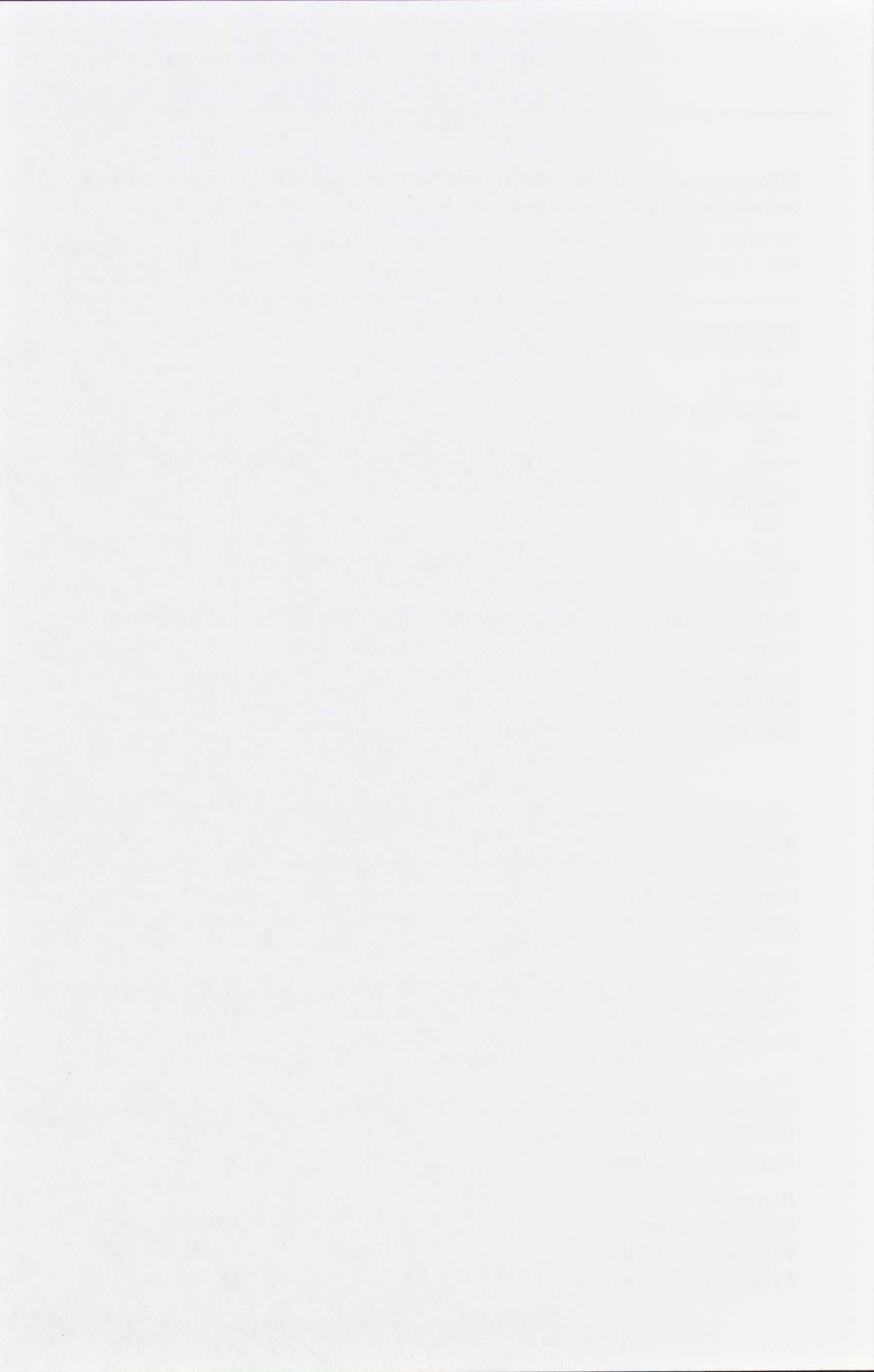
Normen för Stor-Sthlm har alltså fått jämföras med region 1 etc. Man får då följande bild.

Bidragsansvariga och boförfäldrar med en högre boendeutgift än den högsta godtagbara kostnaden enligt Socialstyrelsens och RFV:s normer (%)

	Region 1	Region 2	Region 3	Region 4
Familjer utan barn				
– uha	25,3	9,5	16,5	18,7
– bof	–	–	22,2	46,0
Familjer med 1 barn				
– uha	29,6	12,4	24,9	23,1
– bof	12,7	8,7	15,9	24,2
Familjer med 2 barn				
– uha	39,5	12,5	29,5	20,0
– bof	6,9	3,0	22,6	22,0

Ser man på boendeutgifterna per år för underhållsbidragsansvariga och boförfäldrar år 1991 får man följande bild. Medianvärdet är det värde där hälften av familjerna har en högre kostnad och hälften en lägre kostnad än den angivna (det mittersta värdet). 75:e percentilen är det värde där 75 procent av familjerna har en lägre kostnad och 25 procent en högre kostnad.

	Median	75:e per- centilen
<i>Region 1</i>		
Familjer utan barn	39 756	55 608
Familjer med 1 barn	44 644	54 852
Familjer med 2 barn	50 706	60 003
<i>Region 2</i>		
Familjer utan barn	35 106	42 636
Familjer med 1 barn	45 000	52 317
Familjer med 2 barn	49 080	55 056
<i>Region 3</i>		
Familjer utan barn	33 504	42 276
Familjer med 1 barn	41 712	50 271
Familjer med 2 barn	51 968	66 495
<i>Region 4</i>		
Familjer utan barn	30 852	44 172
Familjer med 1 barn	42 108	51 547
Familjer med 2 barn	45 072	64 181



Bilaga 4

Barns behov

Ålder	Socialbidrags- normen	Schablonbelopp vid beräkning av uhb	Konsumentverkets beräkningar*****
0	1 643	1 907**	1 867
1-2	1 643	1 907**	2 117
3	1 643	1 907**	1 767
4-6	1 936	1 907**	2 047
7-10	1 936	2 347	2 047
11-12	2 229	2 347	2 217-2 347
13-14	2 229	2 787	2 217-2 347
15-18	2 229	2 787***	2 367-2 537
18-	2 229*		

* För hemmavarande skolungdom 18-20 år. För hemmaboende ungdomar, 18 år och äldre, som inte studerar, ligger normen på 2 816 kr.

** För barn med plats på förskola, daghem eller familjedaghem görs avdrag med 10 procent av basbeloppet per månad (293 kr per månad år 1994), vilken summa anses motsvara de kostnader för mat m.m. som föräldern inte har när barnet vistas utanför hemmet.

*** För tonåringar med inkomst av förvärvsarbete gäller andra procentsatser.

**** Se nedan. I de fall två siffror anges avser den första flickor och den andra pojkar.

Exekution

- utmätning: 2 141 kr/månad
- införsel: 2 040 kr/månad
- förslag i prop. 1994/95:49: 1 936 kr/månad för barn under sju år och 2 229 kr/månad för äldre barn

Närmare beräkningar utifrån bl.a. Konsumentverkets normer

De nedan redovisade siffrorna beträffande posterna livsmedel, kläder och skor, hygien, lek och fritid samt hushållskostnader har tagits fram ur Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna?" för år 1994. Vad gäller livsmedel har antagits att barn under sju år äter alla mål i hemmet.

Konsumentverkets beräkningar av budgetposten "möbler, husgeråd, TV, radio m.m." bygger på antagandet att ett 1-2 personers hushåll består av vuxna personer och att ett 3-7 personers hushåll består av två vuxna med 1-5 barn.

Barnets andel i hushållets gemensamma kostnader (dvs. kostnader för förbrukningsvaror, hemförsäkring, möbler, husgeråd, TV, radio, dagstidning, telefon, TV-licens och hushållsel) har beräknats efter den genomsnittliga kostnaden per person i ett hushåll bestående av tre personer.

Enligt Konsumentverkets beräkningar kan dessa kostnader beräknas till 1 490 kr per månad för ett trepersoners hushåll och till 1 630 kr för ett hushåll bestående av fyra personer, dvs. till 497 resp. 408 kr per månad och person.

I den av Socialstyrelsen rekommenderade socialbidragsnormen för år 1994 beräknas normalkostnaden för läkar- och tandvård uppgå till 32 kr per månad för barn och ungdomar. Denna siffra har använts här.

När det gäller fickpengar, har uträkningen kompletterats med uppgifter ur bl.a. Sparbankens fickekonom för år 1994.

Närmare beräkningar utifrån bl.a. Konsumentverkets siffror

	0	1-2	3	4-6	7-10	11-14	15-18
Livsmedel	650	780	780	990	870	910- 1060	1000- 1210
Kläder, skor	260	310	310	350	400	420- 430	460
Lek, fritid	20	100	100	150	220	260	260
Hygien	440	430	80	60	60	130- 100	150- 110
Hushålls- kostnader	497	497	497	497	497	497	497
Fickpengar	—	—	—	—	75	125	300
Läkarvård	32	32	32	32	32	32	32
Totalt	1899	2149	1799	2079	2154	2374- 2504	2699- 2869

Medel

0-6 år: 2 033 kr per månad

7-12 år: 2 227 - 2 271 kr per månad

13-17 år: 2 569 - 2 723 kr per månad

Totalt fram till dess barnet fyller 18 år: 485 304 - 497 664 kr

De av Socialstyrelsen rekommenderade schablonbeloppen vid bestämmande av underhållsbidrag:
totalt 496 392

... ..

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Bilaga 5

Hur beräknar man underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden i olika fall?

De exempel som tas upp i denna bilaga har endast det syftet att åskådliggöra hur beräkningarna kan göras i olika situationer. Exempelen har alltså inte utformats för att åskådliggöra hur den föreslagna beräkningsmetoden slår i olika fall. Härför är exemplen inte tillräckligt verklighetsförankrade.

Exempel 1 (reduktion av det preliminära underhållsbidraget blir aktuellt)

Två bidragsberättigade barn

Varje barns behov: 2 947 kr

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 11 100 kr

Boförälderns nettoinkomst: 8 500 kr

$$\text{Underhållsbidraget} = \frac{11\,100}{11\,100 + 8\,500} \times 2\,947$$

Underhållsbidraget kan alltså preliminärt beräknas till 1 669 kr per barn eller för båda barnen till 3 338 kr.

Föräldrarna garanteras emellertid vissa belopp för den egna försörjningen. Om man antar att bostadskostnaden efter bostadsbidrag ligger på 3 900 kr uppgår förbehållsbeloppet till 8 212 kr (3 900 + 4 312).

Om den bidragsansvarige skall betala totalt 3 338 kr per månad i underhållsbidrag får han eller hon inte behålla tillräckligt med medel till den egna försörjningen (11 100 - 8 212 - 3 338 = -450 kr). De preliminära underhållsbidragen

måste därför begränsas till totalt 2 888 kr (11 100 - 8 212) eller 1 444 kr per barn och månad.

Exempel 2 (reduktion av underhållsbidraget är inte aktuellt)

Två bidragsberättigade barn

Varje barns behov: 2 947 kr

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 14 000 kr

Boföräldrarnas nettoinkomst: 12 000 kr

$$\text{Underhållsbidraget} = \frac{14\,000}{14\,000 + 12\,000} \times 2\,947$$

Underhållsbidraget kan då preliminärt beräknas till 1 587 kr per barn. Boföräldrarnas andel av barnens underhållsbehov kan på motsvarande sätt beräknas till 1 360 kr per barn.

Vi utgår från att den bidragsansvarige har samma kostnader för sitt uppehälle som i exempel 1, dvs. totalt 8 212 kr per månad. Den bidragsansvarige kan då betala de framräknade underhållsbidragen och får ändå behålla ett så stort belopp att han eller hon klarar sin egen försörjning (14 000 - 8 212 - 1 587 - 1 587 = 2 614). Underhållsbidragen skall då inte reduceras.

Härefter kontrolleras att boföräldern har medel kvar till sin försörjning. Om vi antar att boföräldern har en bostadskostnad på 3 500 kr i månaden uppgår förbehållsbeloppet till sammanlagt 7 812 kr (3 500 + 4 312).

Också boföräldern har alltså förmåga att stå för sin andel av underhållet (12 000 - 7 812 - 1 360 - 1 360 = 1 468).

Underhållsbidraget skall då inte höjas.

Exempel 3 (den bidragsansvarige får ta över en del av boföräldrarnas börda)

Två bidragsberättigade barn

Varje barns behov: 2 239 kr

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 12 000 kr

Hans eller hennes bostadskostnad: 4 400 kr

Boföräldrarnas nettoinkomst: 10 000 kr

Hans eller hennes bostadskostnad: 4 600 kr

$$\frac{12\,000}{12\,000 + 10\,000} \times 2\,239 = 1\,221 \text{ kr}$$

Underhållsbidraget kan beräknas till 1 221 kr per barn.

Boföräldrarnas andel av varje barns behov kan på motsvarande sätt beräknas till 1 018 kr.

Föräldrarna garanteras emellertid vissa belopp för den egna försörjningen.

Den bidragsansvarige kan betala det preliminärt framräknade underhållsbidraget och får ändå kvar medel till den egna försörjningen.

12 000

- 4 400 (bostadskostnad)
- 4 312 (levnadskostnader i övrigt)
- 1 221 (underhållsbidrag)
- 1 221 (underhållsbidrag)

+846

För boföräldern inkräktar emellertid underhållsskyldigheten på förbehållsbeloppet.

10 000

- 4 600 (bostadskostnad)
- 4 312 (levnadskostnader i övrigt)
- 1 018 (underhåll)
- 1 018 (underhåll)

-948 kr

För att boföräldern skall få ha kvar tillräckligt med medel till den egna försörjningen måste den bidragsansvarige ta en större andel av underhållsbördan. I detta fall kan det preliminära underhållsbidraget höjas med 846 kr utan att man inkräktar på den bidragsansvariges förbehållsbelopp.

Resultatet blir då att den bidragsansvarige skall betala $1\,221 + 1\,221 + 846 = 3\,288$ kr sammanlagt i underhållsbidrag till de två barnen. Mer kan man inte ålägga honom eller henne att betala utan att inkräkta på förbehållsbeloppet.

12 000

- 4 400 (bostadskostnad)
- 4 312 (levnadskostnader i övrigt)
- 1 644 (underhållsbidrag)
- 1 644 (underhållsbidrag)

0

Om exemplet ändras på så sätt att boföräldrarnas bostadskostnad ligger på 4 300 kr skulle underhållsbidraget ha höjts med 648 kr. Den bidragsansvarige behöver aldrig ta över en större andel av boföräldrarnas underhållsbörda än vad som fordras för att boföräldern skall få behålla medel till den egna försörjningen. Självfallet skall den bidragsansvarige aldrig ta över ett större belopp än den del

av ansvaret som i den preliminära beräkningen fallit på boföräldern. Barnets behov utgör ju ramen.

Exempel 4 (proportionell reducering)

Två bidragsberättigade barn

Barns A:s behov av underhåll: 2 947 kr

Barn B:s behov av underhåll: 2 347 kr

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 9 050 kr

Boförälderns nettoinkomst: 8 500 kr

Beräkning enligt formeln

$$\text{Barn A: } \frac{9\,050}{9\,050 + 8\,500} \times 2\,947 = 1\,520 \text{ kr}$$

$$\text{Barn B: } \frac{9\,050}{9\,050 + 8\,500} \times 2\,347 = 1\,210 \text{ kr}$$

Den bidragsansvarige skulle alltså betala totalt 2 730 kr per månad i underhållsbidrag till sina båda barn. Om man antar att han eller hon har en bostadskostnad på 3 400 kr ligger förbehållsbeloppet på 7 712 kr i månaden (3 400 + 4 312). Skall han eller hon betala de preliminärt framräknade underhållsbidragen blir det inte kvar tillräckligt med medel till den egna försörjningen. Underhållsbidragen får då reduceras proportionellt.

Proportionell reducering:

Minskas nettoinkomsten med det belopp den bidragsansvarige bör få behålla för sin egen försörjning återstår 1 338 kr per månad (9 050 - 7 712) som kan tas i anspråk för underhållsbidrag.

Proportionell reduktion i förhållande till barnens behov

$$\text{Barn A: } \frac{2\,947}{2\,947 + 2\,347} \times 1\,338 = 745 \text{ kr}$$

$$\text{Barn B: } \frac{2\,347}{2\,347 + 2\,947} \times 1\,338 = 593 \text{ kr}$$

Underhållsbidraget till barn A bör alltså bestämmas till 745 kr i månaden medan underhållsbidraget till barn B bör bestämmas till 593 kr i månaden.

En proportionell reduktion i förhållande till de preliminärt framräknade underhållsbidragens storlek ger samma resultat.

$$\frac{1\,520}{1\,520 + 1\,210} \times 1\,338 = 745 \text{ kr}$$

$$\frac{1\,210}{1\,210 + 1\,520} \times 1\,338 = 593 \text{ kr}$$

Anmärkning: Det finns argument för att i denna situation låta barnen dela lika på det belopp den bidragsansvarige har förmåga att betala (1 338 kr). Båda barnen behöver ju 669 kr för sin grundförsörjning. Ett argument mot en sådan lösning är att detta skulle leda till att barn B skulle få en större andel av sitt behov täckt än barn A. Även om detta kan godtas när barnen, som i exemplet, har samma föräldrar är det inte rimligt när barnen har olika boföräldrar. Båda barnen skulle då få lika stora underhåll från den bidragsansvariga föräldern trots olika ekonomisk bärkraft hos boföräldrarna, vilket skulle missgynna det barn, vars boförälder har en låg inkomst.

Exempel 5 (hemmavarande barn)

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 14 300 kr

Maken eller sambos nettoinkomst: 14 300 kr

Hemmavarande barns behov: 1 946 kr

Bidragsberättigat barns behov: 1 946 kr

Boföräldrarnas nettoinkomst: 8 200 kr

Den bidragsansvariges andel av hemmavarande barns behov:

$$\frac{14\,300}{14\,300 + 14\,300} \times 1\,946 = 973 \text{ kr}$$

Maken eller sambon får skjuta till de resterande 973 kr till deras gemensamma barn.

Underhållsbidraget:

$$\frac{14\,300}{14\,300 + 8\,200} \times 1\,946 = 1\,237 \text{ kr}$$

Boföräldrarnas andel uppgår till 709 kr.

Om man antar att den bidragsansvariges andel av bostadskostnaderna ligger på 2 800 kr skulle hans eller hennes förbehållsbelopp ligga på 6 320 kr (2 800 + 3 520). Den bidragsansvarige har förmåga att försörja både det hemmavarande barnet och att betala det framräknade underhållsbidraget (14 300 - 6 320 - 973 - 1 237 = 5 770). Någon reduktion behöver då inte göras.

Nästa fråga är då om boföräldrarnas andel av det bidragsberättigade barnets behov inkräktar på boföräldrarnas förbehållsbelopp. Är så fallet kan den bidragsansvarige föräldern få ta på sig en större andel av barnets behov och det preliminärt framräknade underhållsbidraget behöva höjas.

Om vi antar att boföräldrarnas egen bostadskostnad ligger på 3 600 kr i månaden uppgår hans eller hennes förbehållsbelopp till 7 912 kr (3 600 + 4 312). För att boföräldern skall ha kvar förbehållsbeloppet ograverat skulle hans eller hennes andel av försörjningsbördan behöva sänkas med 421 kr till 288 kr. Så kan också göras utan att man inkräktar på den bidragsansvariges förbehållsbelopp. Underhållsbidraget bör således bestämmas till 1 658 kr i månaden (1 237 + 421).

Hade boföräldrarnas bostadskostnad legat på 2 500 kr i månaden hade han eller hon haft förmåga att stå för sin andel av underhållet och underhållsbidraget hade då inte behövt höjas.

Hade boföräldrarnas bostadskostnader å andra sidan legat på 4 400 kr hade han eller hon inte haft förmåga att alls stå för sin andel av barnets försörjning. Hela barnets behov av underhåll hade då fallit på den bidragsansvarige som i detta fall hade kunnat täcka detta behov fullt ut (14 300 - 6 320 - 973 - 1 946 = 5 061).

Exempel 6 (hemmavarande barn, proportionell reducering)

Den bidragsansvariges nettoinkomst: 9 000 kr

Makes eller sambos nettoinkomst: 9 000 kr

Hemmavarande barns behov: 2 946 kr

Bidragsberättigat barns behov: 2 946 kr

Boföräldrarnas nettoinkomst: 8 100 kr

Den bidragsansvariges andel av hemmavarande barns behov: 1 473 kr (maken eller sambon - som har en lika stor nettoinkomst som den bidragsansvarige - får skjuta till de resterande 1 473 kr till deras gemensamma barn)

Underhållsbidraget:

9 000

————— x 2 946 = 1 551 kr

9 000 + 8 100

Om man antar att den bidragsansvariges andel av bostadskostnaderna ligger på 2 800 kr skulle hans eller hennes förbehållsbelopp ligga på 6 320 kr (2 800 +

3 520). Den bidragsansvarige har då inte förmåga att försörja både det hemmavarande barnet och att betala det framräknade underhållsbidraget (9 000 - 6 320 - 1 473 - 1 551 = -344).

Underhållsbidraget till det bidragsberättigade barnet och underhållet till det hemmavarande barnet måste då reduceras.

Proportionell reduktion:

Minskas nettoinkomsten med det belopp den bidragsansvarige bör få behålla för sin egen försörjning återstår 2 680 kr per månad (9 000 - 6 320) som kan tas i anspråk för underhåll till barnen.

Reduktion i förhållande till de preliminära underhållens storlek

$$\text{Det hemmavarande barnet: } \frac{1\,473}{1\,473 + 1\,551} \times 2\,680 = 1\,305 \text{ kr}$$

Det bidragsberättigade barnet får ett på motsvarande sätt beräknat underhållsbidrag på 1 375 kr.

Exempel 7 (syskon bosatta hos varsin förälder)

När syskon bor hos varsin förälder skall underhållsbidrag fastställas på vanligt sätt. Rätten till underhållsbidraget tillkommer ju barnen.

Vardera föräldern har ett hemmavarande barn och ett barn som han eller hon är bidragsansvarig för.

Barn A bor hos modern

Barnets behov av underhåll: 1 750 kr

Barn B bor hos fadern

Barnets behov av underhåll: 2 600 kr

Moderns nettoinkomst: 12 300 kr

Faderns nettoinkomst: 14 200 kr

Barn A:

$$\frac{14\,200}{14\,200 + 12\,300} \times 1\,750 = 938 \text{ kr från fadern}$$

$$\frac{12\,300}{12\,300 + 14\,200} \times 1\,750 = 812 \text{ kr från modern}$$

Underhållsbidraget blir 938 kr från fadern.

Barn B:

$$\frac{12\,300}{12\,300 + 14\,200} \times 2\,600 \text{ kr} = 1\,207 \text{ kr från modern}$$

$$\frac{14\,200}{14\,200 + 12\,300} \times 2\,600 \text{ kr} = 1\,393 \text{ kr från fadern}$$

Underhållsbidraget blir 1 207 kr från modern.

Om vi antar att fadern har en nettohyra på 4 300 kr och modern en nettohyra på 4 500 kr kan båda föräldrarna betala de framräknade underhållsbidragen.

Exempel 8 (syskon bosatta hos varsin förälder, reduktion)

När syskon bor hos varsin förälder skall underhållsbidrag fastställas på vanligt sätt.

Vardera föräldern har ett hemmavarande barn och ett barn som han eller hon är bidragsansvarig för.

Barn A bor hos modern

Barnets behov av underhåll: 1 750 kr

Barn B bor hos fadern

Barnets behov av underhåll: 2 600 kr

Moderns nettoinkomst: 8 300 kr

Faderns nettoinkomst: 9 200 kr

Barn A får:

$$\frac{9\,200}{9\,200 + 8\,300} \times 1\,750 = 920 \text{ kr från fadern}$$

$$\frac{8\,300}{8\,300 + 9\,200} \times 1\,750 = 830 \text{ kr från modern}$$

Underhållsbidraget blir 920 kr från fadern.

Barn B får:

$$\frac{8\,300}{8\,300 + 9\,200} \times 2\,600 \text{ kr} = 1\,233 \text{ kr från modern}$$

$$\frac{9\,200}{9\,200 + 8\,300} \times 2\,600 \text{ kr} = 1\,367 \text{ kr från fadern}$$

Underhållsbidraget blir 1 233 kr från modern.

Anta att fadern har en hyra på 4 100 kr och modern en hyra på 3 120 kr. Föräldrarna har då inte förmåga att betala de framräknade underhållsbidragen.

Minskas nettoinkomsten med det belopp modern bör få behålla för sin egen försörjning återstår 868 kr per månad (8 300 - 4 312 - 3 120) som kan tas i anspråk för underhåll åt båda barnen. För fadern återstår 788 kr (9 200 - 4 312 - 4 100).

Reducering i förhållande till de preliminära underhållens storlek:

Underhållsbidraget till barn A reduceras till

$$\frac{920}{920 + 1\,367} \times 788 = 317 \text{ kr från fadern}$$

Underhållsbidraget till barn B reduceras till

$$\frac{1\,233}{1\,233 + 830} \times 868 = 519 \text{ kr från modern}$$

Proportioneringen har här skett i förhållande till den preliminärt bestämda underhållsskyldigheten. Som framgår av exempel 4 kan proportioneringen i detta fall också ske utifrån barnens behov (barnen har samma förälder). Resultaten blir de samma.

Exempel 9 (bidragsansvar mot flera barn med olika boföräldrar)

Två bidragsberättigade barn med olika boföräldrar. Den bidragsansvariges nettoinkomst är 14 300 kr och hans eller hennes bostadskostnad är 4 500 kr.

Barn A:s behov: 1 210 kr

Boföräldrarnas nettoinkomst: 8 100 kr

Boföräldrarnas bostadskostnad: 3 200 kr

Barn B:s behov: 1 070

Boföräldrarnas nettoinkomst: 11 200 kr

Boföräldrarnas bostadskostnad: 4 500 kr

Den bidragsansvariges underhållsskyldighet blir

$$\text{för A} \quad \frac{14\,300}{14\,300 + 8\,100} \times 1\,210 = 772 \text{ kr}$$

$$\text{för B} \quad \frac{14\,300}{14\,300 + 11\,200} \times 1\,070 = 600 \text{ kr}$$

Den bidragsansvarige kan betala dessa underhållsbidrag och har ändå medel över för sin egen försörjning ($14\,300 - 4\,312 - 4\,500 - 772 - 600 = 4\,116$).

Härefter kontrolleras att resp. boförälder kan stå för sin andel av barnets behov. Om så inte är fallet kan det preliminärt framräknade underhållsbidraget justeras (se exempel 3).

Exempel 10 (bidragsansvar mot flera barn med olika boföräldrar, proportionell reducering)

Som exempel 9 men vi antar att den bidragsansvarige har en bostadskostnad om 5 800 kr och att han har rätt till särskilda förbehåll på 3 200 kr i månaden. Han kan då inte betala de preliminärt framräknade underhållsbidragen (totalt 1 372 kr) och ändå ha kvar medel till sin egen försörjning ($14\,300 - 4\,312 - 5\,800 - 3\,200 = 988$).

Underhållsbidragen får då reduceras proportionellt i förhållande till de preliminära underhållsbidragen

$$\text{för A} \quad \frac{772}{772 + 600} \times 988 = 556 \text{ kr}$$

$$\text{för B} \quad \frac{600}{600 + 772} \times 988 = 432 \text{ kr}$$

Underhållsbidrag totalt 988 kr.

I detta fall är det inte möjligt att reducera underhållsbidragen i förhållande till barnens behov (som i exempel 4). Detta beror på att de båda barnen har olika boföräldrar med olika ekonomisk bärkraft. För att undvika felräkningar är det därför säkrast att *alltid* proportionera efter storleken på det preliminära underhållsbidraget.

Anmärkningar

Den metod utredningen föreslagit är att se som ett hjälpmedel. Omständigheterna i de enskilda fallen är emellertid så varierande att det måste finnas utrymme för en mera fri bedömning. Det underhållsbidrag som räknats fram, skall därför - liksom i dag - kontrolleras genom en allmän skälighetsbedömning och vid behov korrigeras.

I vissa fall kan ett standardtillägg vara motiverat.

1. The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem of the origin of the universe. It is shown that the question of the origin of the universe is one of the most important and most difficult problems in the history of science. The author discusses the various theories of the origin of the universe, from the creation of the world by God to the modern theories of the Big Bang and the steady state theory. It is concluded that the question of the origin of the universe is still one of the most important and most difficult problems in the history of science.

2. The second part of the paper is devoted to a detailed discussion of the Big Bang theory. It is shown that the Big Bang theory is the most widely accepted theory of the origin of the universe. The author discusses the various pieces of evidence that support the Big Bang theory, such as the expansion of the universe, the cosmic microwave background radiation, and the abundance of light elements. It is concluded that the Big Bang theory is the most widely accepted theory of the origin of the universe.

3. The third part of the paper is devoted to a detailed discussion of the steady state theory. It is shown that the steady state theory is a competing theory of the origin of the universe. The author discusses the various pieces of evidence that support the steady state theory, such as the expansion of the universe, the cosmic microwave background radiation, and the abundance of light elements. It is concluded that the steady state theory is a competing theory of the origin of the universe.

4. The fourth part of the paper is devoted to a detailed discussion of the various theories of the origin of the universe. It is shown that there are many different theories of the origin of the universe, each with its own set of supporters. The author discusses the various pieces of evidence that support each of these theories, and compares them to the evidence that supports the Big Bang theory and the steady state theory. It is concluded that the question of the origin of the universe is still one of the most important and most difficult problems in the history of science.

5. The fifth part of the paper is devoted to a detailed discussion of the various theories of the origin of the universe. It is shown that there are many different theories of the origin of the universe, each with its own set of supporters. The author discusses the various pieces of evidence that support each of these theories, and compares them to the evidence that supports the Big Bang theory and the steady state theory. It is concluded that the question of the origin of the universe is still one of the most important and most difficult problems in the history of science.

Bilaga 6

En förälders inkomst och förmågan att betala underhållsbidrag

Vid diskussionen om olika metoder att beräkna underhållsbidrag till barn och storleken av de olika förbehållsbeloppen kan det vara av intresse att veta vid vilken inkomst en bidragsansvarig har förmåga att betala ett visst underhållsbidrag och vid vilken inkomst betalningsförmåga över huvud taget inträder. Här redovisas sådana uppgifter. De avser underhållsbidrag som har räknats ut med dagens metod och enligt dagens bestämmelser samt underhållsbidrag som har räknats ut med nettokvotdelningsmetoden och i enlighet med de övriga ändringar utredningen föreslagit såsom höjda normalbelopp för ensamstående (inom parentes).

I tabellerna 1-4 redovisas vid vilken inkomst en bidragsansvarig har förmåga att

- över huvud taget kunna börja betala underhållsbidrag
- betala underhållsbidrag som motsvarar ett halvt bidragsförskott per barn
- betala underhållsbidrag som motsvarar ett helt bidragsförskott per barn, dvs. 1 173 kr per månad.

Motsvarande gäller beträffande en boförälders förmåga att underhålla sitt barn.

Den bidragsansvariges betalningsförmåga för de nämnda gränsvärdena har räknats fram för följande fyra familjetyper.

- Ensamstående bidragsansvarig
- Bidragsansvarig med förvärvsarbetande make
- Bidragsansvarig med ett hemmavarande barn och förvärvsarbetande make

- Bidragsansvarig med två hemmavarande barn och en icke förvärvsarbetsande make

För dessa familjetyper redovisas gränsvärden för betalningsförmågan, då förbehåll gjorts för genomsnittlig resp. högsta godtagbara bostadskostnad enligt Socialstyrelsens och RFV:s normer. Bostadskostnaderna enligt dessa normer är olika beroende på var en person bor. Här redovisas högsta godtagbara kostnad i Stor-Stockholm (som har den högsta "högsta godtagbara" kostnaden i landet) och genomsnittlig kostnad i kommuner med mindre än 75 000 invånare (som har den lägsta genomsnittliga kostnaden i landet). Avdrag för eventuellt bostadsbidrag har inte gjorts. Den av Socialstyrelsen förordade reduceringsregeln som innebär att en bidragsansvarig alltid skall få behålla minst 300 kr av sitt överskott har tillämpats vad gäller dagens metod.

Inkomstnivåerna har erhållits genom att bruttoinkomsten har minskats med preliminär skatt enligt tabell 31. Den erhållna nettoinkomsten har sedan minskats med förbehållsbelopp för eget, för eventuell hemmavarande make eller sambo och för högsta resp. längsta godtagbara bostadskostnad. Härfter har hemmavarande barns förbehåll och 300-kronors regeln beaktats.

Vid redovisningen av inkomstnivåer för familjetyper med förvärvsarbetsande make har antagits att han eller hon kan sörja för hälften av hemmavarande barns förbehåll och för halva bostadskostnaden. För hemmavarande make har antagits att han eller hon helt saknar inkomst.

Med make avses även sambo, om gemensamt barn finns.

Inom parentes anges vid vilken inkomst en bidragsansvarig har förmåga att betala ett visst underhållsbidrag och vid vilken inkomst förmåga att betala över huvud taget inträder när den s.k. nettokvotdelningsmetoden och övriga föreslagna ändringar hänförliga till beräkningen (höjda förbehållsbelopp för ensamstående, ett borttagande av det s.k. hemmamakeförbehållet och ett likställande av hemmavarande barn med bidragsberättigade barn) tillämpas. Vad gäller nettokvotdelningsmetoden har antagits att hemmavarande barn har ett lika stort behov av underhåll från den bidragsansvariga föräldern som det eller de bidragsberättigade barnen.

Tabell 1 Betalningsförmågan för ensamstående bidragsansvariga. Bruttoinkomst per månad

Betalningsförmåga	1 barn kr/mån.	2 barn kr/mån.	3 barn kr/mån.
1. Förmåga inträder att kunna börja betala underhållsbidrag			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	9 600 (10 300)	9 600 (10 300)	9 600 (10 300)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	13 200 (13 900)	13 200 (13 900)	13 200 (13 900)
2. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande halvt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	10 500 (11 200)	11 400 (12 100)	12 300 (13 100)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	14 100 (14 800)	15 000 (15 700)	15 900 (16 600)
3. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande helt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	11 400 (12 100)	13 200 (14 000)	15 000 (15 800)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	15 000 (15 700)	16 800 (17 700)	19 200 (20 200)

Tabell 2 Betalningsförmågan för en bidragsansvarig med förvärvsarbetande make. Bruttoinkomst per månad

Betalningsförmåga	1 barn kr/mån.	2 barn kr/mån.	3 barn kr/mån.
1. Förmåga inträder att kunna börja betala underhållsbidrag			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	7 400 (7 000)	7 400 (7 000)	7 400 (7 000)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	9 000 (8 600)	9 000 (8 600)	9 000 (8 600)
2. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande halvt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	8 200 (7 800)	9 000 (8 600)	9 900 (9 500)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	9 900 (9 400)	10 800 (10 400)	11 700 (11 300)
3. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande helt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	9 000 (8 600)	10 800 (10 400)	12 600 (12 200)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	10 800 (10 400)	12 600 (12 200)	14 400 (14 000)

Tabell 3 Betalningsförmågan för en bidragsansvarig med ett hemmavarande barn och förvärvsarbetande make. Bruttoinkomst per månad

Betalningsförmåga	1 barn kr/mån.	2 barn kr/mån.	3 barn kr/mån.
1. Förmåga inträder att kunna börja betala underhållsbidrag			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	8 700 (7 500)	8 700 (7 500)	8 700 (7 500)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	10 500 (9 100)	10 500 (9 100)	10 500 (9 100)
2. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande halvt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	9 600 (9 200)	10 600 (10 100)	11 500 (11 000)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	11 400 (10 900)	12 300 (11 800)	13 200 (12 700)
3. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande helt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	10 600 (11 000)	12 400 (12 800)	14 200 (14 600)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	12 300 (12 700)	14 100 (14 600)	15 900 (16 400)

Tabell 4 Betalningsförmågan för en bidragsansvarig med två hemmavarande barn och hemmamake. Bruttoinkomst per månad

Betalningsförmåga	1 barn kr/mån.	2 barn kr/mån.	3 barn kr/mån.
1. Förmåga inträder att kunna börja betala underhållsbidrag			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	19 000 (12 900)	19 000 (12 900)	19 000 (12 900)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	25 200 (17 700)	25 200 (17 700)	25 200 (17 700)
2. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande halvt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	20 400 (15 600)	21 600 (16 600)	22 800 (17 600)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	26 400 (21 400)	27 600 (22 600)	28 800 (23 800)
3. Förmåga att betala underhållsbidrag motsvarande helt bdf/barn			
– vid förbehåll för genomsnittlig bostadskostnad landsorten	21 600 (18 800)	24 000 (21 400)	26 400 (23 800)
– vid förbehåll för högsta godtagbara bostadskostnad Stor-Stockholm	27 600 (25 000)	30 000 (27 400)	32 400 (29 800)

Bilaga 7**Ekonomin före och efter en skilsmässa****1 Ekonomin före och efter en skilsmässa i dag**

Såväl boföräldern som den underhållsbidragsansvarige har en månadslön på 12 000 kr. De har två barn, 4 och 10 år gamla.

Man kan naturligtvis ha synpunkter på att båda föräldrarna antas ha lika stora inkomster. Det kan emellertid vara av intresse att se vad som händer vid en separation med två personers ekonomi om de har likadana ekonomiska förutsättningar; underhållsbidraget syftar ju inte till att utjämna skillnaderna mellan mäns och kvinnors inkomster.

Underhållsbidrag:

Barnens behov

Schablon för 4-åring	1 907
Schablon för 10-åring	2 347
Barnomsorg (dags- resp. fritidsplats)	1 357*
Barnbidrag	-1 500

Summa barnens behov **4 111 kr per månad**

* Barnomsorgskostnaden har minskats med 293 kr på grund av minskade matkostnader m.m. när 4-åringen vistas utanför hemmet

Föräldrarnas resp. överskott

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	12 000	12 000
Skatt (tabell 31)	3 525	3 525
Eget förbehåll	3 520	3 520
Hyra	4 800	5 400
Bostadsbidrag	1 283	2 483
Överskott	1 438	2 038

Underhållsbidraget totalt för båda barnen =

$$\frac{1\,438}{1\,438 + 2\,038} \times 4\,111 = 1\,701 \text{ kr}$$

Den bidragsansvariges disponibla överskott räcker emellertid inte till för att betala så stora underhållsbidrag. Om den bidragsansvarige tillåts ha kvar 300 kr av sitt överskott kan de sammanlagda underhållsbidragen till de båda barnen beräknas till 1 138 kr. Om boföräldern förutsätts ha bidragsförskott påverkar underhållsbidragets storlek inte hans eller hennes ekonomi så länge det ligger under bidragsförskottsnivån, dvs. för båda barnen 2 346 kr i månaden.

Den faktiska situationen:

	Sambor	Uha	Bof
Lön	24 000	12 000	12 000
Skatt	-7 050	-3 525	-3 525
Barnbidrag	1 500		1 500
Bost.bid.		1 283	2 483
Uhb/bdf			2 346
Summa inkomster	18 450	9 758	14 804
Hyra	5 400	4 800	5 400
Månadskort	710	355	355
Fack.avg.	380	190	190
Barnomsorg	2 200		1 650
Uhb		1 138	
Livsmedel, kläder m.m.	9 168	3 756	6 600
Summa utgifter	17 858	10 239	14 195
Återstår	592	-481	609

Posten "livsmedel, kläder m.m." är beräknad enligt Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna?". Tillägg för normal läkar- och tandvård har gjorts enligt Socialstyrelsens normer för socialbidrag.

Så länge familjen består har man alltså ett visst överskott, men efter separationen får den bidragsansvarige ett underskott i ekonomin.

Observeras bör att den bidragsansvariges kostnader i samband med umgänge med barnet inte har beaktats. I beräkningarna ingår inte heller föräldrarnas kostnader för bil, semester m.m.

Sammanlevande föräldrar har vanligen bil. Behovet av bil kan emellertid vara lika stort för den ensamstående boföräldern t.ex. för att kunna hämta och lämna barnen på dag- eller fritidshem. Även de bidragsansvariga kan ofta behöva bil, t.ex. för att umgänget med barnen skall fungera på ett bra sätt.

Låt oss, för att ytterligare illustrera hur systemet fungerar, anta att boföräldern eller den bidragsansvarige väljer en bostad med lägre hyra för att ha råd med en bil. (Här bortses från att en person med osedvanligt låg bostadskostnad kan få förbehålla sig en högre kostnad.)

I exemplet ovan leder den bidragsansvariges flyttning till en bostad med en hyra på 3 000 kr till att hans eller hennes överskott vid beräkningen av underhållsbidragen ökar från 1 438 kr till 2 288 kr (bostadsbidraget minskar). Detta leder till att underhållsbidragen ökar till 1 988 kr i månaden. Underskottet blir därmed alltså 481 kr.

Om boföräldern flyttar till en bostad med en hyra på 3 400 kr skulle hans eller hennes överskott öka från 2 038 kr till 3 039 kr (bostadsbidraget minskar). Detta leder till att underhållsbidraget minskar till 1 320 kr och efter 300-kronors reduktionen till 1 138 kr, dvs. samma belopp som tidigare. Boföräldern förutsätts ha bidragsförskott. Flyttningen påverkar i detta fall hennes eller hans ekonomi positivt.

Av exemplet framgår att ensamstående personer (bidragsansvariga, boföräldrar och andra) som inte har mer än de i FB stipulerade normalbeloppen att leva på har det knappt ekonomiskt även om 300-kronors reduktionen beaktas.

Boföräldern i exemplet har förutsatts arbeta heltid även efter separationen. Om boföräldern skulle gå ned till *deltid* (80%) blir bilden följande.

Boföräldrarnas överskott

Lön	9 600
Skatt	2 677
Eget förbehåll	3 520
Hyra	5 400
Bostadsbidrag	+2 963
Överskott	966

Barnens behov av underhåll skulle då, på grund av lägre barnomsorgsavgifter, sjunka till 3 561 kr i månaden. Underhållsbidraget för de båda barnen skulle

emellertid alltså uppgå till (efter reduktion) 1 138 kr.

Den faktiska situationen för boföräldern skulle då se ut på följande vis.

Lön	9 600
Skatt	-2 677
Barnbidrag	1 500
Bostadsbidrag	2 963
Underhåll/bidragsförsnitt	2 346
Summa inkomster	13 732
Hyra	5 400
Månadskort	355
Fackföreningsavgift	190
Barnomsorg	1 100
Livsmedel, kläder m.m.	6 600
Summa utgifter	13 645
Återstår	+ 87

Ett överskott på 609 kr i månaden skulle bli ett överskott på 87 kr. När inkomsten sjunker minskar barnomsorgsavgiften och ökar bostadsbidraget.

Om såväl boföräldern som den bidragsansvarige förutsätts fortsätta att arbeta heltid men ingå i *nya samboförhållanden* blir bilden av den faktiska situationen följande. (De sammanboende vuxna förutsätts dela på bostadskostnaden.)

Föräldrarnas resp. överskott

	Uha	Bof
Lön	12 000	12 000
Skatt	3 525	3 525
Eget förbehåll	3 520	3 520
Hyra	2 400	2 700
Bostadsbidrag		
Överskott	2 555	2 255

På grund av den ökade inkomsten i boförälderhushållet stiger kostnaderna för barnomsorg och ökar barnens sammanlagda behov av underhåll till totalt 4 661 kr i månaden.

De sammanlagda underhållsbidragen till de båda barnen kan alltså beräknas till (efter reduktion) 2 255 kr.

	Uha:s familj	Bof:s familj
Lön	24 000	24 000
Skatt	-7 050	-7 050
Barnbidrag		1 500
Bostadsbidrag		
Uhb/bdf		2 346
Summa inkomster	16 950	20 796
 Hyra	 4 800	 5 400
Månadskort	710	710
Fack.avg.	380	380
Barnomsorg		2 200
Uhb	2 255	
Livsmedel, kläder m.m.	5 904	9 168
Summa utgifter	14 049	17 858
Återstår	2 901	2 938

Båda de ombildade familjerna får det alltså bättre ställt ekonomiskt än ursprungsfamiljen. När det gäller den bidragsansvariges familj beror detta bl.a. på lägre bostadskostnader. För boförälderfamiljen beror detta uteslutande på bidragsförskottet/underhållsbidraget.

2 Ekonomin före och efter en skilsmässa om den s.k. nettokvotdelningsmetoden införs och normalbeloppet för ensamstående föräldrar höjs

Såväl boföräldern som den underhållsbidragsansvarige har en månadslön på 12 000 kr. De har två barn, 4 och 10 år gamla.

Underhållsbidrag:

Barnens behov

Schablon för 4-åring	1 907
Schablon för 10-åring	2 347
Barnomsorg (dagis- resp. fritidsplats)	1 357*
Bostadskostnader	1 200
Bostadsbidrag	-1 200
Barnbidrag	-1 500
Summa barnens behov	4 111 kr per månad**

* Barnomsorgskostnaden har minskats med 293 kr på grund av minskade matkostnader m.m. när 4-åringen vistas utanför hemmet

** Den av utredningen föreslagna höjningen av barns schablonbehov har inte beaktats.

Föräldrarnas nettoinkomster

Den bidragsansvarige: 8 475 kr

Boföräldern: 8 475 kr

Underhållsbidraget skulle då bestämmas till hälften av barnens behov, dvs. till 2 056 kr.

En kontroll ger vid handen att den bidragsansvarige inte kan betala detta belopp och ändå ha kvar medel till den egna försörjningen (8 475 - 4 312 - 4 800 + 1 283 = 646 kr). Underhållsbidragen får därför reduceras till sammanlagt 646 kr per månad.

Att underhållsbidraget blir lägre än i fallet under 1 beror inte på nettokvotdelningsmetoden i sig utan på det högre normalbeloppet för ensamstående. Om man tillämpar dagens normalbelopp (plus 300-kronors reduktionen) och nettokvotdelningsmetoden blir underhållsbidraget 1 138 kr.

Den faktiska situationen:

	Sambor	Uha	Bof
Lön	24 000	12 000	12 000
Skatt	-7 050	-3 525	-3 525
Barnbidrag	1 500		1 500
Bost.bid.		1 283	2 483
Uhb/bdf			2 346
Summa inkomster	18 450	9 758	14 804
Hyra	5 400	4 800	5 400
Månadskort	710	355	355
Fack.avg.	380	190	190
Barnomsorg	2 200		1 650
Uhb		646	
Livsmedel, kläder m.m.	9 168	3 756	6 600
Summa utgifter	17 858	9 747	14 195
Återstår	592	11	609

Höjningen av normalbeloppet för egna levnadskostnader medför att den bidragsansvariges underskott på 481 kr (i dagens metod) övergår till ett överskott på 11 kr. För boföräldrarnas del innebär den nya metoden och det höjda normalbeloppet för ensamstående i detta fall inte någon förbättring, men inte heller någon försämring. Såväl i dag som med nettokvotdelningsmetoden är standarden för barnen avhängig av bidragsförskottets nivå.

I nettokvotdelningsmetoden leder den bidragsansvariges flyttning till en bostad

med en hyra på 3 000 kr till att underhållsbidraget ökar till 1 496 kr ($8\,475 - 4\,312 - 3\,000 + 333 = 1\,496$ kr). Överskottet förblir dock endast 11 kr. Detta beror på att den bidragsansvarige i detta fall enligt den preliminära beräkningen skulle betala ett underhållsbidrag på 2 056 kr (om detta inte inkräktade på hans eller hennes eget förbehållsbelopp) och att betalningen av detta har försteg framför denna förälders önskan att skaffa sig en bil.

Om boföräldern går ned till *deltid* (80%) blir bilden i detta fall följande.

Lön	9 600
Skatt	-2 677
Nettoinkomst	6 923

Barnens behov av underhåll skulle då, på grund av lägre barnomsorgsavgifter, sjunka till 3 561 kr i månaden.

Underhållsbidraget för de båda barnen skulle i detta fall vid en preliminär beräkning ligga på 1 960 kr i månaden. Eftersom den bidragsansvarige inte har möjlighet att betala så mycket om han eller hon skall ha kvar medel till den egna försörjningen måste underhållsbidraget reduceras till sammanlagt 646 kr. Den bidragsansvarige har ju alltså en lika ansträngd ekonomi som när boföräldern tjänade 12 000 kr.

Om såväl boföräldern som den bidragsansvarige förutsätts fortsätta att arbeta heltid men ingå i *nya samboförhållanden* blir bilden av den faktiska situationen följande. (De sammanboende vuxna förutsätts dela på bostadskostnaden.)

Föräldrarnas resp. nettoinkomster 8 475 kr.

På grund av den ökade inkomsten i boförälderhushållet stiger kostnaderna för barnomsorg och blir barnens sammanlagda behov av underhåll 4 661 kr i månaden.

Varje förälder bör - eftersom nettoinkomsterna är lika stora - bära hälften av barnets kostnader, dvs. 2 331 kr (hälften av 4 661 kr).

En kontroll ger vid handen att den bidragsansvarige kan betala detta belopp och ändå ha kvar medel till den egna försörjningen ($8\,475 - 3\,520 - 2\,400 = 2\,555$). Boföräldern har inte förmåga att bära sin del av barnens kostnader ($8\,475 - 3\,520 - 2\,700$). Underhållsbidraget får därför höjas med 76 kr till 2 407 kr. Det kommer alltså att överstiga bidragsförskottsnivån.

	Uha:s familj	Bof:s familj
Lön	24 000	24 000
Skatt	-7 050	-7 050
Barnbidrag		1 500
Bostadsbidrag		
Uhb/bdf		2 407
Summa inkomster	16 950	20 857

Hyra	4 800	5 400
Månadskort	710	710
Fack.avg.	380	380
Barnomsorg		2 200
Uhb	2 407	
Livsmedel, kläder m.m.	5 904	9 168
Summa utgifter	14 201	17 858
Återstår	2 749	2 999

Även i detta fall får båda de ombildade familjerna det bättre ställt ekonomiskt än ursprungsfamiljen. Skillnaden i utfallet i förhållande till beräkningen med dagens metod beror på att underhållsbidraget i detta fall är högre enligt nettokvotdelningsmetoden.

3 **Marginaleffekter**

Boföräldern förutsätts ha en månadslön på 10 000 kr och en hyra på 6 000 kr.

Den bidragsansvariga föräldern förutsätts ha en hyra på 4 000 kr.

Preliminär skatt antas utgå enligt tabell 31.

Hänsyn till bostadsbidrag har tagits i förekommande fall.

Barnets behov av underhåll har förutsatts uppgå till 1 600 kr.

I dag

Boföräldern kan inte bidra till barnets underhåll. Hon eller han har ett underskott på 101 kr.

Lön	Överskott enligt FB	Uhb	Återstår
10 000	900	600	300
12 000	1 789	1 489	300*
14 000	2 679	1 600	1 079
16 000	3 540	1 600	1 940
18 000	4 656	1 600	3 056

Med nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp för ensamstående föräldrar

Boföräldern har inte förmåga att bidra till barnets underhåll. Hon eller han har ett underskott på 893 kr och kan alltså inte ens täcka sina egna behov.

Lön	Överskott enligt FB	Uhb	Återstår
10 000	108	108	-
12 000	997	997	-
14 000	1 887	1 600	287**
16 000	2 748	1 600	1 148**
18 000	3 864	1 600	2 264**

* Att den bidragsansvarige inte får ut något extra av inkomstökningen beror på den rekommenderade reduktionsregeln, enligt vilken en bidragsansvarig alltid skall få behålla minst 300 kr utöver förbehållsbeloppen.

** Att de belopp som återstår minskat jämfört med i dag beror på att normalbeloppet har höjts. Det som återstår av lönen sedan underhållsbidraget betalats och förbehållsbeloppet dragits bort blir alltså mindre än i dag. Normalbeloppet och det belopp som återstår blir dock tillsammans lika stort i båda fallen (3 520 + 1 079 eller 4 312 + 287). För den bidragsansvarige innebär den nya metoden alltså inte någon försämring trots att det kanske kan se så ut vid en snabb jämförelse. Tvärtom innebär den nya metoden en förbättring jämfört med i dag vid de lägre inkomstnivåerna (4 312 kr för behållas mot 3 520 + 300 kr i dag).

100

1000

1000

1000

1000

1000

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

1000

1000

1000

1000

Bilaga 8

En jämförelse mellan den i dag allmänt använda metoden och den föreslagna nettokvotdelningsmetoden med en höjning av normalbeloppet för ensamstående föräldrar

I denna bilaga görs vissa jämförelser mellan den i dag allmänt använda metoden och den av utredningen föreslagna nettokvotdelningsmetoden. Vilka ekonomiska konsekvenser den föreslagna nettokvotdelningsmetoden faktiskt får i enskilda fall beror emellertid på en rad faktorer som inte har beaktats här, såsom i vilken omfattning s.k. särskilda förbehåll medges i dag.

Exemplen belyser hur barnets grundbehov fördelas mellan föräldrarna under vissa angivna förutsättningar. Hur stort ansvar varje förälder får ta på sig är beroende av en rad faktorer; barntillsynskostnader, bostadskostnader, kommunalskatt, den andra förälderns nettoinkomst/överskott.

Barnets grundbehov bildar utgångspunkt och ram för vad dessa kvoter representerar i reda pengar. Att barnets grundbehov av försörjning utgör gränsen för underhållsskyldigheten i exemplen är också förklaringen till att storleken på resp. förälders försörjningsansvar i vissa fall tycks ganska liten jämfört med förälderns ekonomiska förutsättningar. I verkligheten kan i dessa fall ett s.k. standardtillägg bli aktuellt.

I jämförelsen har dagens regler om bidragsförskott tillämpats. Den av utredningen föreslagna höjningen av barns schablonbehov har inte beaktats.

Inkomster och utgifter

- A. Boföräldern har en månadsinkomst på 8 950 kr och den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 12 225 kr.
- B. Boföräldern har en månadsinkomst på 9 050 kr och den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 15 150 kr.
- C. Boföräldern har en månadsinkomst på 12 225 kr och den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 15 150 kr.
- D. Boföräldern har en månadsinkomst på 10 700 kr och den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 17 100 kr.
- E. Boföräldern har en månadsinkomst på 13 500 kr och den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 19 500 kr.

I samtliga fall förutsätts parterna ha ett barn på 4 år som vistas på daghem medan boföräldern arbetar.

Bostadskostnaderna för boföräldern och barnet ligger i exemplen A och C-E på 5 700 kr och i exempel B på 4 800 kr samt för den bidragsansvarige på 4 900 kr.

Skatt har beräknats enligt tabell 31.

Boföräldern har antagits vara en kvinna och den bidragsansvarige en man.

Vad gäller avgifter för barnomsorg har Stockholms stads taxor använts.

Kostnaderna för livsmedel, kläder m.m. bygger på Konsumentverkets beräkningar. Till de poster som ingår i verkets beräkningar har lagts fackföreningsavgift (190 kr), månadskort (355 kr, vilket motsvarar kostnaden för ett SL-kort i Stor-Stockholm) och normala kostnader för läkar- och tandvård enligt Socialstyrelsens normer för socialbidrag.

A.

Barnets behov av underhåll från sina föräldrar

	Nettokvotdelning	Dagens metod
Schablon 4 år	1 907	1 907
Barnomsorg	458	458
10 procent	-293	-293
Bostadskostnad	600	
Bostadsbidrag	-600	
Barnbidrag	-750	-750
Summa behov	1 322	1 322

Underhållsbidraget

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	12 225	8 950
Skatt (inkl. avgifter)	-3 631	-2 461
Nettoinkomst	8 594	6 489
Bostadskostnad	4 900	5 100*
Bostadsbidrag	-1 188	-1 800*
Normalbelopp för övriga levnadskostnader	4 312	4 312
Eget förbehåll totalt	8 024	7 612

* Av bostadskostnaderna på 5 700 kr faller 600 kr på barnet och av bostadsbidraget faller 600 kr på barnet.

$$\begin{array}{r} 8\,594 \\ \hline \end{array} \times 1\,322 = 753 \text{ kr}$$

$$8\,594 + 6\,489$$

Av barnets behov på 1 322 kr skulle den bidragsansvarige alltså stå för 753 kr. Han eller hon har emellertid rätt att behålla medel till sin egen försörjning. Det preliminära underhållsbidraget måste därför reduceras till 570 kr (8 594 - 8 024).

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	12 225	8 950
Skatt (inkl. avgifter)	-3 631	-2 461
Nettoinkomst	8 594	6 489
Bostadskostnad	4 900	5 700
Bostadsbidrag	-1 188	-2 400
Normalbelopp för övriga levnadskostnader	3 520	3 520
Eget förbehåll totalt	7 232	6 820
Överskott enligt FB	1 362	-331

Underhållsbidraget skulle i detta fall bli 1 062 kr med hänsyn till att den bidragsansvarige anses böra få ha kvar 300 kr av sitt överskott.

Resultat nettokvotdelningsmetoden
och höjda normalbelopp

Underhållsbidrag = 570 kr
Bidragsförskott kan lämnas med
1 173 kr, varav 570 kr i förskott och
603 kr i utfyllnadsbidrag.

Resultat i dag

Underhållsbidrag = 1 062 kr
Bidragsförskott kan lämnas med
1 173 kr, varav 1 062 kr i förskott
och 111 kr i utfyllnadsbidrag.

Resultat med dagens metod men höjda
normalbelopp för ensamstående
(4 312 kr/månad) och borttagen
300 kr reduktion

Underhållsbidrag = 570 kr

Resultat med nettokvotdelnings-
metoden och dagens normalbelopp
+ 300 kr

Underhållsbidrag = 1 062 kr

Skillnaden mellan underhållsbidrag uträknat enligt dagens metod och dagens normalbelopp och underhållsbidrag uträknat enligt nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp beror på normalbeloppen. Så länge den bidragsansvariges inkomstförhållanden är sådana att det i praktiken är förbehållsbeloppet som bestämmer underhållsbidragets storlek (genom att begränsa det) blir underhållsbidraget lika stort enligt de båda metoderna; skillnaden får man genom att ändra förbehållsbeloppen.

Ekonomi

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	12 225	8 950
Skatt (inkl. avgifter)	-3 631	-2 461
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	1 188	2 400
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 173
Summa inkomster	9 782	10 812
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		458
Underhållsbidrag	570	
Summa utgifter	9 771	11 551
Resultat	+ 11	-739

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	12 225	8 950
Skatt	-3 631	-2 461
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	1 188	2 400
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 173
Summa inkomster	9 782	10 812
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		458
Underhållsbidrag	1 062	
Summa utgifter	10 263	11 551
Resultat	-481	-739

Den bidragsansvarige får det alltså bättre i nettokvotdelningsmetoden än i dag. För hans del vänds ett underskott på 481 kr till ett plus på 11 kr. För boföräldern innebär nettokvotdelningsmetoden ingen ändring jämfört med i dag.

B.*Barnets behov av underhåll från sina föräldrar*

	Nettokvotdelning	Dagens metod
Schablon 4 år	1 907	1 907
Barnomsorg	917	917
10 procent	-293	-293
Bostadskostnad	600	
Bostadsbidrag	-600	
Barnbidrag	-750	-750
Summa behov	1 781	1 781

Underhållsbidraget

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	15 150	9 050
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-2 495
Nettoinkomst	10 495	6 555
Bostadskostnad	4 900	4 200
Bostadsbidrag	-603	-1 800
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	4 312	4 312
Eget förbehåll totalt	8 609	6 712

10 495

 $\frac{10\,495}{10\,495 + 6\,555} \times 1\,781 = 1\,096 \text{ kr}$

10 495 + 6 555

Det preliminära underhållsbidraget blir 1 096 kr. Boföräldern skall preliminärt stå för resterande del av barnets behov, dvs. 685 kr. Boförälderns ekonomi är emellertid så svag att hon inte ens kan täcka sitt eget behov av försörjning. Den bidragsansvarige får därför ta på sig barnets hela behov av försörjning. Förmåga här till finns.

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	15 150	9 050
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-2 495
Nettoinkomst	10 495	6 555
Bostadskostnad	4 900	4 800
Bostadsbidrag	-603	-2 400
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	3 520	3 520
Eget förbehåll totalt	7 817	5 920
Överskott enligt FB	2 678	635

2 678

 $\frac{2\,678}{2\,678 + 635} \times 1\,781 = 1\,440 \text{ kr}$

2 678 + 635

Resultat nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp Underhållsbidrag = 1 781 kr

Resultat i dag Underhållsbidrag = 1 440 kr

Resultat med dagens metod men höjda normalbelopp för ensamstående (4 312 kr/månad) och borttagen 300 kr reduktion Underhållsbidrag = 1 781 kr (barnets hela behov)

Resultat med nettokvotdelningsmetoden och dagens normalbelopp + 300 kr Underhållsbidrag = 1 446 kr

Ekonomi

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	15 150	9 050
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-2 495
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	603	2 400
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 781
Summa inkomster	11 098	11 486
Bostadskostnad	4 900	4 800
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		917
Underhållsbidrag	1 781	
Summa utgifter	10 982	11 110
Resultat	+116	+376

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	15 150	9 050
Skatt	-4 655	-2 495
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	603	2 400
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 440
Summa inkomster	11 098	11 145
Bostadskostnad	4 900	4 800
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		917
Underhållsbidrag	1 440	
Summa utgifter	10 641	11 110
Resultat	+457	+35

Boföräldern får det i detta fall bättre än i dag medan den bidragsansvarige får vidkännas en försämring på grund av att det underhållsbidrag han skall betala överstiger dagens.

*C.**Barnets behov av underhåll från sina föräldrar*

	Nettokvotdelning	Dagens metod
Schablon 4 år	1 907	1 907
Barnomsorg	1 375	1 375
10 procent	-293	-293
Bostadskostnad	600	
Bostadsbidrag	-600	
Barnbidrag	-750	-750
Summa behov	2 239	2 239

Underhållsbidraget*Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp*

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	15 150	12 225
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-3 631
Nettoinkomst	10 495	8 594
Bostadskostnad	4 900	5 100
Bostadsbidrag	-603	-1 188
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	4 312	4 312
Eget förbehåll totalt	8 609	8 224

$$\frac{10\,495}{10\,495 + 8\,594} \times 2\,239 = 1\,231 \text{ kr}$$

Det preliminära underhållsbidraget blir 1 231 kr. Den bidragsansvarige kan betala detta belopp och har ändå kvar medel till sin egen försörjning. Boföräldern skall preliminärt stå för resten av barnets behov, dvs. 1 008 kr. Hon har dock ingen möjlighet att ta hela detta ansvar (8 594 - 8 224 - 1 008 = -638). Den bidragsansvarige får därför i detta fall ta på sig en större andel av barnets försörjning. Underhållsbidraget höjs med 638 kr och bestäms till 1 869 kr. Boföräldern får då kvar medel till sin egen försörjning.

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	15 150	12 225
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-3 631
Nettoinkomst	10 495	8 594
Bostadskostnad	4 900	5 700
Bostadsbidrag	-603	-1 788
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	3 520	3 520
Eget förbehåll totalt	7 817	7 432
Överskott enligt FB	2 678	1 162

$$\frac{2\,678}{2\,678 + 1\,162} \times 2\,239 = 1\,561 \text{ kr}$$

Resultat nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp Underhållsbidrag = 1 869 kr

Resultat i dag Underhållsbidrag = 1 561 kr

Resultat med dagens metod men höjda normalbelopp för ensamstående (4 312 kr/månad) och borttagen 300 kr reduktion Underhållsbidrag = 1 872 kr

Resultat med nettokvotdelningsmetoden och dagens normalbelopp + 300 kr Underhållsbidrag = 1 377 kr

Ekonomi

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	15 150	12 225
Skatt (inkl. avgifter)	-4 655	-3 631
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	603	1 788
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 869
Summa inkomster	11 098	13 001
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		1 375
Underhållsbidrag	1 869	
Summa utgifter	11 070	12 468
Resultat	+28	+533

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	15 150	12 225
Skatt	-4 655	-3 631
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	603	1 788
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 561
Summa inkomster	11 098	12 693
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		1 375
Underhållsbidrag	1 561	
Summa utgifter	10 762	12 468
Resultat	+336	+225

Även i detta fall innebär nettokvotdelningsmetoden en förbättring för boföräldern och en skärpning för den bidragsansvarige.

*D.**Barnets behov av underhåll från sina föräldrar*

	Nettokvotdelning	Dagens metod
Schablon 4 år	1 907	1 907
Barnomsorg	917	917
10 procent	-293	-293
Bostadskostnad	600	
Bostadsbidrag	-600	
Barnbidrag	-750	-750
Summa behov	1 781	1 781

Underhållsbidraget

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	17 100	10 700
Skatt (inkl. avgifter)	-5 353	-3 063
Nettoinkomst	11 747	7 637
Bostadskostnad	4 900	5 100
Bostadsbidrag	-213	-1 493
Normalbelopp för övriga levnadskostnader	4 312	4 312
Eget förbehåll totalt	8 999	7 919

$$\frac{11\,747}{11\,747 + 7\,637} \times 1\,781 = 1\,079 \text{ kr}$$

Det preliminära underhållsbidraget blir 1 079 kr. Boföräldern skall preliminärt stå för barnets resterande behov, dvs. 702 kr. Boföräldern kommer emellertid då inte att ha medel kvar för sin egen försörjning. Boförälderns ekonomi är så svag att hon inte har medel till sin egen försörjning. Den bidragsansvarige får därför ta på sig en större andel av underhållsansvaret och underhållsbidraget höjs till 1 781 kr. Den bidragsansvarige får alltså ensam stå för barnets hela behov av underhåll. Förmåga till detta finns.

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	17 100	10 700
Skatt (inkl. avgifter)	-5 353	-3 063
Nettoinkomst	11 747	7 637
Bostadskostnad	4 900	5 700
Bostadsbidrag	-213	-2 093
Normalbelopp för övriga levnadskostnader	3 520	3 520
Eget förbehåll totalt	8 207	7 127
Överskott enligt FB	3 540	510

$$\frac{3\,540}{3\,540 + 510} \times 1\,781 = 1\,557 \text{ kr}$$

Underhållsbidraget skulle bli 1 557 kr.

Resultat nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp	Underhållsbidrag = 1 781 kr
---	-----------------------------

Resultat i dag	Underhållsbidrag = 1 557 kr
----------------	-----------------------------

Resultat med dagens metod men höjda normalbelopp för ensamstående (4 312 kr/månad) och borttagen 300 kr reduktion	Underhållsbidrag = 1 781 kr
--	-----------------------------

Resultat med nettokvotdelnings- metoden och dagens normalbelopp + 300 kr	Underhållsbidrag = 1 571 kr
--	-----------------------------

Ekonomi

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	17 100	10 700
Skatt (inkl. avgifter)	-5 353	-3 063
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	213	2 093
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 781
Summa inkomster	11 960	12 261
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		917
Underhållsbidrag	1 781	
Summa utgifter	10 982	12 010
Resultat	+978	+251

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	17 100	10 700
Skatt	-5 353	-3 063
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag	213	2 093
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 557
Summa inkomster	11 960	12 037
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		917
Underhållsbidrag	1 557	
Summa utgifter	10 758	12 010
Resultat	+1 202	+27

I detta fall innebär nettokvotdelningsmetoden en förbättring för boföräldern och en skärpning för den bidragsansvarige.

E.

Barnets behov av underhåll från sina föräldrar

	Nettokvotdelning	Dagens metod
Schablon 4 år	1 907	1 907
Barnomsorg	1 375	1 375
10 procent	-293	-293
Bostadskostnad	600	
Bostadsbidrag	-600	
Barnbidrag	-750	-750
Summa behov	2 239	2 239

Underhållsbidraget

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	19 500	13 500
Skatt (inkl. avgifter)	-6 598	-4 053
Nettoinkomst	12 902	9 447
Bostadskostnad	4 900	5 100
Bostadsbidrag		-933
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	4 312	4 312
Eget förbehåll totalt	9 212	8 479

$$\frac{12\,902}{12\,902 + 9\,447} \times 2\,239 = 1\,293 \text{ kr}$$

Av barnets behov på 2 239 kr skall den bidragsansvarige alltså stå för 1 293 kr.

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boförälder
Lön	19 500	13 500
Skatt (inkl. avgifter)	-6 598	-4 053
Nettoinkomst	12 902	9 447
Bostadskostnad	4 900	5 700
Bostadsbidrag		-1 533
Normalbelopp för övriga		
levnadskostnader	3 520	3 520
Eget förbehåll totalt	8 420	7 687
Överskott enligt FB	4 482	1 760

$$\frac{4\,482}{4\,482 + 1\,760} \times 2\,239 = 1\,608 \text{ kr}$$

Resultat nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp Underhållsbidrag = 1 293 kr

Resultat i dag Underhållsbidrag = 1 608 kr

Resultat med dagens metod men höjda normalbelopp för ensamstående (4 312 kr/månad) och borttagen 300 kr reduktion Underhållsbidrag = 1 774 kr

Resultat med nettokvotdelningsmetoden och dagens normalbelopp + 300 kr Underhållsbidrag = 1 293 kr

Ekonomi

Nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	19 500	13 500
Skatt (inkl. avgifter)	-6 598	-4 053
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag		1 533
Underhållsbidrag/		
bidragsförskott		1 293
Summa inkomster	12 902	13 023
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		1 375
Underhållsbidrag	1 293	
Summa utgifter	10 494	12 468
Resultat	+2 408	+555

Dagens metod och dagens normalbelopp

	Bidragsansvarig	Boföräldern och barnet
Lön	19 500	13 500
Skatt	-6 598	-4 053
Barnbidrag		750
Bostadsbidrag		1 533
Underhållsbidrag/ bidragsförskott		1 608
Summa inkomster	12 902	13 338
Bostadskostnad	4 900	5 700
Hushållskostn.	3 700	4 760
Fackför. avg.	190	190
Månadskort	355	355
Läkar- och tandvård	56	88
Barnomsorg		1 375
Underhållsbidrag	1 608	
Summa utgifter	10 809	12 468
Resultat	+2 093	+870

I detta fall får den bidragsansvarige det något bättre i nettokvotdelningsmetoden medan boföräldern får vidkännas en försämring.

Sammanställning

	A	B	C	D	E
Inkomst					
uha	12 225	15 150	15 150	17 100	19 500
bof	8 950	9 050	12 225	10 700	13 500

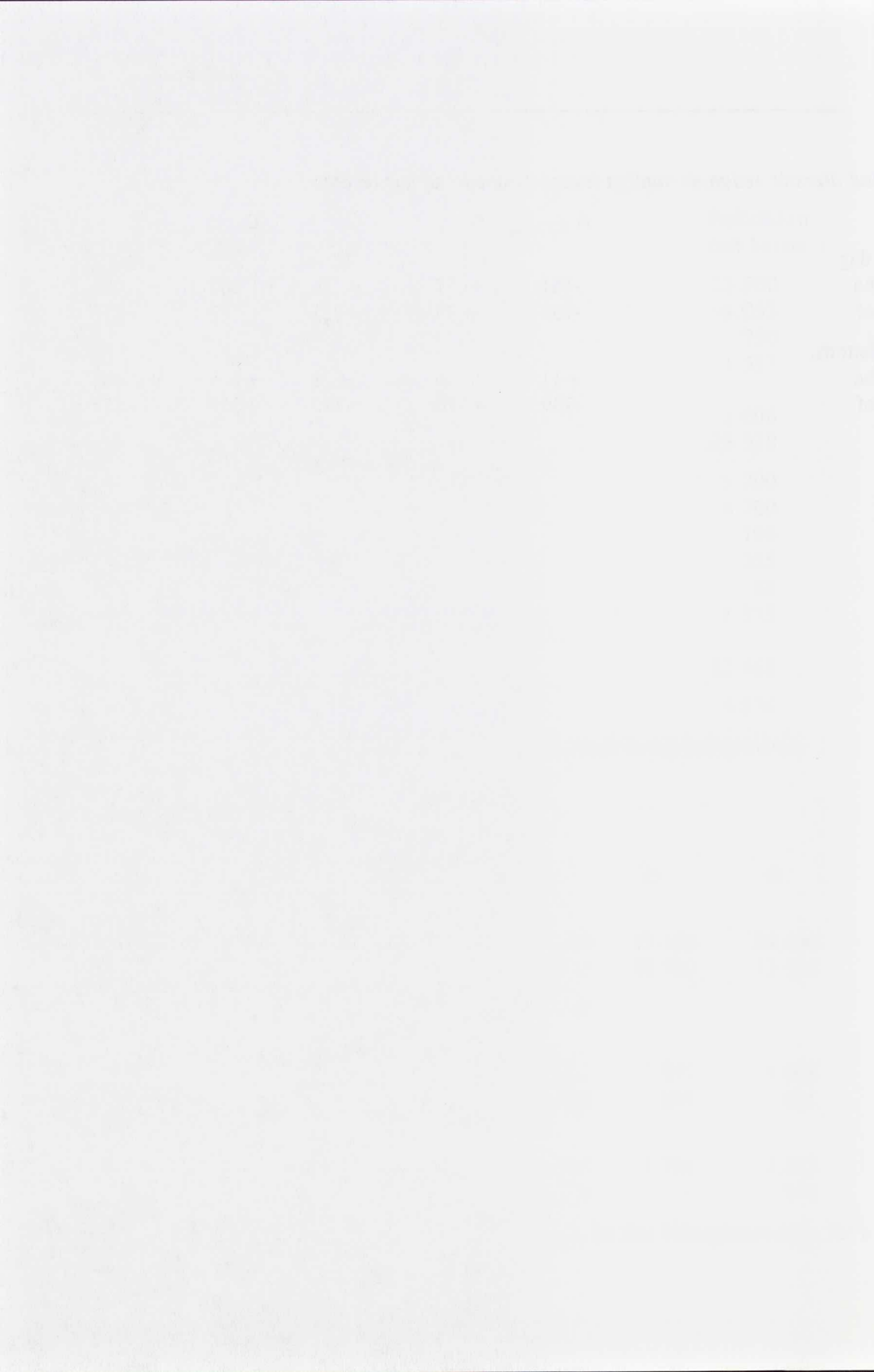
Underhållsbidraget per månad och vad boföräldern skjuter till

I dag					
uha	1 062*	1 440	1 561	1 557	1 608
bof	260*	341	678	224	631
Nettom.					
uha	570*	1 781	1 869	1 781	1 293
bof	752*	—	370	—	946

* Bidragsförskott utgår med 1 173 kr i månaden. Det faktum att den bidragsansvarige får en lättnad påverkar alltså inte boföräldrarnas ekonomi.

Vad återstår sedan de vanliga levnadskostnaderna har betalats?

	A	B	C	D	E
I dag					
uha	-481	+457	+336	+1 202	+2 093
bof	-739	+35	+225	+27	+870
Nettom.					
uha	+11	+116	+28	+978	+2 408
bof	-739	+376	+533	+251	+555



Bilaga 9

Ytterligare en jämförelse mellan dagens sätt att beräkna underhållsbidrag och den föreslagna beräkningsmetoden

Ett barn på 14 år.

Den bidragsansvariges hyra antas vara 3 050 kr i månaden. Boförälderns och barnets hyra antas vara 3 850 kr i månaden.

Den föreslagna höjningen av barns schablonbelopp har inte beaktats.

En jämförelse av underhållsbidragens storlek med dagens metod och förbehållsbelopp och med den s.k. nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp m.m.

Inkomst

uha	15 150	21 670	21 670
bof	12 600	21 670	12 600

Underhållsbidragets storlek per månad

i dag	1 202	1 078	1 482
nettom.	1 105	1 319	1 243

Inkomst				
uha	12 600	12 600	27 800	12 600
bof	21 670	35 000	13 800	15 150
Underhållsbidragets storlek per månad				
i dag	571	330	1 558	808
nettom.	1 028	797	1 299	933

Bilaga 10**Ytterligare en jämförelse mellan den i dag använda beräkningsmetoden och den av utredningen föreslagna**

Följande exempel är avsett att visa effekten av nettokvotdelningsmetoden för en bidragsansvarig förälder med en relativt hög inkomst, s.k. makeförbehåll, nya barn och särskilt förbehåll. (Utredningens förslag att schablonbeloppen för barns behov skall höjas har inte beaktats.)

Boföräldern har en månadsinkomst på 12 600 kr.

Den bidragsansvarige har en månadsinkomst på 26 800 kr. Han har två barn, 5 och 10 år gamla, med sin nuvarande sambo. Sambon förvärvsarbetar inte. Förutom s.k. makeförbehåll får den bidragsansvarige i dag tillgodoräkna sig särskilda förbehåll med 400 kr i månaden för inköp av möbler m.m.

Det bidragsberättigade barnet är 14 år.

Boföräldern och barnet bor i en hyreslägenhet och har en hyra på 5 700 kr i månaden.

Den bidragsansvarige och hans familj bor i en villa. Deras bostadskostnad ligger på 7 200 kr i månaden.

Underhållsbidraget i dag

Barnets schablonbehov	2 787
Barnbidrag	-750
Behov av underhåll	2 037

	Uha	Bof
Lön	26 800	12 600
Skatt	10 345	3 734
Nettoinkomst	16 455	8 866
Bostadskostnad	7 200	5 700
Bostadsbidrag		1 713
Hemmamakeförb.	1 760	
Eget förbehåll	3 520	3 520
Särskilt förb.	400	
Förbehåll totalt	12 880	7 507
Överskott enligt FB	3 575	1 359

Underhållsbidraget kan då preliminärt beräknas till 1 476 kr i månaden.

De hemmavarande barnens behov kan beräknas till

Schablon, 5 år	1 907
Schablon, 10 år	2 347
Barnbidrag	1 500
Behov av underhåll	2 754

Hela detta behov faller här på den bidragsansvarige. Den hemmavarande sambon kan ju inte bidra till barnens underhåll. För dessa barns underhåll får den bidragsansvarige förbehålla sig 2 346 kr i månaden (1 173 x 2).

Han har då kvar (3 575 - 2 346 =) 1 229 kr. Av detta belopp får han behålla 300 kr. Underhållsbidraget skulle alltså i dag bestämmas till 929 kr i månaden.

Underhållsbidraget enligt nettokvotdelningsmetoden och höjda normalbelopp

Barnets behov kan uppskattas till samma belopp som i dag.

Fördelas detta behov i förhållande till föräldrarnas nettoinkomster skulle underhållsbidraget bli 1 324 kr i månaden.

Härefter kontrolleras att det preliminära underhållsbidraget inte inkräktar på det belopp den bidragsansvarige bör få förbehålla sig.

Eget behov	4 312
Bostadskostnad	6 000
Eget förbehåll	10 312

Eget förbehåll har beräknats till samma belopp som för ensamstående föräldrar. Detta eftersom sambon inte kan bidra till hushållets kostnader. Av samma anledning har bostadskostnaden på 7 200 kr accepterats eftersom samma belopp skulle ha accepterats om den bidragsansvarige hade varit ensamstående med två hemmavarande barn. Att endast 6 000 kr tagits upp som bostadskostnad beror

på att varje barn anses ha en bostadskostnad på 600 kr. Av bostadskostnaden på 7 200 kr faller alltså totalt 1 200 kr på de båda barnen. Något särskilt förbehåll för inköp av möbler medges inte. Denna post ingår i normalbeloppet.

Den bidragsansvarige kan i detta fall betala det framräknade underhållsbidraget och får ändå medel över till den egna försörjningen (16 455 - 10 312 - 1 324 = 4 819).

Härefter måste de hemmavarande barnen beaktas. Deras behov av underhåll ligger på 2 754 kr plus bostadskostnaden på 1 200 kr. Sambon har inte några inkomster. Frågan är då om man trots detta bör anse att hon eller han har ekonomisk förmåga att bidra till de hemmavarande barnens underhåll. Denna fråga får avgöras på samma sätt som om frågan gällt underhållsförmågan hos det bidragsberättigade barnets föräldrar (dvs. på samma sätt som när den bidragsansvarige inte har några inkomster eller när den förälder det bidragsberättigade barnet bor hos inte har några inkomster. Se prop. 1978/79:12 s. 106 och 107 samt ang. vård av barn Socialstyrelsens allmänna råd 1989:6 45-47 och Agell, A., Underhåll till barn och make, 4:e uppl. 1988, s. 27. Se även rättsfallen NJA 1982 s. 133, 1983 s. 678, 1990 s. 495 och 697.) Vi antar här att sambon anses ha skäl att inte förvärvsarbeta. Med hänsyn härtill faller hela underhållsansvaret vad avser de hemmavarande barnen på den bidragsansvarige.

Ny kontroll:

16 455
-10 312
-3 954
-1 324
+ 865 kr

Den bidragsansvarige har alltså förmåga att betala det framräknade underhållsbidraget och att stå för de hemmavarande barnens kostnader.

Frågan är då om den bidragsansvarige bör ta över något av den börda som i den preliminära beräkningen lagts på det bidragsberättigade barnets boförälder (713 kr i månaden).

Bof:s eget behov	4 312
Egen bostadskostnad	5 100
Bostadsbidrag	1 113
Eget förbehåll	8 299

Kontroll:

8 866
-8 299
-713
-146 kr

Boföräldern har alltså inte förmåga att stå för sin andel av barnets behov. Den bidragsansvarige har förmåga att ta över 146 kr av underhållsbördan.
Underhållsbidraget kan alltså i detta fall bestämmas till *1 470 kr i månaden*.

Bilaga 11

Sammanboende

1 När anses familjen bo ihop?

En underhållsskyldig förälder har i praxis ansetts faktiskt sammanbo med barnet även när han eller hon vistas på annat håll under ganska långa perioder. Frågan har prövats av Försäkringsöverdomstolen i två refererade avgöranden.

I rättsfallet *FÖD 1983:6* ansåg domstolen att en jugoslavisk medborgare varaktigt sammanbott med sin son i Sverige även när han fullgjorde en ettårig militärtjänstgöring i hemlandet. Rätt till bidragsförskott förelåg därför inte för den ifrågavarande tiden.

FÖD 1989:42 gällde frågan huruvida sammanlevnaden mellan två makar upphört eller inte under tid då en av dem avtjänade ett fängelsestraff. En kvinna hade ådömts ett fängelsestraff om två år och sex månader med möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Med hänsyn till längden av fängelsestraffet ansågs hon under strafftiden inte ha sammanbott med sin man och sina barn. Bidragsförskott skulle därför betalas ut.

Försäkringsöverdomstolen har i ett mål haft att ta ställning till huruvida en spansk medborgare som sedan flera år var bosatt i Spanien kunde anses vara sammanboende med sina barn (*dom 1992-03-26 i mål nr 2637/91*). Så ansågs inte vara fallet trots att barnen och deras mor/hans hustru besökte honom under två eller tre månader varje år och att familjen planerade att så småningom återförenas. Barnen ansågs alltså berättigade till bidragsförskott.

I två avgöranden av Försäkringsöverdomstolen har förhållandena varit sådana att den bidragsansvarige under perioder bott tillsammans med boföräldern och barnen, dock enligt vad som påståtts mer eller mindre mot boförälderns vilja (*domar 1984-12-28 i mål 387/84 och 1985-05-15 i mål nr 2378/82*). I inget av fallen ansågs den bidragsansvarige ha varaktigt sammanbott med sina barn.

I det första fallet hade fadern, när tingsrätten i december 1977 fattade beslut om betänketid för äktenskapsskillnad, lämnat hemmet. Han återvände i november 1978 och ville flytta tillbaka. Den f.d. hustrun ställde sig, enligt vad som uppgavs, negativ till detta. Mannen installerade sig emellertid i gillestugan där det fanns en säng och en TV. Han bodde av och till i gillestugan under vår och höst åren 1979-1981; ibland stannade han ett par dagar i taget och ibland upp till fjorton dagar. Under de tider han bodde i gillestugan hjälpte han inte till med något i hushållet eller hemmet. Han åt aldrig frukost med barnen och deras mor men på kvällarna åt han med dem när barnen bad honom. Den f.d. hustrun höll honom med sängkläder och tvättade åt honom någon gång. Hon fick inte några pengar till mat eller underhåll. Föräldrarna och barnen företog tillsammans med en annan familj semesterresor till Teneriffa under februariloven åren 1980-1982. Försäkringsrätten fann att mannen mot kvinnans vilja hade vistats i fastigheten under kortare tider än sex månader om året och att han då varken genom pengar eller arbete bidragit till hushållet eller på annat sätt sört för barnen. Rätten ansåg att han kunde jämföras med en inneboende och alltså inte kunde anses ha bott tillsammans med barnen i den mening som avses i BFL under åren 1979-1981. Försäkringsöverdomstolen lämnade besvär över domen utan bifall.

I det andra fallet gav utredningen vid handen att den bidragsansvarige hade sin post ställd till boföräldern och att han vid flera tillfällen en höst vistats i boförälderns bostad. Boföräldern påstod oemotsagd att den bidragsansvarige vid dessa tillfällen tvingat sig till bostad hos henne och då inte på något sätt bidragit till hennes eller barnens försörjning samt att hon flera gånger bett honom ändra sin postadress. Påståendena styrktes av vad socialkontoret anförde i ett yttrande. Den bidragsansvariges arbetsgivare hade till försäkringskassan uppgett att den bidragsansvarige brukade vara på sitt arbete i Ulricehamn en vecka i taget, men att han måste åka tillbaka till Målilla för att se om sitt hus (boförälderns och barnets bostad).

Här kan även nämnas en dom från Länsrätten i Stockholms län (dom 1994-04-19 i mål Ö 446-94 och Ö 632-94). Förhållandena i målet var följande. Föräldrarna hade tre barn tillsammans. I mars 1990 separerade de och fick gemensamt vårdnaden om barnen. Modern flyttade till eget boende medan fadern och barnen blev kvar i parets tidigare gemensamma bostad. I samband med separationen ansökte fadern om och beviljades han bidragsförskott för de tre barnen. I juli 1991 återflyttade modern till den tidigare gemensamma bostaden. Enligt uppgift från fadern skedde detta mot hans vilja och bidrog modern efter återflyttningen inte till barnens försörjning. Länsrätten ansåg att uppgifterna förtjänade tilltro. Modern ansågs vid angivna förhållanden inte varaktigt ha sammanbott med barnen i den mening som avses i BFL. Domen har överklagats.

I en dom år 1985 (dom 1985-10-22 i mål nr 2265/83; FÖD 1985:51, refererad

i en annan fråga) har Försäkringsöverdomstolen inte mot boföräldrarnas och den bidragsansvariges bestridande ansett det framgå att den bidragsansvarige sammanbott med barnen trots att han med få undantag dagligen besökt dem. Enligt två anonyma anmälningar till försäkringskassan skulle den bidragsansvarige alltså sammanbo med sin familj. Den bidragsansvarige hade, enligt vad boföräldern uppgav, yrkat vårdnaden om barnen och av de sociala myndigheterna uppmanats hålla nära kontakt med dem. Enligt vad som anfördes hade umgänget med fadern varit så pass regelbundet att barnen inte märkt att makarna separerat. Sammanlevanden återupptogs också efter den i målet aktuella tiden. Den bidragsansvariges mor hade förklarat att han var kyrkobokförd hos henne, men att han ofta var borta.

2 När anses barnet varaktigt bo tillsammans med den bidragsansvarige?

I ett fall (*dom 1982-07-13 i mål nr 1197/81*) fann Försäkringsöverdomstolen att underhållsansvaret för dottern under den tid som var ifråga i allt väsentligt hade legat kvar hos boföräldern. Med hänsyn till detta och till omständigheterna i övrigt ansågs att barnet fick anses ha varit varaktigt bosatt hos denna förälder även under tid då hon varit inackorderad hos den andra föräldern för gymnasiestudier. Denne förälder studerade själv och hade förklarat sig inte kunna stå för några kostnader för barnet. Barnet var under den aktuella tiden kyrkobokfört hos boföräldern med undantag för en period om knappt två månader.

I ett annat mål (*dom 1982-07-13 i mål nr 886/81*) ansåg domstolen emellertid att barnet under en följd av år bott tillsammans med den bidragsansvarige (modern). Boföräldern (fadern) hade inackorderat barnet hos modern i och med att barnet skulle börja på högstadiet. Varken högstadium eller gymnasieskola fanns på faderns bosättningsort, där barnet var kyrkobokfört. Trots att det var meningen att barnet skulle åka hem till fadern på helgerna hade han gjort det alltmer sällan på grund av sitt idrottsintresse. En socialassistent uppgav att sonen sedan han börjat på högstadiet till övervägande del bott hos den bidragsansvarige, att han vistats hos boföräldern under dennes semesterveckor på sommaren och en del helger samt att boföräldern "till en del" medgett att den bidragsansvarige haft den faktiska vårdnaden om barnet de senaste åren. Socialassistenten angav att kontakten med boföräldern hade fungerat mera som en umgängesrätt medan den faktiska vårdnaden fullgjorts av den bidragsansvarige. Bidragsförskottet drogs in.

3 När anses barnet varaktigt bo tillsammans med boföräldern?

I FÖD 1988:2 fick förlängt bidragsförskott utgå för ett barn som fortsatte sin skolgång och hade en egen bostad i familjens hemstad sedan modern flyttat

därifrån med den övriga familjen. Anledningen till att en bostad anskaffats var önskemålet att barnet skulle få fullfölja sin utbildning på den skola där hon påbörjat den. Efter att familjen flyttat kyrkobokfördes dottern på den nya orten med familjen.

Förlängt bidragsförskott ansågs i rättsfallet *FÖD 1990:21* kunna utgå när barnet för studier bodde på annan ort än boföräldern och inte var kyrkobokfört på samma ort som denne. Enligt Försäkringsöverdomstolen borde något krav på gemensam kyrkobokföring inte ställas upp utan stöd i lag. I stället borde, enligt domstolen, i likhet med vad som tillämpas i ärenden om bidragsförskott när anledning förekommer att närmare utreda bosättningsfrågan, en sammantagen bedömning göras av omständigheterna i fallet.

Frågan om förlängt bidragsförskott har också bedömts i *FÖD 1993:7*. Målet gällde en 17-årig gymnasiestuderande vars mor avlidit. Till förmyndare och vårdnadshavare förordnades en morbror. Den studerande fortsatte emellertid att bo i barndomshemmet. Förlängt bidragsförskott ansågs lagligen inte kunna lämnas eftersom den studerande inte varaktigt bodde tillsammans med morbrodern.

4 Växelsvis boende

Svea hovrätt har i ett publicerat avgörande angående underhållsbidrag haft att ta ställning till frågan (*RH 1993:64*). Barnet, som stod under föräldrarnas gemensamma vårdnad och var folkbokfört hos modern, yrkade underhållsbidrag av sin far. Barnet hade vistats hos denne i så stor omfattning att barnet ansågs ha bott varaktigt inte endast hos modern utan även hos fadern. Talan om underhållsbidrag ogillades därför. Vad gällde den tid som barnet vistats hos var och en av föräldrarna utgick hovrätten, med hänsyn till att barnet under dagtid mestadels var på daghem, från dygnsvilan. Enligt beräkningar som fadern gjort hade barnet vistats hos honom sammanlagt 306 av 718 dagar under tiden den 1 februari 1991 till den 18 januari 1993. Hovrätten godtog i allt väsentligt de av fadern gjorda beräkningarna. Barnet ansågs ha vistats hos fadern i så stor omfattning att det fick anses ha bott varaktigt inte endast hos modern utan även hos fadern.

Försäkringsöverdomstolen har i ett refererat avgörande prövat frågan om rätten till bidragsförskott när barnet vistades hos båda sina föräldrar i stor omfattning (*FÖD 1988:23*). Målet rörde en 16-årig pojke som båda föräldrarna hade vårdnaden om. Pojken - som var kyrkobokförd hos modern - gick efter skoldagens slut hem till modern för att läsa läxor, umgås med sina yngre syskon och äta kvällsmålet. Han fick då samtidigt sina kläder tvättade och omsedda. Han syntes också ha förvarat huvuddelen av sina tillhörigheter hos modern. Mellan 20 och 25 nätter varje månad övernattade pojken hos sin far, där han också åt frukost innan han gick till skolan. Genom avtal hade bestämts att

modern skulle betala underhållsbidrag för sonen till dess han fyllt 18 år. Fadern begärde bidragsförskott för sonen.

Försäkringsöverdomstolen konstaterade inledningsvis att föräldrarna inte var ense om var barnet skulle anses bosatt under den i målet aktuella tiden. Vid sådant förhållande kunde, enligt domstolen, den omständigheten att barnet var kyrkobokfört hos endera föräldern inte tilläggas avgörande betydelse utan borde också andra omständigheter vägas in när det gällde att bedöma bosättningsfrågan. Enligt domstolens bedömning kunde pojken under den aktuella tiden inte anses ha varaktigt bott tillsammans med endast fadern. Han var därför inte berättigad till bidragsförskott.

Frågan om växelvis boende har också prövats i några icke refererade avgöranden.

Dom 1988-07-21 i mål 1034/86: Målet gällde en 7-årig flicka som föräldrarna hade gemensam vårdnad om. Bidragsförskott hade tidigare betalats ut i förhållande till fadern, men dragits in på grund av att barnet ansågs bo lika mycket hos båda föräldrarna. Barnet bodde i stor omfattning hos fadern. Modern arbetade i viss utsträckning kvällar och helger. Under en fyraveckorsperiod arbetade hon åtta kvällar och dessutom en dag varannan helg. Under de vardagar då modern arbetade vistades dottern dagtid hos dagmamma. Under kvällar och helger var det däremot fadern som tog hand om dottern, som också sov över hos honom de kvällar modern arbetade sent. Det hände även att dottern sov över hos fadern dessemellan. Barnet ansågs varaktigt bosatt endast hos modern. Bidragsförskott utgick därför. Domstolen fäste vid sin bedömning vikt vid att vistelserna hos fadern i huvudsak varit avhängiga moderns arbetsförhållanden och att modern syntes ha behållit det huvudsakliga ansvaret för dottern, såväl ekonomiskt som i vårdnadshänseende.

Dom 1990-08-13 i mål nr 83/87: Målet gällde frågan vid vilken tidpunkt en mor kunde anses ha flyttat från barnets far och huruvida sonen därefter varaktigt bott tillsammans med modern. Modern hävdade att hon och sonen sedan november 1984 inte bott tillsammans med fadern och att sonens vistelser hos fadern därefter - nästan varje helg, en eller två kvällar i veckan samt över nyår - föll inom ramen för normalt umgänge. Fadern uppgav å andra sidan att sonen till och med januari 1985 bott hos honom 40 procent av tiden och att vårdnaden om sonen varit delad. Enligt försäkringsrättens bedömning var omständigheterna i målet inte sådana att det *mot faderns bestridande* kunde sägas att barnet före februari 1985 varaktigt bott tillsammans med endast modern. Vid sådant förhållande skulle något bidragsförskott inte utgå för denna tid. Försäkringsöverdomstolen fann inte skäl att göra annan bedömning än försäkringsrätten. En ledamot var skiljaktig. Han ansåg att flyttningen skett i november 1984 och att sonens vistelse hos den bidragsansvarige efter separationen föll inom ramen för normalt umgänge eller utgjorde endast tillfälliga arrangemang samt framhöll att fadern inte heller genom att under dessa korta perioder ha varit tillsammans med

sonen försörjt denne. Sonen var därför berättigad till bidragsförskott från och med november 1984.

Rune Lavin har ställt sig kritisk till den fördelning av bevisbördan som implicit ligger i rättens uttryckssätt (Lavin, R., Gäst hos Försäkringsöverdomstolen, s. 155 och 156).

5 När kan varaktigt sammanboende anses föreligga mot parts nekande?

Dom 1983-05-10 i mål nr 1190/81: I detta mål fann försäkringsrätten och Försäkringsöverdomstolen att det av utredningen framgick att den bidragsansvariga föräldern varaktigt bodde tillsammans med barnen och att bidragsförskott således inte skulle lämnas. Modern hade tillerkänts vårdnaden om de tre barnen. Efter skilsmässan (maj 1978) hade paret fått ytterligare två barn tillsammans (juni 1979 och juli 1980). Modern uppgav att barnens far inte bodde tillsammans med henne men att han besökte henne nästan varje dag; besöken varade mellan fyra och fem timmar per dag och mannen hjälpte därvid till med barnen. Fadern hade uppgett att han bodde hos två bekanta. Den ena av dessa hävdade, liksom faderns övervakare, att fadern bodde hos boföräldern.

Dom 1985-01-22 i mål nr 1961 och 1962/83: Försäkringskassan beslutade att dra in bidragsförskottet efter det att uppgifter inkommit från en granne, som även var chef för kommunens familjerätssektion, om att föräldrarna och barnen sammanbodde. Grannen hade så gott som varje vardag sett eller hört fadern komma och gå till moderns lägenhet. I familjen fanns två döttrar. Vid äktenskapsskillnaden hade fadern erhållit vårdnaden om den ena dottern och modern fått vårdnaden om den andra. Vid vittnesförhör i försäkringsrätten uppgav en annan granne att han inte märkt någon skillnad i umgänget mellan föräldrarna och döttrarna före och efter skilsmässan. Moderns fästman uppgav att föräldrarna inte bott tillsammans efter det att han börjat sällskapa med henne ungefär ett halvt år efter det att kassan beslutat att inte lämna bidragsförskott. En övervakare till ett av moderns äldre barn hade den uppfattningen att föräldrarna inte bodde tillsammans, men att flickorna ibland sov över hos varandra. Försäkringsöverdomstolen fann att det mot föräldrarnas bestridande inte kunde anses framgå att döttrarna varaktigt sammanbott med resp. underhållsbidragsansvarig förälder.

Dom 1985-09-24 i mål nr 547/84: I en anonym anmälan till försäkringskassan uppgavs att den bidragsansvarige och boföräldern fått en lägenhet tillsammans. Den bidragsansvarige saknade fast bostadsadress. Boföräldern uppgav att hon var astmatiker och periodvis brukade få hjälp med barnet från den bidragsansvarige. Från socialbyrån inhämtades att byrån gjort ett antal hembesök hos boföräldern och att man där hade den uppfattningen att föräldrarna var vänner, att den bidragsansvarige ofta besökte boföräldern men att de inte var sammanboende. Försäkringsöverdomstolen fann att det - även om en del omständigheter

gick i motsatt riktning - inte mot boföräldrarnas bestridande genom omständigheterna *styrks* att barnafadern varaktigt sammanbott med barnet.

Dom 1985-10-22 i mål 2265/83, se avsnitt 1.

Dom 1986-05-14 i mål nr 674/83: Sedan kassan erhållit uppgifter som tydde på att boföräldern och den bidragsansvarige sammanbodde beslutades att bidragsförskottet för parets ettåriga barn skulle dras in från den 1 juli 1980 samt att förskott som utbetalats för tiden april-juni 1980 skulle återkrävas. De uppgifter kassan fått var att kommunen stoppat utbetalningen av bostadsbidrag efter det att boföräldern per telefon muntligen vidgått att hon bodde tillsammans med den bidragsansvarige. Det antecknades vidare att paret den 20 maj 1980 fått ytterligare ett barn tillsammans. I försäkringsrätten hävdade boföräldern att uppgiften om ett sammanboende hänförde sig till ett tillfälle då den bidragsansvarige vistades i hennes bostad för att passa parets son medan hon låg på sjukhus. Hon förnekade att hon vidgått att ett sammanboende förelegat. Försäkringsöverdomstolen fann i detta mål att omständigheterna var sådana att den bidragsansvarige fick anses varaktigt ha sammanbott med barnet under tiden april - juni 1980. Det bidragsförskott som uppburits under denna tid återkrävdes därför.

Dom 1986-07-22 i mål nr 1480/84: Föräldrarna hade sammanbott under graviditeten eftersom kvinnan var rädd för att få missfall. Enligt vad hon uppgav hade fadern inte bott hos henne efter barnets födelse. Han besökte emellertid dottern först i genomsnitt var fjortonde dag, varvid han stannade två eller tre dagar och sov över i gillestugan och senare - när modern fått avslag på ansökan om bidragsförskott - i genomsnitt två dagar per månad utan att sova över. Under en del av tiden hade den bidragsansvarige också haft sin post eftersänd till boföräldrarnas adress. Försäkringsöverdomstolen fann att det mot boföräldrarnas och den bidragsansvariges bestridande inte kunde anses *styrkt* att barnet varaktigt sammanbott med fadern. Bidragsförskott borde alltså beviljas.

Dom 1986-12-17 i mål nr 90/86: Fråga i målet var om barnet och den bidragsansvarige varaktigt bott tillsammans. Boföräldern uppgav att den bidragsansvarige var henne behjälplig genom att följa med henne vid vistelser utomhus, eftersom hon hade svårt att gå ut ensam på grund av sjukdom och att hon i gengäld hjälpte honom med vissa praktiska bestyr såsom tvätt. Det vitsordades också att de vanligtvis tillbringade en del av dagen tillsammans (enligt vad hon tidigare uppgett till kassan från ca kl. åtta på morgonen till halv åtta på kvällen) och att de brukade följa dottern till skolan och hämta henne därifrån varje dag. Boföräldern uppgav vidare att den bidragsansvarige inte brukade övernatta hos henne mer än någon gång i månaden och då som ett led i umgänget med barnet. En granne till boföräldern hade till kassan uppgett att föräldrarna bodde tillsammans; båda följde barnet till och från skolan på så sätt att den bidragsansvarige kom ut ur boföräldrarnas lägenhet om morgnarna och bådars röster hördes från lägenheten dygnet om.

Enligt Försäkringsöverdomstolen hade det genom utredningen i målet visserligen framkommit åtskilliga omständigheter som talade för att den bidragsansvarige varaktigt bott tillsammans med dottern under den i målet aktuella tiden. Vid en bedömning av samtliga omständigheter fann domstolen emellertid att det inte kunde anses att den bidragsansvarige varaktigt sammanbott med dottern under ifrågavarande tid.

Dom 1986-12-30 i mål nr 2132/83: Boföräldern uppgav att något sammanboende inte förekommit men att den bidragsansvarige besökt sin dotter, hjälp dem med praktiska saker i bostaden och haft nyttjanderätt till de stallbyggnader som tillhörde fastigheten. Enligt vad som uppgavs skulle den bidragsansvarige inte betalat några kostnader för boföräldern eller barnet eller på annat sätt deltagit i familjelivet på ett sådant sätt att förhållandet kunde betecknas som ett sammanboende. Att den bidragsansvarige haft sin post ställd till boföräldrarnas adress förklarades med att han under flera år bedrivit djuruppfödning på fastigheten och vistats där under den tid på dagen då brevutbärning skett. Mot boföräldrarnas och den bidragsansvariges bestridande fann Försäkringsöverdomstolen att det inte kunde anses framgå av utredningen att den bidragsansvarige under i målet aktuell tid sammanbott med barnet. Enligt utredningen bidrog han inte heller till kostnaderna för barnets underhåll. Barnet var därför berättigat till bidragsförskott.

Dom 1988-04-07 i mål 1806/86: Enligt försäkringskassan skulle vid husrannsakan i boföräldrarnas bostad ha framkommit att den bidragsansvarige var bosatt där och alltså bodde tillsammans med barnen. Bidragsförskottet till barnen drogs därför in. I försäkringsrätten återopades fotografier från den lägenhet där den bidragsansvarige påstods bo och skrifter från olika personer rörande hans bostadsförhållanden. Försäkringsrätten konstaterade att det av den utredning som presenterats i målet visserligen framkommit omständigheter och uppgifter som tydde på att den bidragsansvarige inte bott stadigvarande i sin lägenhet. Mot boföräldrarnas bestridande kunde emellertid den föreliggande utredningen inte anses visa att han varaktigt sammanbott med barnen. Det överklagade beslutet upphävdes därför. Försäkringsöverdomstolen ändrade inte domen.

Dom 1992-07-09 i mål nr 525/92: Målet gällde en man och en kvinna som hade fem barn tillsammans, varav fyra fötts (januari 1983, februari 1984, februari 1989 och maj 1991) efter den tidpunkt då sammanlevnaden - enligt vad som påstods - upphört (januari 1982). Två av barnen hade fötts efter äktenskapsskillnaden (september 1984). Av utredningen i målet framgick att den bidragsansvarige sedan flera år tillbringat sin dygnsvila och övrig tid på tre olika platser; föräldragården, sin mors bostad och före detta hustruns bostad. Enligt vad den före detta hustrun uppgav hade den bidragsansvarige varit arbetslös i stor utsträckning och därmed haft möjlighet att besöka familjen regelbundet. Enligt vad som påstods skulle han besöka familjen cirka en gång i månaden och i genomsnitt stanna två till tre dagar vid varje tillfälle.

Att den bidragsansvarige varit kyrkobokförd på föräldragården ansågs inte kunna tillmätas någon avgörande betydelse vid prövningen eftersom gården inte var vinterbonad och inte, sett över tiden, utgjort hans huvudsakliga vistelseort. Inte heller anknytningen till moderns bostad bedömdes ha varit särskilt stor. Vad gällde vistelserna i den före detta hustruns bostad gjorde domstolen den bedömningen att de varit frekventa och att omständigheterna talade för att de inte enbart haft till syfte att träffa barnen. Vid en sammantagen bedömning av dessa och övriga förhållanden fann Försäkringsöverdomstolen att den bidragsansvarige fick anses ha varaktigt bott tillsammans med sina barn under aktuell tid. Försäkringskassans beslut att bidragsförskott inte skulle utgå fastställdes därför.

En ledamot var skiljaktig och ansåg att de besök den bidragsansvarige gjort hos sin f.d. hustru för att träffa barnen inte kunde anses ha inneburit att han blivit sammanboende med dem.

Bilaga 12

Erfarenheterna av försäkringskassornas medverkan vid avtal om underhållsbidrag till barn, m.m.

1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att redovisa erfarenheterna av försäkringskassornas verksamhet med att bistå enskilda vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag till barn. Detta görs i denna bilaga.

Underhållsbidrag fastställs genom avtal eller domstols dom.

Första gången kassorna började hjälpa enskilda med att räkna ut och träffa avtal om underhållsbidrag var i mitten av 1980-talet. Härefter har verksamheten byggts ut och det är i dag 15 försäkringskassor i landet som har regeringens medgivande att i samarbete med kommunerna biträda enskilda med att fastställa och jämka underhållsbidrag till barn.

Verksamheten på kassorna har alltså inte den innebörden att kassorna har tagit över domstolarnas beslutanderätt i underhållsfrågor. Kan någon frivillig överenskommelse inte nås måste underhållsbidraget fastställas av allmän domstol.

2 Försöksverksamheten budgetåren 1985/86 och 1986/87

RFV tilldelade under de nämnda budgetåren fyra försäkringskassor, nämligen Jönköpings läns allmänna försäkringskassa, Kalmar läns allmänna försäkringskassa, Örebro läns allmänna försäkringskassa och Göteborgs läns allmänna försäkringskassa, särskilda projektmedel för att finansiera en försöksverksamhet hos kassorna. Försöksverksamheten bestod bl.a. i att kassorna skulle hjälpa till att fastställa och jämka underhållsbidrag till barn i främst bidragsförskottsären-

den.

Försöken syftade i första hand till att undersöka om försäkringskassornas medverkan vid avtal om underhållsbidrag kunde innebära

- att dubbelarbetet hos försäkringskassorna och andra berörda minskade,
- att handläggningstiden för nya och jämkade avtal minskade och att därmed även en bättre anpassning till den bidragsansvariges betalningsförmåga uppnåddes,
- att servicen till föräldrarna ökade genom att färre samhällsorgan behövde kopplas in.

Kassorna redovisade resultaten och erfarenheterna av projekten i rapporter. I 1987 års underhållsbidragskommittés betänkande "Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn" redogörs sammanfattningsvis för de gjorda utvärderingarna av försöksverksamheten på de fyra kassorna (SOU 1990:8 s. 451--59). Kassorna skickade också ut en gemensam enkät till de föräldrar som berördes av försöket. Resultatet av denna enkätundersökning - som besvarades av 849 föräldrar - redovisas kort i betänkandet (s. 459 och 460). I dessa delar hänvisas till betänkandet.

RFV anförde i en promemoria om försöksprojekten som fogades till en skrivelse till Socialdepartementet den 16 juni 1987 (dnr GD 145/87) sammanfattningsvis bl.a. följande om försöksverksamheten.

Försöksverksamheten tyder på att handläggningen av underhållsbidrag mycket väl lämpar sig för försäkringskassorna. Vidare tyder försöken på att en vinst för samhället skulle uppnås. Detta beror på att kassorna redan har tillgång till en stor del av den information som behövs. Dessutom bortfaller ett visst dubbelarbete.

I promemorian uttalade verket att projektresultaten tydde på att handläggningen blir effektivare om kassorna medverkar vid förstagångsfastställelser och jämkningar (dubbelarbete med datainsamling försvinner, behovet av underhandskontakter faller bort i de flesta fall och diskussionen lokaliseras till en instans). RFV framhöll vidare att kassan inte behövde pröva skäligheten av de bestämda underhållsbidragen, vilket enligt rapporten från Örebrokassan skulle betyda en ungefär tio-procentig besparing i förstagångsfastställelsefallen och en besparing på mellan 20 och 50 procent i jämningsärendena.

Verket anförde vidare i sin bedömning att resultaten från alla fyra projekten visade att genomströmningstiden för ett ärende minskade när handläggningen gjordes på kassan. I t.ex. tättortsområdet Göteborg var den genomsnittliga genomströmningstiden 213 dagar hos advokat och 204 dagar på familjerätten jämfört med 117 dagar på försäkringskassan. Att genomströmningstiden minskade berodde, enligt RFV, inte minst på att ärendena får en högre prioritet på kassorna som har ett viktigt eget intresse i att avtal upprättas så snabbt som

möjligt.

Verket fortsatte härefter.

En kortare genomströmningstid med arbetet samlat på en försäkringskassan innebär i sig att den bidragsskyldige får en bättre anpassning av underhållsbidraget till betalningsförmågan. - - - En snabb höjning av ett underhållsbidrag som bedöms vara för lågt ger en vinst till samhället. En snabb sänkning av ett underhållsbidrag som är för högt ger en vinst till individen. Naturligtvis förbättras även kassans kravarbete av en snabbare anpassning av bidraget till betalningsförmågan.

En viktig fråga är om kvaliteten i handläggningen av ärenden förändras i kassamodellen. Här finns flera viktiga aspekter. Bland dessa var att det rådde osäkerhet i utgångsläget om omfattningen av ärenden som krävde socialt råd eller hjälp av ett eller annat slag. Försöken visar att dessa fall utgör en mycket liten andel av samtliga fall. Intressant i detta sammanhang är Örebrokassans projekt där socialsekreterare från kommunen deltog i en första etapp. Där fann man att bara 3 fall av 1 000 behövde hänvisas till social rådgivning.

Den enkät som har besvarats av ett urval av de berörda föräldrarna från samtliga kassaområden visar bland annat att flertalet (ca 84 %) inom samtliga kassaområden inte hade behov av att tala om problem med umgänge, vårdnad och andra sociala problem. Detta tyder sålunda på att ett nära samband mellan att biträda föräldrar med att fastställa underhållsbidrag och socialt behandlingsarbete finns i mycket begränsad utsträckning. Skulle försäkringskassorna i en framtid få ett ökat ansvar för underhållsbidragen bör dessa föräldrar naturligtvis hänvisas till hjälp inom socialtjänsten, vilket var också den modell som tillämpades i projektet.

Försäkringskassans personal uppger att de anser sig ha tillräcklig kompetens men att utbildning på området trots allt vore önskvärt om verksamheten skulle permanentas.

En annan kvalitetsaspekt har att göra med de fastställda beloppen. - - - Sammantaget fanns inget som tydde på att kassan skulle ha en annorlunda bedömning än de andra myndigheterna.

Kassornas intervjuundersökning tyder på att föräldrarna var i stort sett nöjd med kassans medverkan.

För att kunna följa arbetet i försöksprojektet, ställde Socialstyrelsen ett antal frågor till de socialnämnder som berördes. Avsikten var att se hur projektet påverkade nämndernas arbete. Socialstyrelsens frågor rörde verksamheten dels vid tiden före projektet, dels tiden under pågående projekt. I en promemoria av den 13 oktober 1987 redovisar styrelsen svaren översiktligt (4248-179/85).

Vad gällde tiden före projektet ställdes frågor om bl.a. arbetsfördelningen. Fyra kommuner uppgav att förstagångsfastställelserna från början till slut

handlades av socialsekreterare/familjerättssekreterare. I två av dessa kommuner tog kontorister jämningsärenden. I fyra kommuner fullgjorde kontorister alla arbetsuppgifter beträffande underhållsbidrag och i en nämnd "de flesta" arbetsuppgifter. Vid en nämnd gjorde kontornisten allt förarbete medan familjerättssekreteraren gjorde bedömningen och medverkade vid avtalets upprättande. I en kommun delade familjerättssekreteraren och kontornisten på ärendena.

Svaren gav vidare vid handen att nämnderna mycket sällan väcker talan i underhållsbidragsärendena.

På frågan hur kontakt togs med försäkringskassan i de fall bidragsförskott var aktuellt, svarade de flesta nämnder att de hade telefonkontakt med kassan under handläggningen för att diskutera ärendet så att man var överens om bedömningar osv. Socialstyrelsen konstaterar i promemorian att det alltså inte är de inblandade parterna som i de flesta fall har kontakt med två myndigheter utan de två myndigheterna sinsemellan.

Vad gällde projektiden var socialnämnderna oroade över att sociala frågor och problem t.ex. om umgänge inte uppmärksammas hos kassorna. Det framhölls att dessa frågor kommer upp i ett naturligt sammanhang när föräldrarna har kontakt med socialnämnden för att skriva underhållsavtal. Socialstyrelsen kunde tyvärr inte få fram uppgifter om hur ofta försäkringskassorna hänvisat till socialnämnden för diskussioner om t.ex. umgänge och vårdnad.

Generellt sett ansåg nämnderna att samarbetet med kassorna hade fungerat bra under projektets gång.

Socialstyrelsen var även intresserad av att få veta vad socialnämnderna använde de frigjorda resurserna till när kassan tog över en del av arbetet med underhållsbidragsärendena. Kommunerna hade dock inte märkt av några frigjorda resurser i någon större utsträckning. Tre nämnder angav att de använt de frigjorda resurserna till annat arbete inom familjerätten och en nämnd uppgav att den använt resurserna till arbete inom barnomsorgen.

Beträffande socialnämndernas kommentarer till projektet anförs följande i promemorian.

Socialnämndernas kommentarer till projektet är skiftande. Genomgående anser de nämnder som gjort några kommentarer att projektet fungerat smidigt. Man har inte upplevt att det varit svårt för människor att vända sig till försäkringskassan. En nämnd säger att parter bör få ha möjlighet att vända sig till mer än en myndighet. Det bör dock inte vara samma myndighet som beräknar underhållsbidrag och beviljar bidragsförskott.

Någon socialnämnd har upplevt att ett visst dubbelarbete har undvikits när kassan fastställt underhållsbidrag. Men nämnden anser att den även i fortsättningen bör ha kvar förstagångsfastställelser vid faderskap och separationer. Det är då umgänces- och vårdnadsfrågor behöver diskuteras. Vid jämkningar och 18-årsavtal är det huvudsakligen ekonomiska frågor och rent beräkningsarbete där kassan kan vara lämpligare. - - -

Som ett komplement till det av kassorna redovisade resultatet gjorde 1987 års underhållsbidragskommitté en enkätundersökning avseende socialförvaltningarnas nuvarande medverkan vid fastställande av underhållsbidrag. I betänkandet Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn, del III (SOU 1990:48 s. 90-94 och bilaga 3 till betänkandet) finns en redogörelse för svaren.

3 Fortsatt verksamhet inom ramen för kassornas avgiftsfinansierade verksamhet

3.1 Inledning

Ett fortsatt samarbete mellan kommunerna och försäkringskassorna har kommit till stånd efter den inledande försöksverksamheten.

I dag har 15 försäkringskassor regeringens medgivande att i samarbete med kommunerna biträda föräldrar med att fastställa eller jämka underhållsbidrag till barn. Dessa kassor får också ta ut ersättning för detta av kommunerna. Regeringens medgivanden gäller endast för viss tid. Därefter måste medgivandena förnyas om verksamheten skall fortsätta.

Regeringens medgivande ger inte försäkringskassorna någon möjlighet att ta över socialnämnds rätt att i domstol föra barns talan enligt 7 kap. 14 § första stycket FB.

De redogörelser för försäkringskassornas försöksverksamhet som tagits upp i avsnitt 2 avser förhållandena vid mitten av 1980-talet. Verksamheten har emellertid fortsatt därefter. Den i dag pågående verksamheten på kassorna med att biträda vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag till barn kommer i det följande att beskrivas utifrån skriftligt material och utredningens egna kontakter med personer verksamma på försäkringskassorna och kommunerna.

3.2 Örebrokassans projektrapport november 1989

Örebro läns allmänna försäkringskassa har i en projektrapport i november 1989 gjort en utvärdering av den fortsatta försöksverksamheten, som endast omfattade jämningsärenden. Den andra utvärderingen bekräftar de positiva resultaten från den första utvärderingen.

Totalt handlades 838 ärenden under tiden januari 1987 t.o.m. juni 1989. I nästan 55 procent av ärendena upprättades avtal. Den vanligaste orsaken till att avtal inte upprättades var att underhållsbidraget bedömdes som skäligt (drygt 20 procent av alla ärenden). I omkring 14 procent av ärendena var anledningen till att något avtal inte träffades att den ena föräldern inte alls medverkade eller att föräldrarna inte kunde komma överens om underhållsbidragets storlek.

I endast 1,3 procent av ärendena hänvisades någon av föräldrarna till annan myndighet för vidare rådgivning eller bearbetning av psykosociala problem.

I de allra flesta ärenden (nästan 85 procent) besökte varken den bidragsansvarige eller boföräldern försäkringskassan i samband med utredningen om underhållsbidraget.

Genomloppstiden, dvs. tiden från den första kontakten och till dess ärendet avslutats, var i genomsnitt 2,5 månader (83 dagar för höjningsärenden och 65 dagar för sänkingsärenden). 93 procent av höjningsärendena och 96 procent av sänkingsärendena avslutades inom sex månader. Den totala tidsåtgången per ärende uppgick på kassorna till ungefär 4,5 timmar.

Försäkringskassans personal ansåg att försöksverksamheten fungerat bra eller mycket bra. Bl.a. framhölls

- att handläggningen blivit snabbare - och kravverksamheten därmed effektivare - främst eftersom många av de uppgifter som behövts funnits tillgängliga på kassorna och att den partsberoende tidsåtgången (t.ex. tiden från det att föräldrarna hänvisats till familjerätten till dess de faktiskt tog kontakt med den) fallit bort,
- att dubbelarbete mellan försäkringskassa och kommun undvikits (beräknades uppgå till i genomsnitt mellan en och två timmar per ärende),
- att det är en fördel att kraveftergifts- och jämningsutredningarna kan göras parallellt (tidsbesparande för kassan eftersom de uppgifter som behövs till stor del är desamma och eftersom antalet eftergiftsärenden kan antas minska om underhållsbidraget, när skäl härtill föreligger, kan jämkas snabbt - en fördel för den bidragsansvarige att få hjälp med båda delarna samtidigt och därefter kunna börja på nytt med skulden reglerad och ett underhållsbidrag som är anpassat till den aktuella förmågan),
- enklare för föräldrarna att handläggningen av bidragsförskott och biträde med jämningsavtal ligger på *en* myndighet.

Personalen gjorde också den bedömningen att de hade tillräcklig kompetens för att räkna ut och medverka till avtal om underhållsbidrag.

Av rapporten framgår vidare att nästan alla de föräldrar som fick hjälp med avtal av kommunens familjerättsgrupp under första halvåret 1985 hade kontakt med försäkringskassan angående bidragsförskott (98%). Det förelåg alltså en mycket stark koppling mellan kommunens arbete med underhållsbidrag och försäkringskassans bidragsförskottshandläggning.

Från diskussionsträffar mellan kommunens och försäkringskassornas personal noteras att kommunens handläggare inte upplevt att överflyttningen av arbetet med jämningsärenden inneburit några nackdelar för den övriga verksamheten vid familjerätten. I arbetet med förstagångsfastställelser såg familjerättens personal emellertid en möjlighet att komma i kontakt med personer med separationsproblem och möjlighet att erbjuda hjälp som dessa personer annars kanske inte skulle ha förmåga att efterfråga.

Svaren på en postenkät till föräldrar i ärenden som avslutats under april t.o.m. augusti 1989 gav följande bild.

- de flesta - 63 procent - av föräldrarna var nöjda eller mycket nöjda och 15 procent var missnöjda eller mycket missnöjda med kassans arbete med underhållsbidragen och kontakten med kassan,
- inställningen var starkt kopplad till om den tillfrågade var nöjd eller missnöjd med underhållsbidragets storlek,
- 2 av 3 föräldrar var nöjda med handläggningstiden,
- en större andel boföräldrar (72 %) än bidragsansvariga (50,1 %) var nöjda eller mycket nöjda,
- drygt åtta av tio föräldrar uppgav att de inte haft behov av att prata om vårdnads- eller umgängesproblem,
- omkring hälften av föräldrarna uppgav att de i samband med underhållsfrågan även diskuterat frågor kring betalning av underhållsbidrag,
- frågor om bidragsförskott diskuterades i omkring fyra av tio fall och i omkring ett av tio fall kom diskussionen in på andra försäkringskassefrågor,
- drygt hälften av föräldrarna skulle ånyo vända sig till kassan om de behövde hjälp med ett underhållsavtal.

En majoritet av de föräldrar som hade synpunkter på var uppgiften att hjälpa till att beräkna underhållsbidrag och skriva underhållsavtal borde ligga ansåg att den borde ligga på försäkringskassan i stället för som normalt på kommunens socialbyråer/familjerätter eller hos advokat. Den viktigaste orsaken till detta svar var att det var enklare att *en* myndighet skötte det ekonomiska.

3.3 Material infordrat genom RFV

För att få en bild av verksamheten i dag har utredningen i oktober och november 1993 genom RFV tagit in material från de kassor som hade en pågående verksamhet; statistikuppgifter, uppföljnings- och utvärderingsrapporter m.m.

Redovisningen bygger på det insända materialet och vad som där sägs. Utredningens syn på verksamheten redovisas i kapitel 7 i betänkandet.

Verksamheten på kassorna har också tagits upp i bl.a. tidningen Social Försäkring (nr 10 år 1994).

Kopparbergs läns allmänna försäkringskassa

Verksamheten bedrivs sedan april månad 1990 vid kontoret i Falun. Försäkringskassan tog då över ärenden om jämkningar av underhållsbidrag och ärenden om fastställande av underhållsbidrag till barn över 18 år från Falu kommun. Från och med januari 1993 handlägger kassan även förstagångsfastställelser, med undantag av sådana ärenden där faderskapsfastställelse pågår.

Inga speciella utbildningsinsatser har genomförts. Den bedömningen har gjorts

att personalen genom kunskaper i bidragsförskottshandläggning har gedigna kunskaper om beräkning av underhållsbidrag.

Under tiden april 1990 - oktober 1991 upprättade kassan 178 underhållsavtal. Under denna period blev 61 procent av jämningsavtalen och 68 procent av 18-årsavtalen klara inom tre månader.

Under perioden januari 1993 - augusti 1993 upprättades 120 avtal. Under denna period blev 74 procent av förstagångsavtalen, 62 procent av jämningsavtalen och 87 procent av 18-års avtalen klara inom tre månader.

Handläggningstiderna hos kommunen uppgick oftast till minst tre månader för fastställelseärenden och minst sex månader för jämningsärenden. De långa handläggningstiderna var också anledningen till att kassan hösten 1989 tog den kontakt med kommunen som ledde till att verksamheten startade.

Som fördelar med kassans medverkan nämns bl.a.

- att föräldrarna endast behöver ha kontakt med *en* myndighet,
- kortare handläggningstider och därmed mindre skulder för underhållsbidrag när bidraget väl fastställs, vilket i sin tur får till följd att betalningsviljan ökar,
- att dubbelarbete (kassan - kommunen) undviks.

Några nackdelar har inte upplevts. All personal som engagerats i arbetet är mycket nöjd. Sammanfattningsvis ställer sig kassan mycket positiv till arbetet med att medverka vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag. Klara rationaliseringsvinster kan konstateras.

Värmlands läns allmänna försäkringskassa

Sedan den 1 december 1990 har lokalkontoret i Grums medverkat vid upprättande av underhållsavtal (förstagångsfastställelser när föräldrarna är ogifta och då bidragsförskott beviljas, jämkningar och 18-årsavtal då bidragsförskott resp. förlängt bidragsförskott utbetalas).

En utvärdering som gjordes efter ett år gav vid handen att handläggningstiderna förkortats och låg på omkring en månad jämfört med drygt ett år hos kommunen. Handläggningstiden på kassan är, efter ytterligare två års arbete, oförändrad. Arbetstiden per ärende uppgår till knappt tre timmar.

Någon särskild utbildning har det inte funnits behov av. Däremot hade man en halv dags genomgång av rutiner och samarbetsfrågor inför övertagandet och genomfördes två avstämningsmöten med socialförvaltningen under 1991.

De uppföljningar av bidrags- och kravverksamheten som gjorts vid Grumskonkoret tyder på att verksamheten påverkar övrig handläggning positivt.

De fördelar som nämns är att

- underhållsavtalen blir klara snabbt vilket leder till att kravverksamheten kan komma igång tidigare och innan de bidragsansvariga hunnit få några retro-

- aktiva skulder eller endast har fått mindre skulder (den genomsnittliga skulden i kassaärendena uppgick under det första året till endast 843 kr),
- dubbelarbete med bl.a. beräkning av underhållsbidrag undviks mellan kassan och socialförvaltningen och
 - "onödiga" bidragsförskott har kunnat undvikas eftersom direktkontakten med föräldrarna i vissa fall lett till att den bidragsansvarige betalar underhållsbidraget direkt till boföräldern.

Några nackdelar har man inte funnit.

I en utvärdering som gjordes i december 1991 nämns att föräldrarna i flera fall har uttryckt sig positivt om verksamheten, dels för att de snabbt får besked, dels för att kassan har högre tillgänglighet än socialförvaltningen.

Sammanfattningsvis anses att upprättande av avtal är en mycket lämplig arbetsuppgift för kassorna.

Kristianstads läns allmänna försäkringskassa

Försäkringskassan i Kristianstad har biträtt med att fastställa och jämkä underhållsbidrag till barn

- sedan den 1 april 1991 i samarbete med Kristianstads kommun,
- under tiden den 1 februari - den 31 december 1992 i samarbete med Hässleholms kommun och
- sedan den 1 april 1993 i samarbete med Klippans kommun.

I de kommuner där man på grund av resursbrist inte hunnit med att fastställa och jämkä underhållsbidrag och handläggningstiderna blivit mellan ett och två år har Kristianstadskassan verkat för att kommunerna skall flytta över arbetsuppgiften till kassan. Fyra kommuner valde att överlämna avtalsskrivningen till advokat. Hässleholms kommun valde att göra så år 1993 trots att kommunen var mycket nöjd med kassans verksamhet under år 1992. Det var ekonomiska skäl som styrde beslutet. I de kommuner som överlämnat uppgiften till advokat kommer kostnaderna, enligt kassan, att mer än femdubblas, men kostnaderna drabbar då i stället staten - genom rättshjälpen - och den enskilde medborgaren.

Kassan har inriktat sig på en handläggningstid av högst tre månader. Samtidigt har avlastningen på familjerätten medfört att handläggningstiden där har kunnat förkortas.

Övertagandet föregicks av en halv dags utbildning tillsammans med kommunens handläggare. Bidragshandläggarna har redan hög kompetens med avseende på de regler som gäller vid beräkning av underhållsbidrag. Detta på grund av att kassan i samband med ansökan om bidragsförskott bedömer om det fastställda underhållsbidraget understiger vad den bidragsansvarige bör erlægga i bidrag, ofta lämnar besked till advokater och informerar enskilda om vilka regler som gäller vid beräkning av underhållsbidrag, m.m.

Följande fördelar med verksamheten nämns

- att underhållsbidragen kan fastställas snabbare, vilket minskar de retroaktiva skulderna och leder till en snabbare debitering och därmed ökad inbetalningsgrad,
- bättre service till kommuninvånarna som slipper vända sig till två myndigheter,
- snabbare jämkning av för lågt fastställda underhållsbidrag vilket medför minskade utgifter för bidragsförskott och alltså samhällsekonomiska vinster,
- att dubbelarbete undviks,
- att det är lättare för kassan att i bidragsförskottsärenden bedöma skäligheten av underhållsbidragen.

En uppföljning avseende Hässleholms kommun för tiden 1 februari - 31 oktober 1992 gav följande resultat. Kassan övertog 100 ärenden från kommunen. Under de nio månaderna kom 204 nya ärenden in till kassan. I de nya ärendena upprättades avtal i 89 ärenden. I tio ärenden vägrade den bidragsansvarige att gå med på föreslaget avtal och i tre fall lät sig den bidragsansvarige inte avhöra. I tre fall uppmanades den bidragsansvarige att vända sig till advokat eftersom boföräldern inte vill medverka till en sänkning av underhållsbidraget. I 49 ärenden saknade den bidragsansvarige förmåga/fanns det inte skäl för jämkning. Den genomsnittliga handläggningstiden uppgick till tre timmar per ärende.

I Kristianstads kommun aktualiserades 110 ärenden hos kassan under tiden den 1 april - den 30 september 1991. Antalet ärenden i balans som övertogs från kommunen uppgick till 103. Under perioden kom avtal till stånd i totalt 71 ärenden. 112 ärenden godtog den bidragsansvarige inte föreslaget underhållsbidrag eller vägrade han eller hon att medverka. Fyra bidragsansvariga uppmanades att vända sig till advokat eftersom boföräldern inte medverkade till en sänkning av underhållsbidraget.

Örebro läns allmänna försäkringskassa

Handläggningen av jämningsärenden ligger sedan den 1 oktober 1990 på lokalkontoren i Örebro. Sedan den 1 juli 1993 handlägger lokalkontoret i Hällefors såväl förstagångsfastställelser som jämkningar.

Kontoren nämner bl.a. följande fördelar med kassans medverkan

- kortare handläggningstider än hos kommun/advokat och därmed mindre retroaktiva skulder,
- enklare/effektivare prövning av rätten till bidragsförskott med eventuell nedläggning eller indragning av bidragsförskottet,
- enklare för de enskilda att frågorna om underhållsbidrag och bidragsförskott handläggs vid samma myndighet.

Att avtalsskrivning, beviljande av bidragsförskott och verksamheten med återkrav gentemot den bidragsansvarige handläggs av samma tjänsteman upplevs inte som så svårt i praktiken men kan - enligt personalen - naturligtvis ibland upplevas som en maktfullkomlighet från "kundperspektivet". Handläggarna frågar sig också vilken kompetens som kommer att finnas kvar hos advokater och domstolar om de i framtiden endast skulle handlägga de ärenden som kassan "misslyckas med". Personalen är också orolig för att verksamheten inte kommer att värderas och resursberäknas på samma sätt som i dag om biträde vid beräkning av underhållsbidrag och avtalsskrivning blir en ordinarie arbetsuppgift vid kassorna.

Hällefors kommun gjorde i november 1993 en enkätundersökning bland enskilda som haft kontakt med försäkringskassan i Hällefors angående fastställande eller jämkning av underhållsbidrag till barn. Enkäten skickades ut till 50 personer och 32 personer besvarade den (12 bidragsansvariga och 20 boföräldrar). 31 personer uppgav att de var mycket nöjda eller ganska nöjda med kassans bemötande och att de fått svar på sina frågor (helt eller delvis). Av de som besvarade enkäten hade 20 personer haft kontakt med socialkontoret angående underhållsbidrag tidigare. På frågan hur det var att ha kontakt med kassan i stället svarade tio att det var bättre eller mycket bättre och sju att det inte var någon skillnad. Sju av de tillfrågade lämnade egna synpunkter. Där nämns bl.a. fördelen att endast behöva vända sig till *en* instans vad gäller underhållsbidrag och bidragsförskott och att det känns lättare att vända sig till försäkringskassan än att vända sig till socialförvaltningen. Den snabbare handläggningen nämns också som en fördel.

Stockholms läns allmänna försäkringskassa

I Stockholms län omfattar verksamheten med biträde vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag lokalkontoren i Nacka och Vallentuna.

Vad gäller Nacka kommun påbörjades verksamheten den 1 oktober 1992 och den skall i första hand fortsätta t.o.m. december 1994.

Sedan övertagandet och fram till oktober 1994 har kontoret i Nacka handlagt 430 ärenden, varav 403 avslutats vid redovisningstillfället i oktober 1994 (203 förstagångsfastställelser, 28 höjningar, 82 sänkningar och 89 18-års avtal). Den genomsnittliga handläggningstiden uppgår till drygt två månader.

Personalen tycker att verksamheten är intressant och stimulerande. Handläggarna upplever att de kommer närmare föräldrarna och får en bättre helhetsbild av deras situation.

Vid utlandsavdelningen har man under budgetåren 1992/93 och 1993/94 prövat att få underhållsbidragen fastställda i den bidragsansvariga förälderns boställsland. Projektet har omfattat 55 ärenden i Australien, Schweiz, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland, USA och Österrike. En beskrivning av

projektet finns i rapporten "Att fastställa underhållsbidrag i utlandet" från kassan.

Södermanlands läns allmänna försäkringskassa

I Södermanlands län pågår verksamheten med att biträda vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag vid två lokalkontor, Gnesta och Trosa, sedan januari 1992.

Vid lokalkontoret i Trosa handlades 53 ärenden under år 1992 och 56 ärenden under de första nio månaderna av år 1993.

Som fördelar med verksamheten nämns

- att dubbelarbete undviks mellan kassa och kommun,
- bättre service åt allmänheten och
- kortare handläggningstider.

Lokalkontoren ser inga nackdelar med verksamheten. Den dubbla roll som tjänstemännen får i dessa ärenden upplevs inte som besvärande.

Innan verksamheten påbörjades gjordes ett studiebesök vid lokalkontoret i Grums där verksamheten med avtalsskrivning redan pågick. Någon särskild utbildning för kassornas handläggare har inte anordnats. Riktlinjer för beräkning av underhållsbidrag ingår i den vanliga utbildningen för bidragshandläggare.

Hallands läns allmänna försäkringskassa

I Hallands län har lokalkontoret i Hyltebruk sedan maj månad 1991 övertagit kommunens uppgifter med att fastställa och jämka underhållsbidrag. Kontoret upplever försöket som mycket positivt och framhåller att kontakten med den bidragsansvarige leder till högre inbetalningsgrad och färre indrivningsärenden. 67 procent av ärendena avslutas inom tre månader.

Den som är huvudansvarig för verksamheten på kassan har bl.a. läst tio poäng i familjerätt och tio poäng i socialförsäkringsrätt.

Jönköpings läns allmänna försäkringskassa

Jönköpings läns allmänna försäkringskassa har sedan oktober 1985 i samarbete med Aneby kommun biträtt vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag.

I samband med försöksverksamheten 1985/86 utbildades berörd personal i de regler i föräldrabalken som avser underhållsbidrag. Eftersom samma personal fortfarande arbetar med bidragsärenden har inget behov av ytterligare utbildning förelegat. Däremot har all personal inom bidragsområdet i Jönköpings län fått fortlöpande information och utbildning inom ämnesområdet.

Under perioden juli 1992 - juni 1993 fastställdes underhållsbidrag för 55 barn i kommunen.

Som fördelar nämns

- att föräldrarna endast behöver lämna uppgifter om de ekonomiska förhållandena till ett organ,
- att kassans engagemang redan i samband med fastställelser skapar möjlighet att påverka den bidragsansvarige att betala underhållsbidraget direkt till boföräldern,
- att kravverksamheten mot den bidragsansvarige kan effektiviseras.

Kassan pekar på att rollen att fastställa underhållsbidrag ökar kravet på kunskaper i frågor som rör föräldrabalken.

Älvsborgs läns allmänna försäkringskassa

Sedan 1991 har kassans lokalkontor i Svenljunga övertagit handläggningen av ärenden om underhållsbidrag till barn (fastställelser och jämkningar) bosatta i Svenljunga kommun.

Under budgetåret 1992/93 upprättades underhållsavtal för 50 barn. Handläggningstiden för fastställelseärenden är 30,04 dagar och för jämkningsärenden 76,8 dagar. Den genomsnittliga handläggningstiden är 38,39 dagar. Någon mätning av handläggningstiderna hos kommunen före kassans övertagande finns inte. Kommunens handläggningstid var dock oftast flera månader upp till ett år.

Kassan har från övertagandet hjälpt både ogifta och gifta föräldrar. Detta för att underhållsbidragen skall fastställas snabbt och stora retroaktiva skulder undvikas.

Kontoret har enbart positiva erfarenheter av arbetet.

Älvsborgskassan har tillsammans med Rättsvetenskapliga institutionen vid Handelshögskolan i Göteborg under våren 1993 genomfört en högskoleutbildning om fem poäng i familjerätt för 27 anställda. Ny kurs planeras.

Kalmar läns allmänna försäkringskassa

Verksamheten med att teckna avtal om underhållsbidrag bedrivs vid tre kontor; Kalmar, Emmaboda och Högsby.

Övertagandet har inte föregåtts av någon direkt utbildning. Bidragspersonalen hade vid övertagandet lång erfarenhet av hur underhållsbidrag beräknas och vana vid de frågor som uppkommer i dessa ärenden.

Som fördelar nämner kontoren bl.a.

- att den bidragsansvarige känner större delaktighet i ärendet,
- att kassan lättare får in uppgifter för beräkningen och också har tillgång till uppgifter via egna register,
- att handläggningstiderna är kortare,
- bättre service genom att både bidragsförskottet och underhållsbidraget kan handläggas på kontoret och att

- integrerad avtalsskrivning ger större andel direktbetalningar.

Kontoren uppger att det blir allt vanligare att gifta föräldrar vill ha kassans hjälp med att upprätta avtal. Ett av skälen för detta anges vara att det är dyrt att anlita advokat. I de ärenden där kassan haft intresse av att ett underhållsbidrag fastställs har kontoren bistått även föräldrar som är eller har varit gifta med varandra. Att endast bistå föräldrar som är ogifta anser kontoren är svårt. Det är besvärligt att förklara för gifta varför kassan helt gratis bistår de ogifta, medan de gifta hänvisas till advokat.

3.4 Möte med familjerättshandläggare

3.4.1 Stockholmsområdet

Vid ett sammanträffande den särskilda utredaren och sekreteraren hade med familjerättshandläggare i Stockholms kommun och dess södra kranskommuner i mars 1994 diskuterades bl.a. för- och nackdelar med att lägga uppgiften att biträda enskilda med avtal om underhållsbidrag på försäkringskassorna.

I huvuddelen av de kommuner som var närvarande vid sammanträdet arbetade vissa handläggare med underhållsbidrag och vissa med umgänges- och vårdnadsfrågor. Vid behov hänvisades föräldern vidare. Detta system ansågs fungera bra. Många ansåg att det var en fördel att slippa diskussioner om pengar när vårdnad och umgänge diskuteras med föräldrarna.

Ingen av de närvarande kommunerna bistod föräldrar som är eller har varit gifta med varandra med att räkna ut och träffa avtal om underhållsbidrag. Enligt vad som uppgavs finns det emellertid ett stort tryck från denna grupp att få hjälp av kommunen och tjänstemännen ansåg att det var svårt att förklara varför kommunen inte ställer upp för dem. Stor enighet rådde om att någon skillnad inte borde göras mellan olika grupper; alla som behöver hjälp borde få det.

Vad gällde frågan om vilket organ som i framtiden bör ha hand om rådgivningen och biträda vid avtalsskrivning rådde delade meningar och osäkerhet. Det framfördes en oro för att försäkringskassan för att "dra in pengar" till det allmänna kan bli för fiskal och behovet av en social syn poängterades. Vidare framhölls att handläggningstiderna på kassorna kan komma att öka om kassorna tar över alla ärenden om underhållsbidrag.

Familjerättshandläggare från Nacka kommun med erfarenhet av medverkan av kassan vid fastställande och jämkning av underhållsbidrag uppgav att denna verksamhet fungerade mycket bra; Nacka kommun och kassan har ett nära samarbete och vid behov hänvisar kassan föräldrarna till socialförvaltningen.

3.4.2 Umeå

Den särskilda utredaren och sekreteraren har också sammanträffat med familje-

rättshandläggare i Umeå i maj 1994 och där fått deras syn på bl.a. möjligheterna att lägga uppgiften att biträda enskilda med avtal om underhållsbidrag på försäkringskassorna.

De närvarande var eniga om att försäkringskassorna i framtiden bör hjälpa enskilda att träffa avtal om underhållsbidrag. Detta skulle innebära stora vinster; kassan har tillgång till de flesta av de uppgifter som behövs för beräkningarna och det är enklare för de enskilda att de ekonomiska frågorna handläggs av ett enda organ.

Argumentet att socialförvaltningarna bör behålla uppgiften på grund av den sociala kompetens som finns i kommunerna och på grund av att kommunen har hand om andra näraliggande frågor (t.ex. vårdnad och umgänge) ansåg de närvarande inte håller i dag. De föräldrar som behöver stöd och råd i frågor om vårdnad och umgänge vet oftast vägen till familjerätten och den som handlägger underhållsbidragsfrågorna kan informera om möjligheten att vända sig till kommunen i dessa frågor.

De närvarande var också eniga om att möjligheterna att få hjälp från det allmänna när det gäller att träffa avtal om underhållsbidrag i framtiden inte bör vara begränsad som i dag utan utvidgad också till föräldrar, som är eller har varit gifta med varandra.

Även om den s.k. finländska modellen införs i Sverige (dvs. att avtal i vårdnads- och umgägesfrågor som fastställts av kommunen gäller såsom ett laga-kraftvunnet domstolsavgörande) ansåg man att uppgiften att hjälpa föräldrarna att träffa avtal om underhållsbidrag inte bör ligga kvar på kommunerna. Det är en fördel om man behandlar frågorna om underhåll för sig.

3.5 Handläggare vid kassorna

Utredningen har vid ett sammanträde i november 1993 tagit del av två handläggande kassatjänstemäns erfarenheter av verksamheten i dag.

Siv Pettersson, försäkringskassans lokalkontor i Hyltebruk nämnde som fördelar med verksamheten bl.a. att den enskilde endast behöver vända sig till ett organ med sina frågor om underhållsbidrag och bidragsförskott, att noll-avtal och kraveftergiftsärenden kan handläggas samtidigt och att det är lättare för den enskilde att ta kontakt med kassan i framtiden t.ex. vid eventuella betalningssvårigheter. Som en nackdel angavs att det ibland känns som om kassan "sitter på två stolar".

Tom Sjövall, försäkringskassan i Örebro: Lokalkontoren i Örebro arbetar endast med jämningsärenden. Det vore en fördel om Örebrokontoren kunde biträda även med förstagångsfastställelser (samma arbete måste ju göras när kassan kontrollerar skäligheten av ett fastställt underhållsbidrag). - Verksamheten i Örebro är nästan helt skriftlig. I Hällefors, där man handlägger både jämningsärenden och förstagångsfastställelser, träffar man ofta båda föräldrarna

personligen. - Fördelarna med verksamheten består bl.a. i att kassan direkt kan börja arbeta med ärendena. Boföräldern behöver inte skickas vidare till socialförvaltningen eller till en advokat. Det är psykologiskt lättare för handläggaren att fatta beslut om att dra in eller sätta ned bidragsförskottet om man sett hur parterna agerar i underhållsbidragsärendet. - Kontoren handlägger underhållsbidragsärenden även i de fall där något bidragsförskott inte är aktuellt och oavsett om föräldrarna är eller har varit gifta med varandra. Det är svårt att göra skillnader på olika grupper av enskilda t.ex. att hjälpa en ogift förälder som inte är inne i bidragsförskottssystemet men inte en gift förälder som är inne i systemet. - Vissa kommuner - t.ex. Askersund - har lagt över uppgiften att beräkna underhållsbidrag på advokatbyråer.

4 Underhållsbidragens storlek, m.m.

En fråga är naturligtvis om underhållsbidragens belopp blir högre eller lägre när kassorna medverkar med uträkning och avtalsskrivning.

Denna fråga har belysts i den första projektrapporten från Örebro läns allmänna försäkringskassa. En jämförelse mellan de genomsnittliga underhållsbidragen under försöksperioden och första halvåret 1985 vid kommunerna visar enligt rapporten endast obetydliga förändringar. Detta förhållande framgår också vid en jämförelse av hur stor andel av underhållsbidragen som ligger inom olika beloppsintervall.

Även vid Göteborgskassan gjordes under försöksprojektet en jämförelse av underhållsbidragens belopp. En jämförelse mellan genomsnittligt underhållsbidrag/barn före resp. efter jämkning för ärenden som behandlats av försäkringskassa resp. kommun/advokat gav följande bild. (Underhållsbeloppen för kommun/advokatärendena har indexuppräknats till 1986 års belopp.)

Höjning

	Fk	Kommun/advokat
Före	252	230
Efter	549	523
Skillnad	+297	+293

Sänkning

	Fk	Kommun/advokat
Före	568	496
Efter	156	146
Skillnad	-412	-350

Allmänt sett förelåg alltså inga större skillnader mellan försäkringskassärendena och kommun/advokatärendena. Vad beträffar höjningsärendena var bilden

mycket likartad. I de undersökta sänkingsfallen visade kassan emellertid en något större tendens att - nominellt sett - sänka beloppet mera än kommunerna/advokaterna. Sätts sänkningen i relation till ursprungsbeloppen var skillnaden mellan ärendegrupperna emellertid mycket liten.

Andelen avtal där underhållsbidraget fastställts till noll kr var större i gruppen kommun/advokatärenden (38,6%) än i försäkringskasseärendena (29,7%). Som en möjlig förklaring härtil har angetts att kassan är mer benägen att skriva avtal på låga belopp (t.ex. 100 kr/månad) än vad socialnämnderna och advokaterna är.

5 Riksförsäkringsverkets årsredovisning 1993/94

När man ser på erfarenheterna av den hittills bedrivna försöksverksamheten kan det vara av intresse att ta del av RFV:s resultatredovisning för budgetåret 1993/94. Där sägs bl.a. följande.

Den vanligaste orsaken till att underhållsbidragen inte bedöms som skäligen beror dock på omständigheter som ligger utanför kassornas möjlighet att påverka. Det är kommunerna som svarar för jämkning av fastställda underhållsbidrag. Denna uppgift prioriteras inte hos vissa kommuners familjerättssektioner och kassans utredningar om skäligen underhållsbidrag leder därför inte till något resultat i form av ändrat underhållsbidrag.

Det kan i det här sammanhanget påpekas att det sedan några år förekommer en försöksverksamhet hos vissa försäkringskassor, som innebär att kassorna efter regeringsbeslut har övertagit kommunernas ansvar för arbetet med att fastställa och jämka underhållsbidrag. En förekommer sådan försöksverksamhet i ett 30-tal kommuner. Det kan konstateras att i de kassor som har en sådan försöksverksamhet i flera kommuner (exempelvis försäkringskassorna i Kalmar och Örebro län) är andelen skäligen underhållsbidrag större än i andra kassor.

Genom att underhållsbidragen kan fastställas i nära anslutning till att ett ärende om bidragsförskott aktualiseras får också frågan om underhållsbidrag högre prioritet. Färre antal bidragsförskottsärenden inleds med att underhållsbidraget inte är fastställt. Ett underhållsbidrag som fastställs i nära anslutning till när bidragsskyldigheten inträder leder till lägre ingångsskulder för de bidragsansvariga. De har större förmåga att tillsammans med betalning av löpande bidrag också betala av på en skuld. Detta i sin tur medför att inbetalningsgraden i förhållande till fastställt underhållsbidrag ökar.

Enligt RFV:s uppfattning skulle andelen skäligen underhållsbidrag höjas väsentligt om samtliga försäkringskassor fick överta ansvaret för medverkan att fastställa och jämka underhållsbidrag.

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the theory of the origin of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 17th century to the present. He then turns to a detailed examination of the chemical evolution theory, which is the most widely accepted today. The second part of the book is devoted to a study of the biological evolution of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 18th century to the present. He then turns to a detailed examination of the Darwinian theory of evolution, which is the most widely accepted today.

2. The theory of the origin of life (1947-1950)

The theory of the origin of life is one of the most important and controversial problems in modern science. It is a problem that has fascinated scientists for centuries. The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the theory of the origin of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 17th century to the present.

The second part of the book is devoted to a study of the biological evolution of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 18th century to the present. He then turns to a detailed examination of the Darwinian theory of evolution, which is the most widely accepted today. The third part of the book is devoted to a study of the chemical evolution of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 19th century to the present. He then turns to a detailed examination of the Oparin-Haldane theory of chemical evolution, which is the most widely accepted today.

The fourth part of the book is devoted to a study of the physical evolution of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 20th century to the present. He then turns to a detailed examination of the Miller-Urey experiment, which is the most widely accepted today. The fifth part of the book is devoted to a study of the geological evolution of life. The author discusses the various theories proposed by scientists from the 21st century to the present. He then turns to a detailed examination of the current state of the theory of the origin of life.

The book is a comprehensive survey of the theory of the origin of life. It is a book that is essential reading for anyone who is interested in the history of science. It is a book that is written in a clear and concise style. It is a book that is written by a leading expert in the field.

Bilaga 13**Test av nettokvotdelningsmetoden på
fastställda underhållsbidrag**

Av

**B-M Berglund
M Johansson**

**Göteborgs allmänna försäkringskassa
1994-12-22**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	
SYFTE	
MATERIAL	
METOD	
FÖRTYDLIGANDEN TILL BERÄKNINGSMETODEN	
SAMMANFATTNING	
Genomsnittligt underhållsbidrag i fastställelsegruppen	
Konsekvenser för de underhållsskyldiga	
Konsekvenser för vårdnadshavarna	
Statens kostnader	
Är nettokvotdelningsmetoden enklare?	
RESULTAT	
Beskrivning av ärendena - underhållsskyldiga	
Beskrivning av ärendena - vårdnadshavarna	
Underhållsbidrag fastställda 1994-07-01 -- 09-30	
Jämförelser UBUI	
Jämförelser UBUII	
Konsekvenser för vårdnadshavarna	
Statens kostnader	
Är nettokvotdelningsmetoden enklare än dagens metod?	
BILAGOR	

TEST AV NETTOKVOTDELNINGSMETODEN PÅ FASTSTÄLLDA UNDERHÅLLSBIDRAG

BAKGRUND

Vi har av Underhållsbidragsutredningen, UBU-93, ombetts att testa en ny metod att beräkna underhållsbidrag, kallad nettokvotdelningsmetoden. Kontroll skall ske mot faktiska underhållsbidrag som bestämts i domar eller avtal. Kontrollen skall göras dels med de föreslagna differentierade förbehållsbeloppen för förälders egna levnadskostnader enligt förslaget, dels med dagens förbehållsbelopp.

SYFTE

Syftet med undersökningen är främst att se om underhållsbidragen (UHB) blir högre eller lägre med den föreslagna metoden och vad den innebär för kostnaderna för bidragsförskotts-systemet.

Dessutom är syftet att undersöka vilka som skulle "drabbas" av den nya beräkningsmetoden, om metoden innebär någon förenkling jämfört med dagens metod samt om förslaget innehåller några luckor.

MATERIAL

Testmaterialet har valts bland underhållsskyldiga (UHS) som tillhör försäkringskassan i Göteborg och för vilkas barn en ny urkund fastställts och registrerats i bidragsförskottssystemet under tiden 940701 - 940930. I materialet ingår även nybeviljade bidragförskottsärenden där något underhållsbidrag inte är fastställt beroende på att betalningsförmåga saknas.

En lista på samtliga dessa underhållsskyldiga togs ut via Bohusregister II. Listan omfattade 247 underhållsskyldiga (334 barn). Testet har omfattat varannan underhållsskyldig på listan, d v s 124 underhållsskyldiga (182 barn).

METOD

För samtliga 124 underhållsskyldiga har underhållsbidrag beräknats enligt den föreslagna metoden och med samma metod men med dagens förbehållsbelopp för egna levnadskostnader. Beräkningsblanketter se bilaga 1. För varje ärende har ett antal bakgrundsvariabler noterats, se bilaga 2. De framräknade underhållsbidragen har därefter jämförts med de faktiskt fastställda.

FÖRTYDLIGANDEN TILL BERÄKNINGSMETODEN

Bostadskostnad

Bruttobostadskostnaden (max högsta godtagbara bostadskostnad) minskas först med 600 kr per hemmavarande barn oavsett vems barnet är (underhållsskyldigs/vårdnadshavarens, makes/sambos eller gemensamt). Därefter dras ev resterande bostadsbidrag av (den del av bostadsbidraget som blir kvar efter avdrag med 600 kr per hemmavarande barn). Om UHS/vårdnadshavaren (VHV) är sammanboende delas därefter nettobostadskostnaden lika mellan dem. Und. om make/sambo inte kan betala sin del kan UHS/VHV få tillgodoräkna sig en bostadskostnad som om han/hon var ensamstående. De barn som då räknas med är endast egna barn, ej make/sambos.)

Beräkningsblanketten sid 2; kontroll UHS:

Om UHS har flera UHB-barn och/eller hemmavarande barn beräknas UHB för samtliga barn enligt nettokvotdelningsmetoden. Om underhållsskyldig inte kan betala framräknat UHB fördelas det överskott UHS får kvar efter förbehåll för egna levnadskostnader, skälig bostadskostnad och ev särskilt förbehåll. Fördelningen görs proportionellt efter varje barns framräknade underhållsbidrag. (Om det är samma förälder till alla barnen kan fördelningen göras efter barnens normalbehov.)

Beräkningsblanketten sid 3; kontroll VHV:

Om VHV har hemmavarande barn med annan än UHS beräknas UHB för samtliga barn. Om VHV inte kan betala sin andel av barnens behov enligt beräkningarna fördelas det överskott VHV får kvar efter förbehåll för egna levnadskostnader, skälig bostadskostnad och ev särskilt förbehåll. Fördelningen görs proportionellt efter VHV's andel för resp barn. Samma förfarande tillämpas om VHV är underhållsskyldig för något barn.

Om UHS kan betala den del av barnets behov som VHV inte kan täcka efter proportioneringen, skall UHB höjas med detta belopp eller med så mycket av beloppet som UHS kan betala.

SAMMANFATTNING

Den föreslagna nettokvotdelningsmetoden har testats på 124 underhållsskyldiga i Göteborg, för vilkas barn en ny urkund registrerats i bidragsförskottssystemet under juli - september 1994.

Det fastställda underhållsbidraget har jämförts med beräknat underhållsbidrag dels enligt föreslagen metod (här kallad UBUI), dels enligt föreslagen metod men med ett normalbelopp på 3 520 kronor för såväl ensamstående som sammanboende föräldrar (här kallad UBUII).

Genomsnittligt underhållsbidrag i fastställelsegruppen, kronor/mån

UHS inkomst	Fastst. UHB	UHB enl UBUI	UHB enl UBUII
0 - 4999	27	85	85
5000 - 9999	365	242	608
10000 - 14999	800	885	1051
15000 - 19999	1210	1521	1672
20000 -	1222	2047	1948

Konsekvenser för de underhållsskyldiga

Underhållsskyldiga med inkomster under ca 10 000 kronor per månad får med den föreslagna metoden lägre underhållsbidrag, därefter blir underhållsbidragen högre, främst i inkomstlägen över 15 000 kronor per månad.

Underhållsskyldiga med ny familj får vidkännas högre underhållsbidrag beroende på att förbehåll för hemmamaka är borttaget, liksom att hemmavarande barn inte "går före" underhållsberättigade barn vid beräkningen.

UBUII-metoden ger generellt högre underhållsbidrag än dagens och UBUI p g a att normalbeloppet för föräldrarna är samma som i dagens metod men 300-kronorsreduceringen av UHS överskott är slopad.

I 13 ärenden blir underhållsbidraget högre enligt UBUI-metoden än enligt UBUII p g a att vårdnadshavaren, med eget förbehåll 3 520 i stället för 4 312 kronor, kan stå för större delen av sin del av underhållet till barnet vid beräkning enligt UBUII.

Underhållsbidragen höjs i genomsnitt med 78 alt. 199 kronor per barn med beräkning enligt UBUI alt. UBUII.

Konsekvenser för vårdnadshavarna

18 vårdnadshavare med 19 barn får höjt underhållsbidrag som överstiger bidragsförskottsnivån vid beräkning enligt UBUI-

metoden. Højningen uppgick i genomsnitt till 627 kronor per barn. För 10 av dessa barn är underhållsbidraget fastställt till 1 173 kronor, men borde i flera fall varit högre enligt föräldrabalkens regler.

Fem vårdnadshavare med sex barn får underhållsbidraget sänkt vid beräkning enligt UBUI-metoden.

Statens kostnader

Det debiterade underhållsbidraget upp till bidragsförskottsnivån blir med beräkning enligt UBUI resp. UBUII-metoden 33 resp. 160 kronor högre per barn och månad.

Om ovanstående resultat förutsättes representera samtliga bidragsförskottsärenden i landet och med nuvarande inbetalningsgrad i förhållande till debiterat underhållsbidrag, ca 77 %, kan statens kostnader för bidragsförskott beräknas minska med 95,4 resp. 459,5 milj. kronor per år.

UBUII-metoden innehåller samma normalbelopp för eget uppehälle som dagens metod men reduceringen på 300 kronor som idag görs på underhållsskyldigs överskott är slopad. Om 300-kronorsreduceringen behålls i denna metod blir det debiterade underhållsbidraget i stället 108 kronor högre per barn och månad. Statens kostnader skulle härmed beräknas minska med 311,9 milj. kronor per år.

Ovanstående beräkningar utgår från faktiskt fastställda underhållsbidrag vilka jämförts med teoretiska beräkningar enligt nettokvotdelningsmetoden. De fastställda underhållsbidragen har beräknats ligga ca 27 kronor lägre per månad än vad de skulle varit enligt en strikt beräkning enligt Föräldrabalken och Socialstyrelsens allmänna råd.

Om motsvarande differens mellan fastställda underhållsbidrag och underhållsbidrag helt enligt reglerna skulle antas trolig även vid övergång till nettokvotdelningsmetoden, skulle statens kostnader minska med 17,3 resp. 384,4 milj. kronor per år. Med 300-kronorsreduceringen bibehållen i UBUII-metoden skulle besparingen för staten bli 234,1 milj. kronor.

Emellertid är det rimligt att anta att individuella bedömningar vid fastställande av underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden blir mindre förekommande, eftersom metoden i sig ger mindre utrymme för skälighetsbedömningar än dagens metod.

Är nettokvotdelningsmetoden enklare?

Den föreslagna beräkningsmetoden förefaller något enklare att förklara och förstå för den enskilde, främst genom att man utgår från nettoinkomsten, vilket av de flesta torde upplevas som mera rättvist.

Däremot innebär nettokvotdelningsmetoden ingen förenkling när

det gäller själva beräkningen av underhållsbidraget. Att fördelningen av barnets behov mellan föräldrarna görs utifrån nettoinkomsten och att möjligheterna till särskilda förbehåll har minskat kan synas förenkla beräkningen. Detta motverkas dock av att kontroll måste göras att underhållsskyldig kan betala framräknat belopp sedan egna levnadskostnader och skälig bostadskostnad täckts. Ytterligare ett moment tillkommer om underhållsskyldig kan betala framräknat belopp. Kontroll skall då ske att vårdnadshavaren kan täcka sin del av barnets behov, i annat fall skall underhållsskyldig ta på sig även denna del i mån av förmåga. Dessutom innebär slopandet av förbehåll för hemmavarande barn att beräkningar måste göras på samtliga barn till underhållsskyldig och vårdnadshavare och ev nya partners.

RESULTAT

Beskrivning av ärendena - underhållsskyldiga

Tabellerna nedan beskriver med hjälp av olika bakgrundsvariabler de underhållsskyldiga som vi räknat på.

Tab 1 Ålder och kön

Ålder	Kön		Total
	Män	Kv	
20-25	4	0	4
25-30	13	1	14
30-35	3	4	17
35-40	25	5	30
40-45	25	6	31
45-50	19	1	20
50-55	4	0	4
55-60	2	0	2
60-65	2	0	2
Total	107	17	124

Andelen kvinnor som är underhållsskyldiga, närmare 14 %, förefaller högre i undersökningsmaterialet än i hela bidragsförskottsbeståndet.

Tab 2 Familjeförhållanden

	Ensamstående	Sammanboende	Total
Med barn	13	18	31
Utan barn	84	9	93
Total	97	27	124

Merparten, 68 %, av de underhållsskyldiga är ensamstående utan barn.

Tab 3 Antal barn utanför hemmet totalt

"UHB-barn"	Antal	Proc
1	73	58.9
2	26	21.0
3	17	13.7
4	4	3.2
5	4	3.2
Total	124	100

Tab 4 Sammanlagt underhållsbidrag för barn utanför hemmet

UHB, kr	Antal	Proc
0	32	25.8
1-500	26	21.0
501-1000	23	18.5
1001-1500	21	16.9
1501-2000	11	8.9
2001-2500	6	4.8
2501-3000	3	2.4
3001-	2	1.6
Total	124	100

En fjärdedel av de underhållsskyldiga har inget underhållsbidrag att betala.

Tab 5 Inkomster, samtliga

Kronor/mån	Antal	Proc
0	9	7.3
1-4999	5	5.1
5000-9999	32	25.5
10000-14999	49	39.5
15000-19999	22	17.7
20000-24999	3	2.4
25000-29999	2	1.6
30000-	2	1.6
Total	124	100

Medelvärde 11 420 kr, median 11 632 kr

Tab 6 Inkomster, exkl studerande och pensionärer

Kronor/mån	Antal	Proc
0	8	7.3
0-4999	4	3.6
5000-9999	22	20.0
10000-14999	48	43.6
15000-19999	21	19.1
20000-24999	3	2.7
25000-29999	2	1.8
30000-	2	1.8
Total	110	100

Medelvärde 11 936 k, median 12 187 kr

Ca en tredjedel av de underhållsskyldiga har en inkomst understigande 10 000 kronor per månad.

Tab 7 Försörjning

	Antal	Proc
Anställd med arbete	67	54.0
Egen företagare	3	2.4
A-kassa	17	13.7
I arbetsmarknadsåtgärd	5	4.0
Studerande	4	3.2
Pensionär	10	8.1
Soc bistånd	7	5.6
Långtidssjuk	7	5.6
Annat	2	1.6
Uppg saknas	2	1.6
Total	124	100

Endast 56,4 % av de underhållsskyldiga har inkomst av arbete.

Tab 8a Nettobostadskostnad (BOB avräknat i förekommande fall)
Samtliga

	Antal	Proc
0-1000	4	3.2
1000-2000	24	19.4
2000-3000	55	44.4
3000-4000	23	18.5
4000-5000	7	5.6
5000-6000	8	6.5
6000-7000	1	0.8
Uppg saknas	2	1.6
Total	124	100

Medelvärde 2 756 kr

Bostadsbidrag utbetalas till 63 hushåll. d v s i hälften av fallen.

Tab 8b Nettobostadskostnad (BOB avräknat i förekommande fall)
Ensamstående

	Antal	Proc
0-1000	3	3.1
1000-2000	16	16.7
2000-3000	44	45.9
3000-4000	19	19.8
4000-5000	5	5.2
5000-6000	8	8.3
6000-7000	1	1.0
Total	96	100

Medelvärde 2 853 kr, median 2 663 kr

Bostadsbidrag utbetalas till 56 av ensamståendehushållen.

Tab 8c Nettobostadskostnad (BOB avräknat i förekommande fall)
Sammanboende; halva kostnaden på underhållsskyldig

	Antal	Proc
0-1000	1	3.7
1000-2000	8	29.6
2000-3000	11	40.7
3000-4000	4	14.8
4000-5000	2	7.4
Uppg saknas	1	3.7
Total	27	100

Medelvärde 2 426 kr, median 2 364 kr

Bostadsbidrag utbetalas till 7 av sammanboendehushållen.

Tab 9 Avdrag för inkomsternas förvärvande

Kostnad, kr	Antal	Proc
0	119	96.0
1-1000	4	3.2
10001-	1	0.8
Total	124	100

I endast fem fall framgår av underlagen att avdrag för inkomsternas förvärvande har tagits med vid beräkningen av underhållsbidraget.

Beskrivning av ärendena - vårdnadshavarna

Tab 10 Inkomster

Kronor/mån	Antal	Proc
0	8	7
0-4999	4	3
5000-9999	43	35
10000-14999	51	41
15000-19999	13	11
20000-24999	3	2
25000-29999	0	0
30000-	1	1
Uppgift saknas	1	
Total	124	100

Tab 11 Familjeförhållanden

	Antal	Proc
Ensamstående	101	84
Gift/sambo gem barn	9	7
Gift/sambo utan gem barn	11	9
Uppgift saknas	3	
Total	124	100

Underhållsbidrag fastställda 1994-07-01 -- 09-30

Tab 12 Underhållsbidrag fastställt för antal barn

Barn	Antal	Proc
1	86	69.4
2	22	17.7
3	12	9.7
4	3	2.4
5	1	0.8
Total	124	100

Tab 13 Typ av urkund i ärendena

Urkund	Antal	Proc
Dom	6	4.8
Betänketid ej gemensam ansökan	6	4.8
Betänketid gemen- sam ansökan	2	1.6
Avtal	100	80.6
UHB ej fastst	10	8.1
Total	124	100

Tab 14 Anledning till fastställelse

Anledning	Antal	Proc
Förstagångsfäst.	51	41
Jämkning nedåt	31	25
18-årsavtal	30	24
Jämkning uppåt	12	10
Total	124	100

Andelen 18-årsavtal, d v s avtal som grund för beviljande av förlängt bidragsförskott för studerande, är förhållandevis hög beroende på un- dersökt period. Sådana avtal inkommer ofta i samband med terminsstart.

Tab 15 Fastställt underhållsbidrag per barn

Kronor/mån	Antal	Proc
0	51	28
1 - 499	44	24
500 - 999	57	31
1000 - 1499	29	16
1500 - 1999	0	0
2000 - 2499	0	0
2500 - 2999	1	1

Total	182	100

Sammanlagt 17 barn av de 182 i undersökningsmaterialet har ett fastställt underhållsbidrag som uppgår till BDF-beloppet 1 173 kronor. 10 barn har ett underhållsbidrag som är större än BDF-beloppet.

Medelvärdet för samtliga underhållsbidrag är 481 kronor.

Jämförelser mellan fastställt underhållsbidrag och underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden, här kallad UBUI

Tabell 16aI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, för olika inkomstlägen, antal UHS

UHS inkomst kronor/mån	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	13	0	1	14
5000 - 9999	12	15	5	32
10000 - 14999	3	20	26	49
15000 - 19999	0	8	14	22
20000 - 24999	0	0	3	3
25000 - 29999	0	0	2	2
30000 - 32767	0	1	1	2

Total	28	44	52	124

Tabell 16bI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, för olika inkomstlägen, procent

UHS inkomst kronor/mån	Förändring UHB, % UHS Oför. Sänkn. Höjn.		
0 - 4999	93	0	7
5000 - 9999	37	47	16
10000 - 14999	6	41	53
15000 - 19999	0	36	64
20000 - 24999	0	0	100
25000 - 29999	0	0	100
30000 - 32767	0	50	50
Total	23	35	42

För de flesta underhållsskyldiga med inkomster under 10 000 kronor per månad ger UBUI-metoden lägre underhållsbidrag (eller oförändrat för de som redan har 0 kronor). I inkomstskiktet 10 - 15 000 kronor per månad får drygt hälften högre underhållsbidrag, medan många får en sänkning.

Tabell 17I Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, för UHS med avdrag för inkomsternas förvärvande

Avdrag kronor/mån	Förändring UHB, antal UHS Oför. Sänkn. Höjn. Total			
7	0	0	1	1
500	0	0	1	1
583	0	1	0	1
1000	0	0	1	1
1100	0	1	0	1
Total	0	2	3	5

Tabell 18aI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS civilstånd

Civilstånd	Förändring UHB, antal UHS Oför. Sänkn. Höjn. Total			
Ensamst utan barn	24	33	27	84
Ensamst med barn	2	6	4	12
Gift/sambo med barn	0	3	15	18
Gift/sambo utan barn	1	2	6	9
Uppgift saknas	1	0	0	1
Total	28	44	52	124

Tabell 18bI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS civilstånd, procent

Civilstånd	Förändring UHB, % UHS		
	Oför.	Sänkn.	Höjn.
Ensamst utan barn	29	39	32
Ensamst med barn	17	50	33
Gift/sambo med barn	0	17	83
Gift/sambo utan barn	11	22	67
Total	22	36	42

Tabell 19aI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS bostadskostnad brutto (max högsta godtagbara kostnad)

Bostadskostnad Kronor/månad	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
1000 - 1999	1	4	7	12
2000 - 2999	12	13	16	41
3000 - 3999	8	14	14	36
4000 - 4999	5	8	10	23
5000 - 5999	1	2	2	5
6000 - 6999	0	3	1	4
7000 - 7999	0	0	1	1
Uppgift saknas	1	0	1	2
Total	28	44	52	124

Tabell 19bI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS bostadskostnad brutto(max högsta godtagbara kostnad), procent

Bostadskostnad Kronor/månad	Förändring UHB, % UHS		
	Oför.	Sänkn.	Höjn.
1000 - 1999	8	34	58
2000 - 2999	29	32	39
3000 - 3999	22	39	39
4000 - 4999	22	35	43
5000 - 5999	20	40	40
6000 - 6999	0	75	25
7000 - 7999	0	0	100
Total	23	35	42

Tabell 20I Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, för UHS med förbehåll

Förbehåll	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
Möbler	0	0	2	2
Bil	1	0	2	3
Make	0	0	2	2
Hemmavarande barn	0	0	2	2
Studiemedel	0	3	3	6
Annat	0	0	4	4
Möbler + bil	0	0	1	1
Bil + studiemedel	0	1	0	1
Make + hemmav barn	0	0	2	2
Studiemedel + annat	0	0	1	1
Make+hemmav barn+annat	0	0	1	1
Total	1	4	20	25

För 20 av de 25 underhållsskyldiga med något slag av förbehåll blir underhållsbidraget höjt med UHBI-metoden. Sju av dessa har förbehåll för make och/eller hemmavarande barn.

Tabell 21aI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, jämfört med VHV's inkomst

Inkomst VHV	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	6	4	2	12
5000 - 9999	10	12	21	43
10000 - 14999	7	23	21	51
15000 - 19999	4	3	6	13
20000 - 24999	1	2	0	3
30000 - 32767	0	0	1	1
Uppgift saknas	0	0	1	1
Total	28	44	52	124

Tabell 21bI Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, jämfört med VHV's inkomst, procent

Inkomst VHV	Förändring UHB, % UHS		
	Oför.	Sänkn.	Höjn.
0 - 4999	50	33	17
5000 - 9999	23	28	49
10000 - 14999	14	45	41
15000 - 19999	31	23	46
20000 - 24999	33	67	0
30000 - 32767	0	0	100
Total	23	35	42

Tabell 22I Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till antal hemmavarande barn

Antal hemmav. barn	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0	25	35	33	93
1	1	7	10	18
2	2	2	7	11
3	0	0	2	2
Total	28	44	52	124

Av de 31 underhållsskyldiga som har hemmavarande barn har 19 fått ett högre underhållsbidrag med UBUI-metoden.

Tabell 23I Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUI jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till make/sambos inkomst

Make/sambos inkomst, kr/mån	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	0	0	5	5
5000 - 9999	1	2	5	8
10000 - 14999	0	2	7	9
15000 - 19999	0	0	2	2
20000 - 23083	0	0	1	1
Uppgift saknas				3
Total	1	4	20	28

Jämförelser mellan fastställt underhållsbidrag och underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden men med oförändrat förbehållsbelopp, här kallad UBUII

Tabellerna har samma numrering som i föregående avsnitt för att underlätta jämförelser mellan UBUI och UBUII.

Tabell 16aII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, för olika inkomstlägen, antal UHS

UHS inkomst kronor/mån	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	13	0	1	14
5000 - 9999	6	3	23	32
10000 - 14999	1	13	35	49
15000 - 19999	0	6	16	22
20000 - 24999	0	0	3	3
25000 - 29999	0	0	2	2
30000 - 32767	0	1	1	2
Total	20	23	81	124

Tabell 16bII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, för olika inkomstlägen, procent

UHS inkomst kronor/mån	Förändring UHB, % UHS		
	Oför.	Sänkn.	Höjn.
0 - 4999	93	0	7
5000 - 9999	19	9	72
10000 - 14999	2	27	71
15000 - 19999	0	27	73
20000 - 24999	0	0	100
25000 - 29999	0	0	100
30000 - 32767	0	50	50
Total	16	19	65

Tabell 17II Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, för UHS med avdrag för inkomsternas förvärvande

Avdrag kronor/mån	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
7	0	0	1	1
500	0	0	1	1
583	0	0	1	1
1000	0	0	1	1
1100	0	0	1	1
Total	0	0	5	5

I fem av de 124 kontrollerade ärendena framkom att UHS hade avdrag för inkomsternas förvärvande. För samtliga dessa innebär beräkningsmetoden att underhållsbidraget blir högre.

Tabell 18aII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS civilstånd

Civilstånd	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
Ensamst utan barn	17	17	50	84
Ensamst med barn	2	0	10	12
Gift/sambo med barn	0	3	15	18
Gift/sambo utan barn	1	3	5	9
Uppgift saknas	0	0	1	1
Total	20	23	81	124

Tabell 18bII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS civilstånd, procent

Civilstånd	Förändring UHB, % UHS Oför. Sänkn. Höjn.		
Ensamst utan barn	20	20	60
Ensamst med barn	17	0	83
Gift/sambo med barn	0	17	83
Gift/sambo utan barn	11	33	56
Total	16	19	65

Mer än hälften av de ensamstående underhållsskyldiga utan barn får ett högre underhållsbidrag. Detta beror främst på att hela överskottet tas i anspråk för underhållsbidrag (300-kronors-reduceringen avskaffad).

Tabell 19aII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS bostadskostnad brutto

(max högsta godtagbara kostnad)

Bostadskostnad Kronor/månad	Förändring UHB, antal UHS Oför. Sänkn. Höjn. Total			
1000 - 1999	0	2	10	12
2000 - 2999	9	9	23	41
3000 - 3999	7	7	22	36
4000 - 4999	3	4	16	23
5000 - 5999	1	1	3	5
6000 - 6999	0	0	4	4
7000 - 7999	0	0	1	1
Uppgift saknas	0	0	2	2
Total	20	23	81	124

Tabell 19bII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till UHS bostadskostnad brutto (max högsta godtagbara kostnad), procent

Bostadskostnad Kronor/månad	Förändring UHB, % UHS Oför. Sänkn. Höjn.		
1000 - 1999	0	17	83
2000 - 2999	22	22	56
3000 - 3999	19	19	61
4000 - 4999	13	17	70
5000 - 5999	20	20	60
6000 - 6999	0	0	100
7000 - 7999	0	0	100
Total	16	19	65

Tabell 20II Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, för UHS med förbehåll

Förbehåll	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
Möbler	0	0	2	2
Bil	0	0	3	3
Make	0	0	2	2
Hemmavarande barn	0	0	2	2
Studiemedel	0	2	4	6
Annat	0	0	4	4
Möbler + bil	0	0	1	1
Bil + studiemedel	0	0	1	1
Make + hemmav barn	0	0	2	2
Studiemedel + annat	0	0	1	1
Make+hemmav barn+annat	0	0	1	1
Total	0	2	23	25

23 av de 25 underhållsskyldiga som har någon form av förbehåll får ett högre underhållsbidrag. Sju av dessa har förbehåll för hemmavarande barn och/eller make.

Tabell 21aII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, jämfört med VHV's inkomst

Inkomst VHV	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	4	2	6	12
5000 - 9999	7	5	31	43
10000 - 14999	6	11	34	51
15000 - 19999	2	3	8	13
20000 - 24999	1	2	0	3
30000 - 32767	0	0	1	1
Uppgift saknas	0	0	1	1
Total	20	23	81	124

Tabell 21bII Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, jämfört med VHV's inkomst, procent

Inkomst VHV	Förändring UHB, % UHS		
	Oför.	Sänkn.	Höjn.
0 - 4999	33	17	50
5000 - 9999	16	12	72
10000 - 14999	12	22	67
15000 - 19999	15	23	62
20000 - 24999	33	67	0
30000 - 32767	0	0	100
Total	16	19	65

Tabell 22II Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till antal hemmavarande barn

Antal hemmav. barn	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0	18	20	55	93
1	1	3	14	18
2	1	0	10	11
3	0	0	2	2
Total	20	23	81	124

Tabell 23II Förändring av UHB vid beräkning enligt UBUII jämfört med fastställt UHB, med hänsyn till make/sambos inkomst

Make/sambos inkomst, kr/mån	Förändring UHB, antal UHS			
	Oför.	Sänkn.	Höjn.	Total
0 - 4999	0	0	5	5
5000 - 9999	1	2	5	8
10000 - 14999	0	2	7	9
15000 - 19999	0	0	2	2
20000 - 23083	0	0	1	1
Uppgift saknas				2
Total	1	4	20	27

Konsekvenser för vårdnadshavarna

I samband med beräkningarna av underhållsbidrag enligt de metoder som angivits ovan har även frågan om hur vårdnadshavarna påverkas av de ändrade beräkningssätten kommit upp. I det följande redovisas inkomstförhållanden för de vårdnadshavare, som får höjt resp sänkt underhållsbidrag för sina barn vid beräkning av underhållsbidrag enligt "UBUI".

Eftersom endast förändringar av underhållsbidrag som ligger över bidragsförskottsnivån har någon påverkan på vårdnads-havarens ekonomi har beräkningarna endast gjorts i de ärenden, där underhållsbidraget enligt UBUI/fastställt underhållsbidrag är högre än bidragsförskottsnivån 1 173 kr. Således har höjningar beräknats om UBUI-metoden ger ett underhållsbidrag > 1 173 kr. Beräkning av höjning har gjorts utifrån skillnaden mellan underhållsbidrag enligt UBUI och bidragsförskottsnivån.

Vid beräkning av sänkningar har använts de ärenden, där fastställt underhållsbidrag är högre än 1 173 kr. Om UBUI ger ett resultat som är lägre än 1 173 kr har beräkningen av sänkningen gjorts på differensen fastställt underhållsbidrag - 1 173 kr.

Höjt underhållsbidrag vid beräkning enligt UBUI

18 vårdnadshavare med 19 barn fick höjt underhållsbidrag som översteg bidragsförskottet vid beräkning enligt UBUI. För 10 av barnen var underhållsbidraget fastställt till 1 173 kr. I åtminstone vissa av dessa fall är det tydligt, att en "riktig" beräkning enligt föräldrabalkens regler skulle givit ett högre underhållsbidrag. Vårdnadshavarna har dock nöjt sig med ett belopp som motsvarar bidragsförskottet.

Inkomster för VHV som får höjning

	Antal	Proc
0 - 4999	0	0
5000 - 9999	7	39
10000 - 14999	8	44
15000 - 19999	2	11
20000 - 24999	0	0
25000 - 29000	0	0
30000 -	1	6

Total	18	100

Medelvärde för vårdnadshavarnas inkomst: 11 520 kr/månad.

Höjningen av underhållsbidrag för de 19 barnen uppgick i genomsnitt till 627 kr per barn. Högsta höjning uppgick till 1 435 kr, lägsta till 18 kr.

Höjningen av underhållsbidrag för de barn som inte hade ett fastställt underhållsbidrag på 1 173 kr uppgick i medeltal till 428 kr per barn. Fyra vårdnadshavare låg i inkomstintervallet 5 000 - 9 999 kr, fyra i intervallet 10 000 - 14 999 kr och en i intervallet 15 000 - 19 999 kr.

Sänkt underhållsbidrag vid beräkning enligt UBUI

Fem vårdnadshavare med sex barn fick underhållsbidraget sänkt. En vårdnadshavare med två barn saknade inkomst, tre vårdnadshavare fanns i inkomstintervallet 10 000 - 14 999 kr, och en vårdnadshavare hade en inkomst på ca 22 000 kr per månad. Sänkningen per barn (fastställt underhållsbidrag-det högsta av underhållsbidrag enligt UBUI/bidragsförskott) uppgick i genomsnitt till 197 kr. Högsta belopp 277 kr, lägsta belopp 89 kr.

Statens kostnader

Om sättet att beräkna underhållsbidrag förändras, är de följder detta får för statens kostnader för bidragsförskotten av intresse. Med anledning av detta har vi gjort vissa uppskattningar av hur kostnaden för bidragsförskott skulle påverkas vid beräkning av underhållsbidrag enligt UBUI resp UBUII-metoden.

De ändrade beräkningssätten medför både höjningar och sänkningar av underhållsbidragen. Hur många barn som påverkas framgår nedan.

	Höjt UHB	Oför UHB	Sänkt UHB
UBUI	65	46	71
UBUII	119	33	30

Underhållsbidrag som är högre än bidragsförskottet påverkar inte statens kostnader. Om underhållsbidrag som är lika med eller högre än 1 173 kr sätts till 1 173 kr blir resultatet följande.

	Höjt UHB	Oför UHB	Sänkt UHB
UBUI	53	60	59
UBUII	107	46	29

Skillnaderna mellan det underhållsbidrag som fastställs med nuvarande metod och UBUI/UBUII är i många fall tämligen ringa.

Det debiterade underhållsbidraget upp till bidragsförskottsnivån blir med beräkning enligt UBUI resp. UBUII-metoden totalt 6 028 resp. 29 161 kronor högre i månaden för de 182 barnen i undersökningsmaterialet. Utslaget per barn blir det 33 resp. 160 kronor per barn och månad.

Om ovanstående resultat förutsättes representera samtliga bidragsförskottsärenden (ca 313 000 barn) i landet och med nuvarande inbetalningsgrad i förhållande till debiterat underhållsbidrag, ca 77 %, kan statens kostnader för bidragsförskott beräknas minska med 95,4 resp. 459,5 milj. kronor per år. Detta utgör 3 resp. 15 % av dagens kostnader.

UBUII-metoden innehåller samma normalbelopp för eget uppehälle som dagens metod men reduceringen på 300 kronor som idag görs på underhållsskyldigs överskott är slopad. Om 300-kronorsreduceringen behålls i denna metod blir det debiterade underhållsbidraget i stället 19 643 kronor högre i månaden, vilket motsvarar 108 kronor per barn och månad. Statens kostnader skulle härmed minska med 311,9 milj. kronor per år.

Ovanstående beräkningar utgår från faktiskt fastställda underhållsbidrag vilka jämförts med teoretiska beräkningar enligt nettokvotdelningsmetoden. Det kan ifrågasättas i vilken mån de fastställda underhållsbidragen överensstämmer med gällande regler och rekommendationer. Vi har därför jämfört fastställt underhållsbidrag med vad det borde vara enligt en strikt beräkning enligt Föräldrabalken och Socialstyrelsens allmänna råd. Resultatet av detta visar att underhållsbidraget uppskattningsvis är närmare 27 kronor lägre per barn och månad än enligt en strikt beräkning.

Om motsvarande differens mellan fastställda underhållsbidrag och underhållsbidrag helt enligt reglerna skulle antas trolig även vid övergång till nettokvotdelningsmetoden, skulle det debiterade underhållsbidraget upp till bidragsförskottsnivån bli 6 resp. 133 kronor högre per barn och månad. Statens kostnader skulle i sådant fall minska med 17,3 resp. 384,4 milj. kronor per år. Med 300-kronorsreduceringen av underhållsskyldigs överskott bibehållen i UBUII-metoden skulle debiterat underhållsbidrag bli 81 kronor högre och statens kostnader minska med 234,1 milj. kronor

Emellertid är det rimligt att anta att individuella bedömningar vid fastställande av underhållsbidrag enligt nettokvotdelningsmetoden blir mindre förekommande, eftersom metoden i sig ger mindre utrymme för skälighetsbedömningar än dagens metod.

Är nettokvotdelningsmetoden enklare än dagens metod?

Metoden förefaller först enklare eftersom utgångspunkten för fördelningen av barnets behov mellan föräldrarna är nettoinkomsten i stället för det överskott som blir kvar sedan förbehåll för egna levnadskostnader och skälig bostadskostnad avdragits.

Emellertid måste i flertalet ärenden inom bidragsförskottssystemet kontroll ske, efter framräkning av underhållsbidrag enligt formeln, att underhållsskyldig och/eller vårdnadshavaren har förmåga att erlagga det framräknade underhållsbidraget. Justeringar får därefter göras antingen uppåt eller nedåt.

Vid beräkning enligt UBUI-metoden kunde underhållsbidraget fastställas till framräknat belopp enligt formeln för endast 36 av de 124 underhållsskyldiga, d v s 29 %. Dessa inkluderar de åtta underhållsskyldiga som saknade inkomst, varför underhållsbidraget blev 0 kronor.

Underhållsbidraget blev efter justering lägre än framräknat i 68 ärenden, beroende på att underhållsskyldig inte fått täckning för eget förbehåll och bostadskostnad. I 23 av dessa ärenden blev underhållsbidraget 0 kronor.

I 19 ärenden blev underhållsbidraget efter justering högre än framräknat p g a att vårdnadshavaren inte kunde täcka sin del av barnets behov och underhållsskyldig. I fem av dessa ärenden fick underhållsskyldig stå för hela barnets behov.

Vid beräkning enligt UBUII-metoden kunde underhållsbidraget fastställas till framräknat belopp enligt formeln i 52 ärenden, d v s 42 % av samtliga ärenden.

I de fall där underhållsskyldig och/eller vårdnadshavaren har ny familj kan beräkningarna bli fler än idag beronde på att förbehåll ej medges för hemmabake och att garantibeloppet för

hemmavarande barn tas bort. Ett exempel:

UHS har ett barn utanför hemmet att betala UHB för. Han är sambo och har två barn gemensamt med sambon. UHS har medelinkomst, medan sambon endast klarar att täcka sitt eget förbehåll och en liten del av hyran.

VHV är sambo och har ett gemensamt barn med sambon. Sambon är underhållsskyldig för ett barn med en kvinna som saknar egna inkomster, men är gift med en höginkomsttagare. Sambon har låga inkomster, men tack vare bostadsbidraget får han ett överskott på 500 kronor.

I detta ärende får man göra beräkningar på

- a) UHS och hans sambo och deras två barn
- b) UHS och VHV och deras barn
- c) VHV och hennes sambo och deras barn
- d) VHV's sambo och "hans VHV" och deras barn

I och med att förbehåll för hemmavarande barn ej längre skall göras måste man räkna hela kedjan fullt ut. I nuvarande system kunde man sett att underhållsskyldigs hela överskott gick åt till de hemmavarande barnen och stoppat där.

Beräkning av underhållsbidrag

	Uhs	Vhv
1/12 av beräknad årsinkomst (inkl. höjning på grund av stor nettoförmögenhet)	+	+
1/12 av kapitalavkastning över 2 000 kr/år (skatteavdraget beaktas)	+	+
1/12 av vissa utgifter för inkomsternas förvärvande (se kommunalskattelagen)	-	-
Skatteavdrag (inkl. avgift för sjuk- och arbetslöshetsförs.)	-	-
<u>Nettoinkomst</u>	<u>=</u>	<u>=</u>

Barns behov

Schabloniserad levnadskostnad	+
Barnets del i bostadskostnaderna	+
Barnomsorgsavgift	+
Avdrag för mat utom hemmet (10 % av basbeloppet)	-
Inkomst av förvärvsarbete efter skatt	-
Sociala förmåner t.ex. barnbidraget	-
<u>Behov av underhåll</u>	

Vad gäller barns andel i bostadskostnaderna antas de uppgå till 600 kr/månad. Från detta belopp skall bostadsbidraget dras. Är bostadsbidraget 600 kr blir barnets bostadskostnad alltså noll kr. Är bostadsbidraget 1 000 kr blir barnets bostadskostnad likaså noll kr. Är bostadsbidraget 200 kr blir barnets bostadskostnad 400 kr.

För vhus del innebär det att man i kontrollsteg 2 nedan endast tar hänsyn till resterande hyra minus resterande bostadsbidrag.

Bil 1 2(3)

Barnets behov x den uhs nettoinkomst
----- =
föräldrarnas sammanlagda nettoinkomster

det preliminära underhållsbidraget

Barnets behov x vhus nettoinkomst
----- =
föräldrarnas sammanlagda nettoinkomster

det preliminära belopp vhu skall stå för

Kontroll

Steg 1 - här kontrolleras att den underhållsskyldige har
möjlighet att betala det preliminärt framräknade
underhållsbidraget

Uhs

Nettoinkomsten (se ovan) +

Normalbelopp för egen
räkning (differentierat)

-

Förbehåll för skälig
bostadskostnad

-

Ev. särskilt förbehåll
(stor restriktivitet)

-

Preliminärt
underhållsbidrag

-

Resultat

Om den uhs får ett underskott reduceras underhållsbidraget
nedåt så att resultatet blir noll.

Om den uhs får ett överskott går man vidare till
kontrollsteg 2.

Steg 2 - skall uhs ta över en del av vhus underhållsansvar?

Vhv

Nettoinkomsten (se ovan) +

Normalbelopp för egen
räkning (differentierat) -

Förbehåll för skälig
bostadskostnad Obs! Endast
vhvs egen del. Barnets del
av hyra och bostadsbidrag
har brutits ut. -

Ev. särskilt förbehåll
(stor restriktivitet) -

Preliminärt underhåll -

Resultat

Om hvh får ett underskott lyfts en del av underhållsansvaret över på uhs. Finns utrymme på uhs sida lyfts så mycket över att hvh kommer ned till noll (dvs. varken underskott eller överskott). Ett så stort belopp får inte lyftas över att uhs får ett underskott.

UBU-93

Versionsnummer: 1.

Formulärnummer: _____

1. ANTAL BIDRAGSBERÄTTIGADE BARN UTANFÖR HEMMET
2. SAMMANLAGD UNDERÅLLSSKYLDIGHET FÖR BARN UTANFÖRHEMMET
KR
3. UHB FASTSTALLT NU FÖR ANTAL BARN
4. UHB FASTSTALLT TILL X KR FÖR BARN 1
KR
5. UHB FASTSTALLT TILL X KR FÖR BARN 2
KR
6. UHB FASTSTALLT TILL X KR FÖR BARN 3
KR
7. UHB FASTSTALLT TILL X KR FÖR BARN 4
KR
8. UHB FASTSTALLT I URKUND
() 1. DOM TR
() 2. AVTAL
() 3. BETÄNKETID EJ GEM ANSÖKAN
() 4. UTL HANDLING
() 5. U1-ÄRENDE
() 6. BETÄNKETID, GEM ANSÖKAN
9. AVTAL FRÅN
() 1. FRÄ GBG
() 2. SOC ANNAN KOMMUN
() 3. ADVOKAT
() 4. PARTERNA SJÄLVA
10. FÖRSTAGÅNG/JÄMKNING
() 1. FÖRSTGÅNGSFATSTÄLLELSE
() 2. JÄMKNING NED
() 3. 18-ÅRSAVTAL
() 4. JÄMKN UPPÅT
11. URKUNDSDATUM
ÅÅMMDD.
12. UHB FASTSTALLT FROM
ÅÅMMDD.
13. UHS INKOMST PER MÅNAD
14. AVDRAG FOR INKOMSTERNAS FÖRVARVANDE UHS
KR
15. UHS CIVILSTÄND
() 1. ENSAMST U BARN
() 2. ENSAMST M BARN
() 3. GIFT/SAMBO MED GEM BARN
() 4. GIFT/SAMBO END STYVBARN
() 5. GIFT SAMB UTAN HEMMAV BARN
16. ANTAL BARN I HEMMET
17. MAKES/SAMBOS INKOMST
KR
18. ANTAL STYVBARN I HEMMET
19. BOSTADSKOSTNAD UHS BRUTTO
KR

20. BOB FÖR UHS
KR
21. FORBEHÅLL FÖR UHS
Markera högst 4 svarsalternativ.
() 1. MÖBLER
() 2. BIL
() 3. MAKE
() 4. HEMMAV BARN
() 5. STUDIEMEDEL
() 6. UMGÅNGE
() 7. ANNAT
22. FÖRBEHÅLLSBELOPP
KR
23. VHV:S INKOMST
KR
24. VHV:S CIVILSTÅND
() 1. ENSAMST MED BARN
() 2. GIFT/SAMBO GEM BARN
() 3. GIFT/SAMB UTAN GEM BARN
25. ANTAL BARN I VHV:S HEM
26. INKOMST VHV:S MAKE
KR
27. VHVS BOENDEKOSTNAD
KR
28. BOB FÖR VHV
29. FÖRBEHÅLL VHV
() 1. MÖBLER
() 2. BIL
() 3. MAKE
() 4. STUDIEMEDEL
() 5. ANNAT
30. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 1 BARN 1
KR
31. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 1 BARN 2
KR
32. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 1 BARN 3
KR
33. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 1 BARN 4
KR
34. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 2 BARN 1
35. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 2 BARN 2
36. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 2 BARN 3
37. UHB PER BARN MED UBU:S METOD 2 BARN 4
38. UHS FÖRSÖRJNING
() 1. ANST M ARBETE
() 2. EGEN
() 3. A-KASS
() 4. ARBMARKNÅTG
() 5. STUDERANDE
() 6. PENSION
() 7. SOCIALHJÄLP
() 8. LÅNGTIDSSJUK
() 9. FP
() 10. ANNAT

Statens offentliga utredningar 1995

Kronologisk förteckning

1. Ett renodlat näringsförbud. N.
2. Arbetsföretag – En ny möjlighet för arbetslösa. A.
3. Grön diesel – miljö- och hälsorisker. Fi.
4. Långtidsutredningen 1995. Fi.
5. Vårdens svåra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. S.
6. Muskövarvets framtid. Fö.
7. Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. A.
8. Pensionsrättigheter och bodelning. Ju.
9. Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. Fi.
10. Översyn av skattebrottslagen. Fi.
11. Nya konsumentregler. Ju.
12. Mervärdesskatt – Nya tidpunkter för
redovisning och betalning. Fi.
13. Analys av Försvarsmaktens ekonomi. Fö.
14. Ny Elmarknad + Bilagedel. N.
15. Könshandeln. S.
16. Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. S.
17. Homosexuell prostitution. S.
18. Konst i offentlig miljö. Ku.
19. Ett säkrare samhälle. Fö.
20. Utan el stannar Sverige. Fö.
21. Staden på vatten utan vatten. Fö.
22. Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. Fö.
23. Brist på elektronikkomponenter. Fö.
24. Gasmoln lamslår Uppsala. Fö.
25. Samordnad och integrerad tågtrafik på
Arlandabanan och i Mälardalsregionen. K.
26. Underhållsbidrag och bidragsförskott,
Del A och Del B. S.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

CHAPTER I

THE UNITED STATES OF AMERICA were discovered by Christopher Columbus in 1492.

At that time the country was inhabited by a number of different tribes of Indians. Some of these tribes were friendly to the Europeans, while others were hostile. The first European to settle in the United States was John Cabot, who landed in 1494. He was followed by other explorers, including Christopher Columbus, who landed in 1492, and Vasco Nunez de Balboa, who landed in 1500. The first permanent European settlement was founded by Spanish missionaries in 1565. The first English settlement was founded by John Rolfe in 1607. The first American revolution was fought in 1776, and the United States became an independent nation. The United States has since grown into a powerful nation, with a large population and a strong economy. It has played a major role in world history, and its influence is felt throughout the world.

Statens offentliga utredningar 1995

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Pensionsrättigheter och bodelning. [8]

Nya konsumentregler. [11]

Försvarsdepartementet

Muskövarvets framtid. [6]

Analys av Försvarsmaktens ekonomi. [13]

Ett säkrare samhälle. [19]

Utan el stannar Sverige. [20]

Staden på vatten utan vatten. [21]

Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. [22]

Brist på elektronikkomponenter. [23]

Gasmoln lamslår Uppsala. [24]

Socialdepartementet

Världens svåra val.

Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. [5]

Könshandeln. [15]

Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. [16]

Homosexuell prostitution. [17]

Underhållsbidrag och bidragsförskott,

Del A och Del B. [26]

Kommunikationsdepartementet

Samordnad och integrerad tågtrafik på

Arlandabanan och i Mälardalsregionen. [25]

Finansdepartementet

Grön diesel – miljö- och hälsorisker. [3]

Långtidsutredningen 1995. [4]

Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. [9]

Översyn av skattebrottslagen. [10]

Mervärdesskatt – Nya tidpunkter för

redovisning och betalning. [12]

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsföretag – En ny möjlighet för arbetslösa. [2]

Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. [7]

Kulturdepartementet

Konst i offentlig miljö. [18]

Näringsdepartementet

Ett renodlat näringsförbud. [1]

Ny Elmarknad + Bilagedel. [14]



1. The first of these is the fact that the majority of the cases of this disease are reported from the United States and Canada.

2. The second is the fact that the disease is most common in the young and middle-aged groups of the population.

3. The third is the fact that the disease is most common in the urban and industrial areas of the country.

4. The fourth is the fact that the disease is most common in the winter and spring months.

5. The fifth is the fact that the disease is most common in the lower social classes of the population.

6. The sixth is the fact that the disease is most common in the crowded and unsanitary conditions of the tenements.

7. The seventh is the fact that the disease is most common in the areas of the country where the climate is most favorable to the disease.





